

Vilma Heino

KESTÄVYYSSIIRTYMÄN OIKEUTTAMINEN KUNTIEN VIRANHALTIJOIDEN HAASTATTELUISSA

Yhteiskuntatieteiden tiedekunta

Pro gradu -tutkielma

Huhtikuu 2023

TIIVISTELMÄ

Vilma Heino: Kestävyyssiirtymän oikeuttaminen kuntien viranhaltijoiden haastatteluissa

Pro gradu -tutkielma

Tampereen yliopisto

Yhteiskuntatutkimuksen tutkinto-ohjelma

Huhtikuu 2023

Ilmastonmuutos kiihtyy edelleen, ja kansainväliset sopimukset luovat painetta päästöjen rajulle alajolle ja resurssien käytön tehostamiselle. Suomen kontekstissa ilmastonmuutos näkyy ensisijaisesti heijastevaikutuksena. Ilmastonmuutoksen hidastamiseksi Suomi on sitoutunut olemaan hiilineutraali vuoteen 2035 mennessä. Suomen kunnat ovat merkittävässä asemassa kestävyyssiirtymän edistämässä. Tarkastelen tässä tutkimuksessa kunnissa tehtävää kestävyyssiirtymää kuntien viranhaltijoiden haastattelujen ja aiheesta jo tehdyn tutkimuksen pohjalta. Tutkimuksen tavoite on tarkastella, mitä asioita kuntien viranhaltijat pitävät kunnan toiminnassa arvokkaana. Tutkimusasetelma pohjaa donitsiteoriaan. Teoria määrittelee ihmiselämälle turvallisen ja oikeudenmukaisen tilan. Oikeudenmukaisuuden siirtymän takaamiseksi on huomioitava ne jo valmiiksi haavoittuvaisessa asemassa olevat väestöryhmät, joihin toimintojen alasajo vaikuttaa. (Raworth 2017.)

Aineistoanalyysi on toteutettu julkisen oikeuttamisen analyysillä, jonka avulla voidaan tarkastella julkisia kiistoja (Luhtakallio & Ylä-Anttila 2011). Julkisen oikeuttamisen analyysi pohjautuu oikeuttamisteoriaan. Oikeuttamisteoriassa on määritelty seitsemän universaalista oikeuttamisen maailmaa. Argumentoidessaan jonkin asian puolesta ihmiset vetoavat näihin maailmoihin (Boltanski & Thévenot 2006). Teoriasta luodun metodin avulla on mahdollista tarkastella kiistoissa esitettyjen väitteiden moraalista perustaa.

Haastatteluaineisto koostuu kahden suomalaisen kunnan viranhaltijoiden haastatteluista. Haastatteluja on 22 kappaletta. Haastateltavat viranhaltijat toimivat kunnissa eri tehtävissä. Tutkielman päätulos on se, että kuntien viranhaltijoiden mukaan kuntalaisten hyvinvoinnin ja kunnan elinvoimaisuuden edistäminen on arvokkainta. Toiseksi arvokkainta on kunnan tuottavuus ja sen varmistaminen myös tulevaisuudessa. Ekologisuus on kansalaisten hyvinvoinnin ja tuottavuuden edistämisen jälkeen arvokkainta. Merkittävä löydös tutkielmassa on eri aikajänteiden huomiointi päätöksenteossa. Kestävyyssiirtymän edistämisen arvokkuutta ei nähdä nykyhetkessä. Suomen järjestelmä ei taivu ratkaisemaan pitkällä aikavälillä hitaasti kehittyviä kriisejä. Ilmastonmuutoksen ratkaiseminen ja uhkiin varautuminen on haastavaa vallitsevilla rakenteilla ja päätöksenteon aikajänteiden vuoksi. Päätöksentekokentällä argumentoinnilla on vedottava tuottavuuteen ja säästämiseen. Ekologisuuteen vetoaminen ei ole riittävä peruste päätöksien tekemisessä.

Ratkaisu esitettyihin haasteisiin on muun muassa ulkoiskustannuksien määrittely ilmastonmuutosta kiihdyttävälle toiminnolle. Kestävyyssiirtymän onnistumiseksi toimintoja on samanaikaisesti tehostettava ja supistettava. Haasteena on eri aikajänteiden huomiointi päätöksenteossa.

Avainsanat: oikeuttamisteoria, ilmastonmuutos, kestävyyssiirtymä, kunta

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck –ohjelmalla.

Sisällys

1	Oikeudenmukainen ja turvallinen tila elää	2
1.1	Ilmastonmuutoksen luoma uhka ihmiskunnan tulevaisuudelle.....	2
1.1.1	Planetaariset rajat.....	4
1.1.2	Planetaaristen rajojen määrittelemä tila turvalliselle kestäväälle elämälle.....	5
1.2	Tavoitteiden saavuttaminen.....	8
1.2.1	Kestävyys siirtymän tavoitteet Suomessa	9
1.2.2	Kestävyys siirtymän edistämisen ongelmat Suomessa.....	10
1.2.3	Kestävyys siirtymän edistäminen kuntatasolla.....	12
1.2.4	Kunnan toimijoiden asenteet.....	14
2	Oikeuttamisteoria ja oikeuttamisen maailmat.....	14
3	Menetelmänä julkisen oikeuttamisen analyysi	19
4	Tutkimuksen toteutus.....	23
4.1	Aineisto	23
4.2	Analyysin tekeminen.....	24
4.3	Tutkimuksen haasteet.....	26
5	Tulokset.....	26
5.1	Aineiston pohjalta muovatut oikeuttamisen maailmat:.....	26

5.2	Yleisimmät kiistat	32
5.3	Eri maailmojen kombinaatiot	43
5.4	Aikahorisontit.....	45
5.5	Yhteenveto.....	53
6	Pohdinta.....	54
7	Johtopäätökset.....	59
8	Lähteet	62
9	Liitteet.....	65
9.1.1	Liite 1. Analyysitaulukot	65
9.1.2	Liite 2. Haastattelurunko.....	75

Johdanto

Kiinnostukseni kestävyys siirtymästä heräsi kokemastani ilmastoahdistuksesta. Jatkuva tuskailu ja huono omatunto tekemieni valintojen oikeellisuudesta herätti minut kyseenalaistamaan oman osuuteni ilmastonmuutoksen hidastamisessa. Ymmärsin omien valintojeni vaikutuksen merkityksettömyyden isommassa kuvassa, ja motivaatio tehdä kestävämpiä ratkaisuja arjessa tuntui olevan hukassa. Ryhdyin etsimään keinoja, joiden vaikutus ilmaston ja ympäristön hyvinvoinnille olisi merkittävämpi. Katseeni suuntautui kuntien tekemään työhön, sillä niiden toiminta on lähimpänä omaa arkeani.

Kuntien tekemään kestävyys siirtymän edistämistyöhön tutustuessani törmäsin siihen, miten ristiriitaisessa asemassa kuntien toimijat ovat päätöksiä tehtäessä. Mediaa seurattessani esille nousi kunnanvaltuustossa käytävät kiistat kestävyystoimia koskien, ja käsitin miten haastavassa asemassa kuntien toimijat ovat. Päätöksentekoa seurattessani ryhdyin pohtimaan kuntien sisällä toimivien yksikköjen risteäviä näkemyksiä ja mielipiteitä. Pelkästään kuntien eri yksikköjen eroavat näkemykset ja tavoitteet hidastavat kestävyys siirtymän edistämistä. Voisi sanoa, että olen jopa melko naiivisti ajatellut kaikkien kuntien viranhaltijoiden pitävän kestävyys edistämistä ensisijaisena tärkeänä. Mitä kuntien viranhaltijat oikeastaan pitävät tärkeänä ja mitä asioita he arvottavat kestävyys edistämisen ohii? Kokevatko he samanlaista ilmastoahdistusta kuin minä ja näkyykö se heidän toiminnassaan? Näiden mielessäni risteävien kysymysten myötä syntyi tekemäni tutkimus siitä, miten kuntien viranhaltijat suhtautuvat kestävyys siirtymään, ja mitä haasteita kestävyys siirtymän edistämiseksi Suomessa on.

Tarkastelen tässä tutkimuksessa kunnissa tehtävää kestävyys siirtymää kuntien viranhaltijoiden haastattelemisen ja aiheesta jo tehdyn tutkimuksen pohjalta. Olen kiinnostunut tutkielmassani siitä, mitä asioita viranhaltijat korostavat sekä siitä, onko kestävyys edistäminen heille tärkeää. Oletettavasti viranhaltijat pitävät kestävyys siirtymää tärkeänä, mutta näyttäytyykö se toissijaisena esimerkiksi kuntien talouden edistämisen rinnalla? Käyttämässäni haastatteluaineistossa ääneen pääsevät kahden suomalaisen kunnan viranhaltijat. Näissä kunnissa on tehty kunnianhimoista työtä ilmastonmuutoksen hidastamisen eteen, joten oletettavasti näiden kuntien toimijat ovat pohtineet kestävyys siirtymää paljon. Aineisto

mahdollistaa myös kuntien asukkaiden ja muiden toimijoiden mielipiteiden tarkastelun, sillä haastateltavat tuovat esille myös muiden osapuolten näkökantoja. Näin ollen aineistoni tarjoaa katsauksen niihin arvokamppailuihin, joiden kanssa kuntien viranhaltijoiden on luovittava.

1 Oikeudenmukainen ja turvallinen tila elää

Tässä osiossa esittelen tutkielmani kannalta olennaiset käsitteet, kuten ilmastonmuutoksen, antroposeenin ja holoseenin. Käsittelen ilmastonmuutosta näiden käsitteiden kautta, sillä ne valottavat, miten monisyisestä ilmiöstä on kyse. Valitsemani näkökulma on olennainen, sillä tutkimuksessani esittämäni käsitteet donitsitaloudesta ja kestävyys siirtymästä pohjaavat näihin käsitteisiin. Näkökulmani tässä tutkielmassa on tarkastella kuntien viranhaltijoiden puhetta analysoiden sitä, mitä he pitävät arvokkaana. He ovat kestävyys siirtymän edistämisen kannalta merkittävässä asemassa. Heidän asemansa merkittävyyden vuoksi on tärkeää tarkastella, mitä asioita he pitävät arvokkaina. Korostaakseni kestävyys siirtymän tärkeyttä perehdyn maapallon ekosysteemien luomaan verkostoon. Ihmiskunnan elämä on ekosysteemien hyvinvoinnista riippuvainen. Tarkastellakseni viranhaltijoiden ajatuksia kestävyys siirtymästä hyödynnän Luc Boltanskin ja Laurent Thévenot'n (2006) luomaa oikeuttamisen teoriaa, jonka tulen esittelemään tarkemmin teoriaosuudessa. Vaikka esittelen kestävyys siirtymän haasteellisuutta, en tarkastele aineistoa haasteiden näkökulmasta. Keskityn analyysissä siis oikeuttamiseen ja sen taustalla oleviin moraalisiin taustoihin.

Tutkimuksen menetelmäosiossa perehdyn Eeva Luhtakallion ja Tuomas Ylä-Anttilan (2011) luomaan julkisen oikeuttamisen analyysiin, jota käytän haastatteluaineiston analyysiin. Aineisto-osuudessa esittelen käyttämäni aineiston ja sen keräämisprosessin. Aineisto-osuuden jälkeen syvennyn aineiston analysointiin analyysiluvussa. Johtopäätelmäluvussa punon johdanto- ja teoriaosuudessa esittelimäni taustakirjallisuuden yhteen aineistosta tekemiäni havaintojen kanssa.

1.1 Ilmastonmuutoksen luoma uhka ihmiskunnan tulevaisuudelle

Ilmastonmuutoksesta on esitetty lukuisia määritelmiä, mutta määrittelen ilmastonmuutoksen tutkielmassani seuraavalla tavalla: Ilmastonmuutoksella viitataan pitkällä aikavälillä ilmastossa havaittavissa oleviin muutoksiin, jotka on todistettu laajoilla tutkimuksilla. Ilmastonmuutos on seurausta ulkoisista tai sisäisistä luonnonvoimista sekä maankäytöstä ja sen aiheuttamista muutoksista ilmastolle. Voidaan suurella varmuudella sanoa, että ilmastonmuutos on seurausta ihmisten toiminnasta. Kasvihuonekaasujen vapautuminen ilmakehään tulee aiheuttamaan peruuttamattomia muutoksia, joiden seuraukset ihmiskunnalle ovat vakavat. Mitä

korkeammalle maapallon lämpötila nousee, sitä vakavampia seuraukset ovat ekosysteemeille. (IPCC 2021, 5.) Ilmastonmuutoksen vaikutukset ihmisten fyysiseen ja psyykkiseen terveyteen ovat laajoja ja moninaisia. Ilmaston lämpeneminen ja ilmanlaadun heikentyminen aiheuttavat riskin ihmisten terveydelle. Muutokset ilmastossa heikentävät ruuan ja puhtaan juomaveden saantia tulvien, rankkasateiden ja merenpinnan nousun myötä. Resurssipula epävakauttaa yhteiskuntia globaalilla tasolla, sillä heikentyneiden elinolosuhteiden myötä ihmisvirtojen määrä kasvaa ja näin ollen konfliktien määrä saattaa lisääntyä. (IPCC 2021; Agenda 2030.)

Brundtlandin raportin (1987) määritelmä kestävästä kehityksestä on edelleen vallitseva, eli nykyisten sukupolvien tarpeiden täyttäminen ei saa riskeerata tulevaisuuden sukupolvien elämää. Osa ihmisistä kuluttaa enemmän resursseja kuin on käytettävissä eläen näin kestäväntöntä elämää. Kestävällä kehityksellä pyritään vakiinnuttamaan elämä, joka ei riskeeraa tulevien sukupolvien elämää ylikuluttamalla maapallon resursseja. (Brundtlandin raportti 1987.) Ilmastonmuutoksen aiheuttamat riskit yhteiskunnille ja ihmisten hyvinvoinnille ovat laaja-alaiset. Riskin muodostumisen arviointiin kehitetty kehys jaottelee riskin muodostumisen kolmeen osaan eli vaaratilanteeseen, altistumiseen ja haavoittuvuuteen. Vaaratilanne on jokin ihmisen fyysistä tai psyykkistä terveyttä uhkaava ilmiö, joka on seurausta jostain luonnon tai ihmisen toiminnasta. Kaksi jälkimmäistä eli altistuminen ja haavoittuvuus ovat riskin muodostumisen ne osat, joihin ihmiskunta voi vaikuttaa sopeuttamalla ja varautumalla mahdollisiin vaaratilanteisiin.

Tärkeää onkin tiedostaa ihmisten hyvinvointia uhkaavat riskit ja tekijät, jotka altistavat isommille riskeille ja pyrkiä niiden minimointiin. Haavoittuvuudella viitataan valtioiden kykyyn varautua vaaratilanteisiin. Oleellista riskin pienentämisessä ja sen vaikutusten minimoinnissa on kehittää valtion ja kuntien riskinsietokykyä. Riskinsietokykyä voidaan kehittää panostamalla koulutukseen, talouden tasapainoon ja instituutioiden toimintaan. Riskinsietokykyyn vaikuttaa lisäksi väestön ikärakenne. IPCC 2021; Tuomenvirta ym. 2018, 4,8.) Ikärakenteen muutokset vaikuttavat yhteiskunnan kykyyn ylläpitää hyvinvointivaltiota, ja ikääntyvä väestö rapauttaa järjestelmiä, joiden varaan hyvinvointi rakennetaan (Alan 2016, 434). Ikärakenteen huomioiminen hyvinvoinnin ylläpitämisen kannalta on oleellinen osa riskienhallintaa. Altistumisella viitataan siihen millaisen riskin jokin tietty asuinpaikka luo. Tämä arvioidaan kartoittamalla ne alueet, joilla todennäköisemmin muodostuu esimerkiksi tulvia merenpinnan nousun myötä. Suomelle ilmastonmuutoksesta aiheutuvat riskit ovat

pääasiassa heijastevaikutuksia. Heijastevaikutuksilla viitataan ilmiöihin, jotka ovat muualla maapallolla voimakkaampia ilmastosta ja maanpinnasta johtuen. Näiden ilmiöiden vaikutukset näkyvät Suomessa esimerkiksi heikentyneenä huoltovarmuutena. (IPCC 2021; Tuomenvirta ym. 2018, 4, 8.)

Ihmisten perustarpeet ovat muuttumattomia ajallisessa ja paikallisessa kontekstissa eikä niitä voida korvata vaihtamalla jokin asia toiseen. Ravinnon puutetta ei voi täyttää tarjoamalla enemmän koulutusta. Goughin (2017, 45–47) mukaan ihmisen hyvinvoinnin kasvattamisessa tulee raja vastaan, eikä hyvinvointi lisäännä enää tietyn pisteen saavuttamisen jälkeen. Perustarpeiden täyttäminen on priorisoitava halujen täyttämisen ohi (em. 2017, 45–47). Tällä hetkellä halujen tyydyttäminen ajaa osan ihmiskunnan jäsenten perustarpeiden tyydyttämisen ohi. Sosiaalisilla mittareilla mitattuna korkealle sijoittuvat maat kuluttavat luonnonvaroja enemmän kuin niille oikeudenmukaisesti kuuluisi (Furman ym. 2018). Perustarpeiden tarkasteleminen on hyvä lähtökohta luoda raamit palveluille, joita hyvinvointivaltion tulee tarjota. On kuitenkin tiedostettava, että siirtymä vain vaadittavien perustarpeiden tyydyttämiseen ei ole välttämättä kovin realistista.

1.1.1 Planetaariset rajat

Havainnollistaakseen maapallon kantokyvyn rajoja tutkijat ovat tunnistaneeet ja nimenneet yhdeksän maapallon resurssien rajaa, jotka määrittelevät käytettävissä olevien resurssien määrät sillä tasolla, että niiden käytön alittuessa maapallon ekosysteemit pysyvät stabiilissa tilassa ja ihmiselle elintärkeät toiminnot säilyvät. Planetaariset rajat ovat keskinäisessä riippuvuussuhteessa, eli yhden planeetaarisen rajan ylittyminen saattaa aiheuttaa ketjureaktion, joka puskee myös muut planeetaariset rajat yli stabiilin tilan. Keikahduspisteen ylittyessä korjausliikkeiden tekeminen on liian myöhäistä. Keikahduspisteen saavuttaminen lähestyy vääjäämättä. Toisen systeemin vaikutusta toiseen ei voida esittää yksinkertaisella syy-seuraussuhde-mallilla, ja seuraamuksia on mahdotonta ennustaa täydellisesti. (Steffen ym. 2005, 254–260.)

Tutkijat ovat kvantifioineet seitsemän tunnistamaansa planeetaarista rajaa, joista kolme on jo ylitetty. Planetaariset rajat on ylitetty ilmastonmuutoksen, biologisen monipuolisuuden köyhtyminen sekä typen kierron osalta. Muut neljä kvantifioitua rajaa ovat merien

happamoituminen, stratosfäärin otsonikerroksen tila, käytettävissä olevan makean veden määrä ja maaperän muutokset. Kaksi planetaarista rajaa joita ei ole kvantifioitu, ovat ilmakehän aerosolikuormitus sekä kemiallisten saasteiden määrä (Rockström ym. 2009, 2.)

Planetaariset rajat määrittelevät alueen, jolla ekosysteemien toiminta pysyy stabiilina. Näiden planeetaristen rajojen ylittäminen ihmisten toiminnan seurauksena suistaa maapallon stabiilista ekologisesta aikakaudesta holoseenista antroposeeniin eli uuteen geologiseen aikauteen. (Steffen ym. 2005, 81–82.) Ihmiskunnan kehitys on tapahtunut holoseeniaikakaudella, eikä ihmiskunnalla ole tietoa millaista elämä on tämän geologisen aikakauden ulkopuolella. Luonnonvarojen riisto on lisääntynyt runsaasti, ja se on kasvanut etenkin viimeisen 50 vuoden aikana. Tämä luontoon kohdistuva toiminta on rasittanut maapalloa, ja väestönmäärän kasvu on lisännyt painetta entisestään. Maapallon elottomat ja elolliset systeemit ovat keskenään kytkeytyneitä, ja muutokset jossain osassa vaikuttavat niihin kaikkiin.

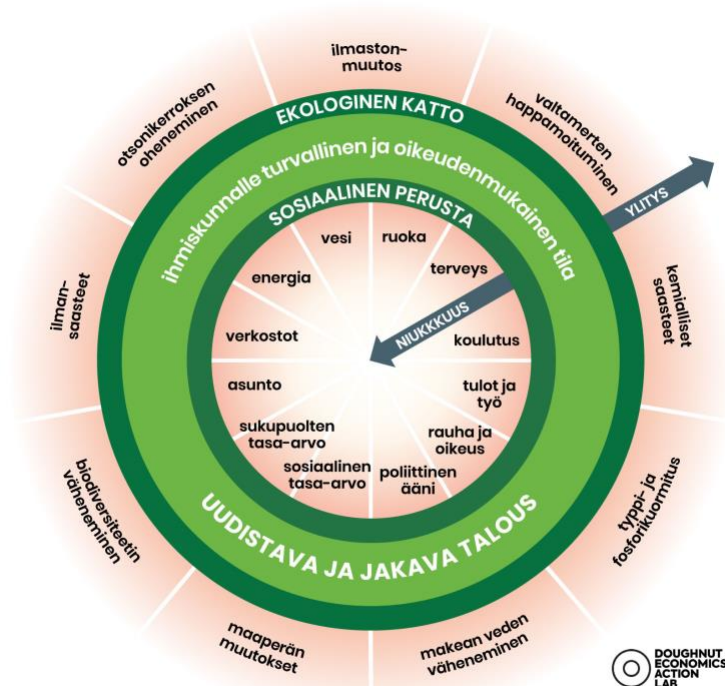
1.1.2 Planetaaristen rajojen määrittelemä tila turvalliselle kestäväälle elämälle

Kate Raworth'n (2017) luoma donitsiteoria pohjautuu Rockströmin (ym. 2009) planetaarisille rajoille. Planetaariset rajat määrittelevät maapallon kantokyvyn rajat. Rajojen ylittyessä ekosysteemit romahtavat ja ihmiselle elintärkeät maapallon toiminnot vaarantuvat. (Em. 2009.) Raworth (2017) on lisännyt planetaarisen rajojen viitekehykseen sosiaaliset mittarit. Sosiaalisten mittaristojen avulla hän piirtää turvallisen ja oikeudenmukaisen tilan, johon ihmiskunnan elämän tulee mahtua. Donitsiteorian sosiaaliset mittarit perustuvat kestävä kehityksen tavoitteiden eli Agenda 2030:n tavoitteisiin. Donitsiteoria selkeyttää kestävä kehityksen ja kestävyys siirtymän tavoitetta huomioiden samanaikaisesti ekologisen ja sosiaalisen kestävyuden. Tällä alueella ekosysteemien toiminta pysyy stabiilina ja mahdollistaa ihmiselle suotuisain elinympäristön.

Kestävä kehityksen tavoitteet kuuluvat Yhdistyneiden kansakuntien kestävä kehityksen Agenda 2030 ohjelmaan. Ohjelman tavoitteena on ympäristön, talouden ja hyvinvoinnin tasapuolinen huomiointi sekä äärimmäisen köyhyyden kitkeminen. (Agenda 2030; Suomen YK-liitto 2022.) Donitsin sisäreunan muodostavat 12 sosiaalista indikaattoria: ruokaturva ja ravitsemus, terveys, koulutus, tulot ja työllisyys, vesi ja viemärointi, energia, verkostot,

asuminen, sukupuolten tasa-arvo, yhteiskunnallinen eriarvoisuus, poliittinen ääni ja rauha sekä oikeudenmukaisuus (Raworth 2017, 286). (katso kuva 1.)

Kuva 1.

<https://www.donitsitalous.fi/>

Planetaaristen rajojen perusteella muodostettu laskukaava ottaa huomioon planetaariset rajat sekä yhden valtion käytössä olevan hiilibudjetin sen asukasluvun mukaisesti laskettuna. Laskukaava havainnollistaa minkälaiseen elämäntyyliin yhteiskuntien olisi tähdättävä käytettävissä olevien resurssien jakaantuessa tasaisesti. Oleellista on ottaa huomioon lisäksi sosiaaliset mittarit, joiden avulla hahmotetaan kunkin valtion asukkaiden hyvinvointia. Mitä paremmin valtio täyttää sosiaaliset mittarit, sitä useamman resurssien käyttöä mittaavan mittarin se ylittää (O'Neill ym. 2018; Furman ym. 2018). Fyysisten tarpeiden täyttäminen eli ravinto, tulot, hygienia ja mahdollisuus käyttää energiaa kuluttavat vähemmän resursseja kuin laadullista elämänlaatua ylläpitävät asiat kuten demokratian taso, tasa-arvo, sosiaalinen tuki, keskiasteen koulutus ja elämän tyydyttävyyys. Mikäli tavoitteena on täyttää kaikki sosiaalisen mittarin indikaattorit sekä fyysistä ja psyykkistä elämänlaatua mittaavat indikaattorit, tulisi

resurssien käyttöä tehostaa kaksin–kuusinkertaiseksi. (O’Neill ym., 2018 1–5.) Nykyisen hyvinvoinnin tason ylläpitääkseen ja ilmastonmuutosta hidastaakseen on siis sekä supistettava että tehostettava nykyisiä toimintoja. Hyvinvointivaltioiden toiminta on historiallisesti perustunut jatkuvalla talouskasvulla. Jatkuva talouskasvu on edistänyt hyvinvointivaltion kehitystä mutta samanaikaisesti rapauttanut ekosysteemejä. (Hirvilampi 2020.) Käsillä olevan ongelman ratkaiseminen nykyisillä järjestelmillä on näin ollen hankalaa.

Kriisin ratkaisemiseksi on esitetty useita eri vaihtoehtoja, jotka eivät tutkimusten valossa ole todellisia ratkaisuja ongelmaan. Vihreä kasvu mahdollistaisi talouden kasvun ja kulutuksen pitämisen samalla tasolla. Vihreässä kasvussa avainasemassa ovat irtikytöntä ja kulutuksen siirtyminen tuotteiden kuluttamisesta palvelujen käyttämiseen. Lisäksi uskotaan, että teknologinen kehitys ratkaisee tulevaisuuden resurssipulan. Näitä vaihtoehtoja yhdistää uskomus siitä, että kriisi on ratkaistavissa kapitalistisella talousideologialla. (Hickel & Kallis 2020, 3.) Vihreä kasvu voidaan luokitella kapitalismin sisältä tulevaksi kritiikiksi ja vihreän kasvun kritisointi kapitalismin ulkopuolelta tulevaksi kritiikiksi. Kriisiä ei voida ratkaista kritisoidulla vallalla olevaa talousideologiaa ainoastaan sisältä päin. Muutoksien tekemiseksi on kritisoidava järjestelmää, joka on aiheuttanut kyseisen kriisin.

Irtikytöksellä pyritään erottamaan talouskasvu ja resurssien kulutus toisistaan niin, että talouden kasvaessa resurssien kulutus ei lisäänty tai se jopa pienentyisi. Irtikytöntä pitkällä tähtäimellä vaikuttaa olevan mahdotonta (Hickel & Kallis 2020). Palveluperustaiseen kulutukseen siirtyminen edellyttää myös materiaalisia investointeja, ja palveluperustainen kulutus kuluttaa yhtä paljon resursseja kuin materiaallinen kulutus.

Tehostamisesta saadut säästöt ja tuotot kuitenkin helposti investoidaan, jolloin lopputulema resurssien käytössä on sama kuin ilman tehostamista. Tätä kutsutaan kimpoamisefektiksi (rebound-effect) eli mahdolliset tehostamisesta kertyvät säästöt investoidaan toiminnan kasvattamiseksi, eikä näin ollen resurssien käyttö vähene. (Hickel & Kallis 2020; Parrique ym. 2019, 58.)

Vihreän kasvun teoriasta on esitelty kolme eri määritelmää, joissa kaikissa vedotaan talouskasvun ylläpitämiseen maapallon kantokyvyn ja käytettävien resurssien rajallisuuden huomioimisella. Maailmanpankin ja OECD:n määritelmien mukaan vihreä kasvu mahdollistaa

ympäristövaikutusten minimoimisen, ja UNEP:in määritelmän mukaan vihreä kasvu tähtää ympäristövaikutusten pienentämiseen. (Hickel & Kallis 2020, 3.) Ympäristövaikutusten minimoiminen tai vähentäminen nähdään vihreän kasvun teoriassa yhtenä kapitalistisen talousideologian haittana eikä sitä nosteta keskeiseksi riskiksi. Luonnonvarojen käytön ulkoiskustannuksien laskeminen on vääristynyt, ja esimerkiksi kivihiilen käytöstä aiheutuvia haittoja ympäristölle ei ole otettu huomioon.

Kate Raworthin (2017) luomat raamit turvalliselle ja oikeudenmukaiselle elämälle (safe and just space) toimivat pohjana arvioitaessa sellaista elämää, jossa hyvän elämänlaadun ylläpitäminen tapahtuu ylittämättä maapallon kantokyvyn rajoja. Kestävyys siirtymän tavoitteena on ohjata ihmiselämä donitsin ulko- ja sisärajojen väliin eli turvalliseen ja oikeudenmukaisuuden tilaan. Tuossa tilassa eläminen mahdollistaa hyvän elämän sekä sen, että maapallon kantokyvyn rajat eivät ylitä. Haasteena on ohjata kaikkien ihmisten elämä tuolle alueelle, jolla maapallon tila pysyy stabiilina ja kaikilla on mahdollisuus elää hyvää elämää. Donitsin sisälle mahtuminen edellyttää radikaaleja muutoksia, jotka sisältävät sekä toimintojen alasajoa että resurssien käytön tehostamista.

Fyysisten tarpeiden täyttäminen kuluttaa vähemmän resursseja kuin laadullista elämänlaatua ylläpitävät asiat. Laadulliseen elämänlaatuun vaikuttavat demokratian taso, tasa-arvo, sosiaalinen tuki, koulutus ja elämän tyydyttävyyys. Hyvän elämänlaadun takaamiseksi kaikille on nykyistä resurssienkäyttöä tehostettava kaksin–kuusinkertaisesti. (O’Neill ym. 2018, 5.) Kuten edellä kuvailin, resurssien käytön tehostaminen johtaa helposti kimpoamisefektiin. Tämän ehkäisemiseksi on luotava ohjausmekanismeja.

1.2 Tavoitteiden saavuttaminen

Tavoitteena on luoda kaikille edellytykset hyvään elämään ylittämättä planetaarisia rajoja. Yksikään valtio ei ole yltänyt edellä kuvattuun tavoitteeseen, eli fyysisesti ja henkisesti hyvän elämänlaadun kriteerit täyttävä elämä kuluttaa maapallon resursseja enemmän kuin niitä olisi käytettävissä. Haasteena on samanaikaisesti nostaa niiden ihmisten elämänlaatua, joilla se ei tällä hetkellä täytä asetettuja kriteerejä, ja tehostaa resurssien käyttöä niin, että ne joilla hyvän elämän kriteerit täyttyvät, eivät ylikuluttaisi resursseja ylläpitääkseen nykyistä elintasoja. Kuten edellä kuvailin, toteutuakseen tämä edellyttää nykyistä resurssien käytön tehostamista. (O’Neill

ym. 2018). Tämän saavuttamiseksi on vaihdettava energiantuotanto fossiilisista polttoaineista uusiutuviin energiamuotoihin, vähentää turhan jätteen syntymistä, pidentää tuotteiden elinkaarta, investoida uusiin teknologioihin sekä siirtyä eläinperäisestä tuotannosta kasviperäiseen (O'Neill ym. 2018, 5; Agenda 2030; Brundtlandin raportti 1987). Toimintoja on siis samanaikaisesti sekä supistettava että tehostettava.

Tehostaakseen resurssien käyttöä kuntien tulisi siirtyä käyttämään uusiutuvaa energiaa ja luopua fossiilisten polttoaineiden käytöstä. Oleellista resurssien säästämiseksi on välttää turhan jätteen tuottamista, pidentää tuotteiden elinkaarta tekemällä kestävämpiä tuotteita, siirtyä eläinperäisestä ruuantuotannosta kasviperäiseen sekä innovoida uusia teknologioita. (O'Neill 2018). Seuraavaksi esittelen, miten tavoitteen saavuttaminen etenee Suomessa.

1.2.1 Kestävyyssiirtymän tavoitteet Suomessa

Suomen tavoite on olla hiilineutraali vuoteen 2035 mennessä. Kuntien kestäväys siirtymän ohjaamiseksi Suomen kestävän kehityksen asiantuntijajaneeli on luonut kunnille ohjeistuksen. Ohjeistuksessa on kuusi eri kestävyys polkua, jotka kuntien tulee ottaa osaksi toimintaansa.

Ensimmäinen polku koskee ruoantuotantoa ja ravitsemusta. Oleellisia toteutettavia toimia tällä polulla ovat ruokahävikin vähentäminen sekä siirtyminen kasvispainotteiseen ruokavalioon. Toinen polkuista kuljettaa kohti kestävämpää energiantuotantoa- ja kulutusta. Energiantuotannossa tulee siirtyä uusiutuviin energiamuotoihin sekä edistää energiansäästöä. Kolmas polku koskee kaupunkiseutujen kehittymistä. Kaavoituksessa tulee ottaa huomioon arjessa tapahtuva liikkuminen esimerkiksi kodin, työn, harrastusten ja sosiaalisten suhteiden hoitamisen välillä. Välimatkojen pituuksien tulee olla sellaisia, että liikkuminen ei vaadi henkilöautoa, tai että alueelle on kustannustehokasta perustaa julkinen liikennejärjestelmä riittävän asukastiheyden ansiosta. Lisäksi tulee suosia jo olemassa olevia vähäisellä käytöllä olevia rakennuksia uusien rakentamisen sijaan. Neljäs polku keskittyy luonnon järjestelmiin. Kuntien tulee ehkäistä luontokatoa suojelemalla luontoalueita. Mikäli luontoalueita joudutaan raivaamaan, kompensoidaan se rauhoittamalla jokin alue toisaalla. Luonnon raivaamista tulisi välttää ja kompensatiota tulisi käyttää viimeisenä oljenkortena (Sjösted 2018). Viides polku käsittelee kestävä ja oikeudenmukaista taloutta. Tällä polulla viitataan erityisesti talouden alueen laajentamiseen ja ulkoiskustannuksien määrittelyyn. Luonnonvarojen käyttämisestä

aiheutuvat kulut on otettava mukaan budjetin laskemiseen, ja on luotava riittäviä ohjauskeinoja. Kuudes ja viimeinen polku koskee ihmisten hyvinvointia ja toimintamahdollisuuksia. Tämä polku huomioi osallistamisen ja koulutuksen merkityksen kestävyysedistämässä. (Lyytimäki & Furman 2021.) Ekologinen jälleenrakennus linjaa samanlaista järjestelmätason muutosta eli fossiilisten polttoaineiden irtottautumista (BIOS 2019).

Hirvilampi ja Kortemäki (2022) korostavat relationaalisen ajattelun tärkeyttä kestävästä hyvinvoinnista keskusteltaessa. Hyvinvoinnin edistämässä ja ylläpitämässä tulee ottaa huomioon toimintojen seuraukset niin ihmisiin kuin luonnolle. Paradoksaalisesti heikennämme hyvinvoinnin mahdollisuuksia hyvinvointia tavoitellessamme. Relationaalinen hyvinvointi merkitsee sitä, että hyvinvointi on sosiaalisesti konstruoitu, ja näin ollen hyvinvoinnin määrittely vaihtelee kulttuurista riippuen (Gough 2017, 40). Agenda 2030:n tavoitteet ihmiskunnan kehityksestä eivät riittävällä tasolla huomioi maapallon ekosysteemien prosesseja. Ekosysteemien prosessit ovat elämän ja ihmiskunnan kehityksen edellytys. (O'Neill 2018.) Niiden huomioimista kestävyys siirtymässä on siis korostettava. Ihmisten hyvinvoinnin nostaminen keskiöön luonnon hyvinvointia tarkasteltaessa on syytä kyseenalaistaa. Eläinten ja ei-tuntoisen luonnon oikeuksia on tarkasteltu usein suhteessa ihmisten hyvinvointiin. Mikäli jokin luontoa hyödyntävä asia edistää ihmisten hyvinvointia luonnon hyvinvointia heikentämättä, on toiminta oikeutettua. Uudenlainen lähestymistapa olisi kuitenkin suoda myös luonnolle itseisarvo peilaamatta sen arvoa ihmisille kertyvän hyödyn kautta. Uudessa planetaarisen hyvinvoinnin lähestymistavassa lähtökohdaksi otetaan sekä ihmisten että ekosysteemien hyvinvoinnin prosessit yksilöiden hyvinvoinnin sijaan (Kortemäki ym. 2021). Yksilöä ei voida vastuuttaa ongelman ratkaisemisesta, vaan oleellista on säätää valintaolosuhteita (Kortemäki & Hirvilampi 2022).

1.2.2 Kestävyys siirtymän edistämisen ongelmat Suomessa

Päätöksenteon rakenne Suomessa on hyvä vastaamaan yllättäviin kriiseihin, jotka edellyttävät nopeita väliaikaisia muutoksia. Yllättävien kriisien hallitsemiseksi tehdyt muutokset puretaan kriisin mentyä ohitse. Rakenteet eivät kuitenkaan taivu hallitsemaan hitaasti kehittyvää kriisiä, joksi ilmastonmuutos luokitellaan. Ilmastonmuutoksen hidastaminen edellyttää laajamittaisia rakenteellisia muutoksia. Nykyiset kriisintorjunta- ja hallintarakenteet perustuvat vähittäisen muutoksen ohjaamiseen ja nopeasti kehittyvän kriisin hallintaan. Ilmastonmuutos on hidas

kriisi, johon tulee reagoida nopeasti ja isoilla muutoksilla. (Harjanne, Räisänen & Eronen 2020, 355–356.) Poliittinen järjestelmä ei kykene vastaamaan tektonisiin ongelmiin eli sellaisiin, joissa ongelmat kasautuvat vähitellen eskaloituen lopulta nopeasti (Saari 2016). Erona nopeasti kehittyvään kriisiin on kuitenkin tehtyjen muutoksien väliaikaisuus. Ilmastonmuutoksen aiheuttamaan kriisiin tulee vastata pysyvään käyttöön jäävillä toimilla. Pitkällä aikavälillä kasautuvien laaja-alaisten ongelmien huomioiminen päätöksenteossa ei ole nykyisillä rakenteilla mahdollista. (Harjanne ym. 2020, 355–356, 360.) Riskinsietokyvyn ylläpitämiseksi taloudellista tehostamista ei voida viedä liialliselle tasolle. Kriiseihin sopeutuminen edellyttää, että järjestelmissä on ylijäämää. Tämä ylijäämä voidaan kriisitilanteessa ottaa käyttöön. (Hukkinen 2023.)

Ympäristötyötä tehdään kunnissa projektiluonteisesti. Työn projektiluonteisuus vahvistaa ympäristötyön lyhytjänteisyyttä. Ympäristötyön rinnalla työntekijöiden on edistettävä myös muita organisaation työtehtäviä. Muihin työtehtäviin paneutuminen vie työaika pois ympäristön eteen tehtävältä työltä. (Reinekoski, Lahikainen, Lehtonen 2022.) Haasteena on kunnissa tehtävän ympäristötyön lyhytnäköisyys ja järjestelmien taipumattomuus sopeutua pitkällä aikavälillä kehittyviin kriiseihin.

Muutoksia on tapahtunut jo niin paljon, että elämme kroonisten ympäristökriisien aikakautta. Ilmastonmuutoksen aiheuttamien luonnonilmiöiden esiintyvyys tihenee lisäten painetta yhteiskunnan järjestelmille. Äkkinäisten kriisien hallitsemisen lomassa on huomioitava myös tulevaisuudessa odottavat ilmastonmuutoksesta aiheutuvat ilmiöt. (Hukkinen 2023.) Teollistuneet yhteiskunnat painivat kaikki saman ongelman kanssa.

Ilmastonmuutoksen etenemistä on samanaikaisesti hidastettava ja varauduttava sen aiheuttamiin riskeihin. Toinen merkittävä ongelma on väestönrakenteen muutos. Työssäkäyvien kansalaisten osuus vähenee ja hoivaa tarvitsevien kansalaisten määrä kasvaa, ja hoivasuhteen heikentyminen rappeuttaa hyvinvointivaltion järjestelmiä. (Alan 2016, 457.) Haasteena on pitkäaikaisten ja lyhytaikaisten tavoitteiden toteuttaminen samanaikaisesti sekä toimintojen tehostaminen ja päästöjen vähentäminen. Laajat rakenteelliset muutokset edellyttävät sitoutumista ja pitkäaikaista työtä. Nopeiden ja äkillisesti syntyvien kriisien hallintakeinot eivät taivu pitkäaikaisiin muutoksiin. Seuraavaksi esittelen edellä esitetyt haasteet Suomen kuntatasolla.

1.2.3 Kestävyyssiirtymän edistäminen kuntatasolla

Kate Raworthin (2017) luoma donitsiteoria on alun perin luotu palvelemaan päätöksentekoa globaalilla tasolla. Kuntatasolla tapahtuvan päätöksenteon seuraamukset ovat merkittäviä myös globaalilla tasolla. Globaalilla tasolla tapahtuva ekosysteemien tuhoutuminen alkaa alemmalta tasolta, eikä tapahtuvia muutoksia ole ensi alkuun mahdollista havaita ylemmällä tasolla. Tästä syystä toimintojen ja seurausten tarkastelu monessa eri mittakaavassa on tärkeää. Ongelmallista on nykyisen poliittisen päätöksenteon lyhytnäköisyys. Turvallisen tilan sisällä pysymiseksi tulee resurssien riittävyyden arvioinnissa huomioida myös tulevat sukupolvet. (Brundtlandin raportti 1987; Langdon 2014, 228.)

Kunnan asema tämän dilemman ratkaisemisen edistämässä on merkittävä sille asetettujen lakisääteisten tehtävien vuoksi. Kunnan tehtäviin kuuluu kuntien peruspalveluiden järjestäminen. Kunnilla on itsehallinto ja niiden ylin päättävä elin on valtuusto. Valtuusto valitaan tehtävänsä joka neljäs vuosi. Kunnat rahoittavat peruspalveluiden järjestämisen pääasiassa verotuloilla. Kunnat saavat myös valtiollista tukea. Loput peruspalveluiden rahoituksesta tulee palveluiden käyttäjiltä. (Suomi.fi 2023.) Valtiolta saatavat avustukset tasoittavat eri kuntien välisiä tuloeroja, mutta kuntien keräämät verotulot ovat tärkein tulolähde kunnan toiminnan säilymiselle. Kunnan toiminnan jatkumista edellyttää hyvä tuotanto- ja elinkeinorakenne sekä hyvä kilpailukyky kansallisella ja kansainvälisellä tasolla.

Kuntien toiminta voidaan jakaa neljään eri osa-alueeseen: 1. hyvinvointi- ja palvelutehtävät, 2. edunvalvonta- ja kehittämistehtävät, 3. demokratia- ja poliittiset johtamistehtävät sekä 4. valtion osoittamat hallinto- ja viranomaistehtävät. Ensimmäiseen osioon kuuluu oleellisena osana peruspalveluiden järjestäminen. Peruspalveluihin kuuluu koulutus, sosiaali- ja terveydenhuolto, tekniset palvelut ja yhdyskunnan rakentaminen. Kunnilla on mahdollisuus tuottaa tarvittavat palvelut itse tai järjestää ne ostopalveluina. (Kanaoja, Niiranen & Jokiranta 2008.)

Kuntien ympäristönsuojelun toteuttamisesta on säädetty laki, jonka kolmas pykälä kuuluu seuraavasti:

”Kunnan tulee alueellaan valvoa ja edistää ympäristönsuojelua siten, että luontoa ja muuta ympäristöä suojelemalla, hoitamalla ja kehittämällä turvataan kunnan asukkaille terveellinen,

viihtyisiä ja virikkeitä antava sekä luonnontaloudellisesti kestävä elinympäristö”. (Laki kuntien ympäristönsuojelun hallinnosta 1996/1013 § 3.) Kunnilla on siis myös lakisääteinen velvoite kestävyys siirtymän edistämiseksi.

Kestävyys siirtymän edistäminen on haasteellista, sillä uusien käytänteiden luomisen lisäksi on purettava vanhoja käytänteitä. Yhteiskuntien infrastruktuurit ja toimintamallit on luotu palvelemaan maapallon kantokyvyn ylittäviä käytänteitä, jotka eivät tue maapallon kantokyvyn rajoihin mahtuvaa resurssien käyttöä. Infrastruktuurit edistävät resurssien ylikulutusta ja hiilidioksidin lisääntymistä ilmakehässä. Kestävyys siirtymän edistämiseksi on oleellista tarkastella sitä, millaisia merkityksiä päätöksentekijät ja kuntatoimijat antavat sosiaaliselle, taloudelliselle ja ekologiselle kestävyydelle. Kuntien rooli sekä kestävyys siirtymän että hyvinvoinnin edistämässä on haastava, sillä Suomen hyvinvointivaltion malli perustuu jatkuvalla talouskasvulla. Uuden strategian implementointi kuntien toimintaan mahdollistaa nykyisten toimintamallien uudelleen tarkastelua ja uusien toimintamallien luomista (Zeemering 2018, 144). Suomen mittakaavassa tärkeässä asemassa kestävyys siirtymän edistämässä ovat kunnat, sillä ne implementoivat valtiotasolla tehtyjä päätöksiä kuntien toiminnasta. Kuntien viranhaltijoiden tehtäviin kuuluvat kuntalaisten toiveiden huomioiminen ja kunnan elinvoimaisuuden ylläpitäminen. Viranhaltijat ovat merkittävässä asemassa kestävyys siirtymän edistämässä. Heidän äänensä esiin tuominen tarjoaa mahdollisuuden tarkastella päätösten taustalla esiintyviä ristiriitaisuuksia ja niiden kytkeytymistä toisiinsa.

Planetaaristen rajojen määrittely ja pohjustus luovat raamit kuntien toiminnalle. Kuntien toiminnan aiheuttamat päästöt ja luonnonvarojen käyttö ylittävät tällä hetkellä planetaariset rajat, eli kuntien toimintaan on tehtävä laajoja rakenteellisia muutoksia. Kuntien paine tehostaa toimintaa kasvaa väestörakenteen muutosten myötä. Hoivaa tarvitsevien henkilöiden määrä on kasvanut ja jatkaa kasvuaan. Tuottavuuden kannalta tärkeiden työiässä olevien kuntalaisten määrä taas on laskussa. (Kanaoja ym. 2008.) Ymmärtääksemme näiden rakenteellisten muutosten haasteita on tarkasteltava, mitkä asiat näyttävät arvokkaina kuntien viranhaltijoille. Kerätyn tiedon avulla voidaan kehittää ja implementoida uusia toimintamalleja.

Tietoa ilmastonmuutoksen aiheuttamista riskeistä objektiiviselle ja subjektiiviselle hyvinvoinnille on jo runsaasti. Asiantuntijat ovat tuottaneet paljon tietoa siitä, millaisiin ratkaisuihin ilmastonmuutoksen hidastamiseksi on ryhdyttävä. Ongelmana onkin näiden

kipeiden ratkaisujen tekeminen ja se, miten päätöksistä koituvat vaikutukset kyettäisiin jakamaan tasapuolisesti. Oikeudenmukaisen kestävyys siirtymän tekeminen hyödyntäen jo olemassa olevaa asiantuntijatieta edellyttää syvällisempää yhteiskuntatieteellistä näkökulmaa.

1.2.4 Kunnan toimijoiden asenteet

Jaottelen kunnissa ilmastotoimiin vaikuttavat tekijät kunnan viranhaltijoihin, kuntapäättäjiin, kansalaisiin ja yritysjohtajiin. Eniten halukkuutta kuntapäättäjien joukossa edistävät kestävyys siirtymää nostavat seuraavat seikat: kustannussäästöt, uusien markkinoiden kehittyminen sekä kuntalaisten hyvinvoinnin parantaminen. Eniten halukkuutta edistää kestävyys siirtymää laskevat mahdolliset siitä koituvat kustannukset. Huolta herättävät myös kustannusten epätasainen jakautuminen sekä kunnan vähäiset resurssit. Kansalaisilla isoin motivaatio tehdä ilmastotekoja nousee halusta jättää tuleville jälkipolville riittävästi resursseja. Suuryrityksien johtajat näkevät olevansa yhä enemmissä määrin yhteiskunnallisia toimijoita ja heitä motivoi eniten oman yhteiskuntavastuun kantaminen. (Lehtonen, Niemi, Perälä, Pitkänen, Westinen 2020, 29, 32.) Nämä eri toimijoiden intressit, asenteet ja toiminta luovat tilan, jossa viranhaltijoiden on pyrittävä toimimaan.

2 Oikeuttamisteoria ja oikeuttamisen maailmat

Teoriaosuudessa esittelen tutkielman teorian, johon myös käyttämäni metodi perustuu. Perehdyn myös siihen, miten oikeuttamisteoriaa voidaan hyödyntää kestävyys siirtymän analysoinnissa.

Tässä osiossa esittelen ranskalaisten sosiologien Luc Boltanskin ja Laurent Thévenot'n (2006) luoman oikeuttamisteorian ja kuusi heidän tunnistamaansa oikeuttamisen maailmaa. Teoriaan on myöhemmin lisätty vielä ekologian maailma (Lafayé & Thévenot 1993) sekä projektien maailma (Boltanski & Chiapello 1999). Boltanski ja Thévenot korostavat tilannetekijöiden vaikutusta. He ovat kiinnostuneita siitä, miten ihmiset toimivat tai ajattelevat haastavissa tilanteissa, joissa eri oikeuttamisen maailmat kohtaavat. Aineiston analyysissäni tulen käyttämään Eeva Luhtakallio ja Tuomas Ylä-Anttilan (2011) kehittämää julkisen oikeuttamisen analyysia, jonka he ovat kehittäneet Boltanskin ja Thévenot'n oikeuttamisteorian pohjalta.

Tulen tarkastelemaan sitä, miten aineistossa esiintyvät ristiriitaisuudet kytkeytyvät toisiinsa tai sulkevat toisiaan pois.

Oikeuttamisen teorian avulla tarkastellaan, miten väkivallattomissa kiistatilanteissa olevat henkilöt kritisoivat ja haastavat olemassa olevia instituutioita ja päätyvät yhteisymmärrykseen. Mikään organisaatio ei voi selvitä suvaitsemalla tilanteita, joissa näkemykset eroavat.

Instituutioiden legitimoimisella instituutioiden oleellimmat piirteet selitetään ja oikeutetaan. Legitimoinnilla viitataan oikeuttamisen prosessiin. Oikeuttaminen on instituutioiden pysyvyyden kannalta oleellista, sillä toimintatavat eivät sellaisenaan kulkeudu seuraavalle sukupolvelle. Instituutioiden eri käytänteet ovat oikeutettava positiivisesti. Legitimoinnissa oleellista on ymmärrys siitä, miksi asiat täytyy hoitaa tietyllä tavalla, ja millaisia perinteitä toimintamallien taustalla on. (Berger & Luckmann 1966, 108, 110.) Oikeuttamisen taustalla oleva mekaniikka pohjaa siis perinteisiin ja jo olemassa olevaan tietoon.

Näkemyksen eroaminen johtuu eri oikeuttamisen maailmojen eriävistä arvoista. Jaetut yhteiskunnalliset näkemykset kumpuavat yksilöiden arvoista, jotka jaetaan muiden kanssa kommunikoimalla. Oikeuttamisen myötä arvot tuodaan näkyville ja niitä voidaan testata. Testaamisen myötä löydetään sellainen vaihtoehto, joka tuottaa eniten yhteistä hyvää (Thévenot 2011, 11.) Oikeuttamisteoria mahdollistaa eri maailmojen arvostuksen tunnistamisen lisäksi eri keinoja löytää kompromissi näkemyksen yhteentörmäyksessä. (Boltanski & Thévenot 2006 16–18; Thévenot 2011, 11). Oikeuttamisteoriassa ollaan kiinnostuneita niistä tilanteista, joissa kiistan osapuolet pääsevät yhteisymmärrykseen tai jonkinlaiseen kompromissiin. Oikeuttamisteorialla voidaan tarkastella kahden henkilön välistä kiistaa tai vertailla kahdessa eri maassa käytävää keskustelua keskenään. (Ylä-Anttila 2010, 149.)

Kiistan ilmentyessä eli tapauksessa, jossa kiistan osapuoli ilmaisee tyytymättömyytensä, on hänen vedottava johonkin jaettuun arvoon, josta myös vastapuoli on tietoinen (Boltanski & Thévenot 1999, 360) Kestävyys siirtymästä keskusteltaessa kiistan toinen osapuoli voi ilmaista olevansa tyytymätön kunnan luonnonsuojelualueelle rakentamiseen. Hän vetoaa siihen, että luonnon monimuotoisuuden säilyttämiseksi luontoa ei saa tuhota. Henkilö siis vetoaa kyseisessä tilanteessa ekologian maailmaan. Kiistan toinen osapuoli voi taas vedota kunnan saamiin tuloihin, joita kunta saa rakentaessaan uuden tehtaan kyseiselle alueelle. Tulojen avulla

kunta voi perustaa nuorisotalon edesauttamaan nuorten hyvinvointia. Tässä oikeuttamisessa kiistan toinen osapuoli vetoaa kansalaisuuden maailmaan. Edellä kuvatussa kiistassa on kyse kahden eri maailman välisestä kiistasta, jossa toisen maailman kriteerit arvon tuottamisesta tuomitaan toisen maailman sisältä.

Kestävyys siirtymän edistäminen nostaa esille kuntien sisällä eroavat näkemykset siitä, onko kestävyys siirtymän edistäminen välttämätöntä, ja miten siirtymä tulisi tehdä kunnan etujen mukaisesti. Tulokulmani tässä tutkimuksessa on tarkastella, miten kuntien etujen ja kestävyys edistäminen tuo esille ristiriitaisuuksia kuntien toiminnassa.

Boltanski ja Thévenot (2006, 134–137) ovat rakentaneet teoriasensa tueksi kolmiosaisen testin, jonka avulla voidaan määritellä jonkin asian tai ihmisen arvo. He painottavat, että vaikka jokin asia tai henkilö osoittautuisi testin myötä arvottomaksi, se voi silti olla merkittävä. Testin osoittama arvo jollekin asialle tai henkilölle merkitsee arvoa oikeuttamisteorian kontekstissa, eikä välttämättä kerro mitään asian tai henkilön merkittävyydestä teorian ulkopuolella. Testin tulos voi olla epävarma mutta tarjoaa hyvän pohjan oikeuttamisen kiistojen tarkasteluun. Testin ensimmäisessä osassa tarkastellaan asioiden tai henkilöiden tehokkuutta tuottaa arvoa. Testin toinen osa mittaa, tarkastellaanko arvoa oikeassa tilanteessa ja oikealla tavalla. Tällä viitataan siihen, että vaikka jokin asia tai henkilö näyttää jossain tilanteessa arvottomalta, voi se johtua muokattavissa olevista tilannetekijöistä. Tilannetekijöiden kontrolloinnilla pyritään poistamaan satunnaisuutta ja varmistamaan arvon tuottamisen säännöllisyys. Testin kolmannessa osiossa tarkastellaan arvon tuottamisen säännöllisyyttä eli sitä, tuottaako asia tai ihminen arvoa vain satunnaisesti tai vahingossa. (Em. 2006, 134–137.)

Teoria olettaa, että kiistan osapuolet kykenevät arvioimaan eri väitteiden todenmukaisuutta oikeudenmukaisesti. Väitteiden arviointi oikeudenmukaisesti puolestaan edellyttää, että kiistan osapuolilla on riittävästi tietoa kunkin maailman arvosta. Maailmaan vetoaminen ei ole sidonnainen kiistan osapuoleen vaan tilanteeseen. Osapuolten on kyettävä sopeutumaan siihen, että eri tilanteissa vedotaan eri maailmoihin. (Em. 2006, 144.)

Oikeuttamisen maailmoja ovat: (1) inspiraation maailma, (2) kodin maailma, (3) maineen maailma, (4) kansalaisuuden maailma, (5) markkinoiden maailma (6) ja teollisuuden maailma. (Boltanski & Thévenot 2006). Teoriaan on jälkeenpäin lisätty (7) ekologian maailma (Lafayé

& Thévenot 1993) ja (8) projektien maailma (Boltanski & Chiapello 2005). Maailmat linkittyvät toisiinsa ja niissä jokaisesta on tunnistettavissa arvoa tuottava toiminta, arvokkaina pidetyt ihmiset ja keino mitata arvoa (Boltanski & Thévenot 2006). Kiistelyitä voi tapahtua maailmojen sisällä tai eri maailmojen välillä (Lonkila & Lehtonen 2013). Oikeuttamisen maailmoissa käsitellään sitä, mitä jokaisessa maailmassa pidetään arvokkaana. Boltanski ja Thévenot (2006) vertailevat maailmoja keskenään korostaen niiden keskinäisiä eroja, sillä jokin asia voidaan luokitella yhdessä maassa arvottomaksi mutta toisessa arvokkaaksi.

Arvokasta inspiraation maailmassa ovat asiat, joita ei voida mitata eikä kontrolloida. Inspiraation maailmassa kaikki mielipiteet ovat arvokkaita. Asioiden ja käytänteiden arvo ei ole ihmisistä irrallaan, vaan ne kumpuavat mielestä ja ruumiista spontaanisti ja vapaasti. Inspiraation maailmassa arvottamisen logiikka poikkeaa tavanomaiseksi mielletystä arvioinnista, jossa mitataan jonkin ominaisuuden puuttumista tai negatiivisen ominaisuuden määrää. Yleisesti arvottomina pidetyt ihmiset ovat inspiraation maailmassa arvokkaimpia ihmisiä. (Boltanski & Thévenot 2006, 159–161.) Inspiraation maailmassa korostuvat ei-tavanomaiset asiat, jotka mahdollistavat asioiden tarkastelun toiselta näkökantilta. Rajoja ja rytmiä rikkovat tavat arvottaa asioita ovat tarpeellisia, sillä ne mahdollistavat uusien innovaatioiden syntyä ja kyseenalaistaa vallalla olevia käsityksiä.

Kodin maailmassa arvo syntyy suhteiden kautta ja suhteita tarkastellaan hierarkian, sukupolvien ja perinteiden kautta. Kiltteyttä arvostetaan, sillä se on seurausta hyvästä kasvatuksesta. Arvokasta käytöstä on aito käytös, jota ei ohjaa säännöt tai kuritus kuten teollisuuden maailmassa. Tässä maailmassa luodaan hierarkiaa sukupolvien välille niiden keskinäisellä vertailulla. Myös tavaroiden arvo määrittyy sen perusteella, missä suhteessa ne osallistuvat hierarkkisten suhteiden ylläpitämiseen. Tavaroiden arvon määrittäminen sen tuoman arvon mukaan on päinvastainen kuin teollisuuden maailmassa, jossa arvo on puhtaasti tavaran arvo. (Em. 2006, 165–168.) Tapa tarkastella asioiden arvoa ihmissuhteiden kautta laajentaa arvonmäärittelyä niin, että arvo ei typisty vain rahalliseen arvoon. Tässä maailmassa on tilaa feministiselle taloustieteelle, jossa tarkastellaan myös arvon tuottamisen mahdollistavia rakenteita.

Maineen maailmassa suosio ja kuuluisuus ovat arvokkaita asioita, joita pyritään lisäämään sosiaalisilla suhteilla. Arvon määrittämisessä tärkeässä osassa ovat mielipiteet ja niiden saama

kannatus. Henkilön mielipiteen saamaa julkista hyväksyntää arvostetaan enemmän kuin henkilön meriittejä. (Em. 2006, 178–180.) Arvottamisen logiikka maineen maailmassa antaa tilaa populismille ja niille henkilöille, joiden mielipiteet vetoavat suureen yleisöön.

Kansalaisuuden maailmassa arvokasta ovat ryhmät ja kollektiivit. Yksilö määritellään arvokkaaksi, kun hänen työskentelynsä tavoite on yhdistää ihmisiä ja työ kohdistuu yhteisöön. (Em. 2006, 187–188.) Tämä maailma on erityinen tutkielmani kannalta, sillä viranhaltijoiden toimenkuva on kuntalaisten hyvinvoinnin edistäminen. Oletettavasti tämän maailman kriteereillä arvokkaaksi määritellyt asiat korostuvat viranhaltijoiden puheissa.

Markkinoiden maailmassa arvokasta ovat tavarat, joilla on markkinoilla kysyntää. Arvokkaita ihmisiä ovat korkealaatuista elämää elävät vauraat henkilöt. Arvokkuutta mitataan ensisijaisesti rahalla. Tässä maailmassa motivaatiota toimintaan ja asioiden omistamiseen synnyttää ensisijaisesti ihmisten halut, ja tavaravaihtoa käydään vapaasti ilman tilallisia rajoitteita. (Em. 2006, 196, 202.) Tässä maailmassa arvokkaana toimintana näyttäytyy kapitalistinen talousideologia ja vapaat markkinat. Tavaroiden ja ihmisten arvo määräytyy vapailla markkinoilla sen mukaan, mistä kuluttajat ovat valmiita maksamaan.

Teollisuuden maailmassa arvokasta ovat tehokkuus, tuottavuus ja työskentely. Arvotonta toimintaa on hyödyttömyys ja turhan työn tekeminen. Arvottomia ovat henkilöt, jotka eivät tee tarpeeksi töitä. Tässä maailmassa suhtaudutaan negatiivisesti resurssien tehostamiseen käyttöön niin ihmisten toiminnassa kuin luonnonvarojen käytössä. (Em. 2006, 203–205.) Teollisuuden ja markkinoiden maailman välillä on paljon yhteneväisyyttä. Tyypillisesti tehokkaat ja hyödylliset toimet ovat rahallisesti arvokkaampia eli näiden kahden maailman arvonmäärittely risteää paljon. Tämä maailma on kansalaisuuden maailman tapaan oleellinen kuntien viranhaltijoiden toimenkuvassa. Kuntien haasteena on huoltosuhteen ja kestävyys siirtymän edistäminen. Huoltosuhteen ja kestävyys siirtymän edistäminen edellyttää toiminnan tehostamista ja tuottavuuden kasvua.

Ekologian maailmassa arvokasta ovat ympäristöystävällisyys sekä luonnollinen ja hyvinvoiva ympäristö. Tässä maailmassa katse on suunnattu tulevaisuuteen ja tuleviin sukupolviin. Tämä maailma poikkeaa muista oikeuttamisen maailmoista arvon määrittelyssä. Kiistelystä on jaettu näkemys siitä, että perustelut argumenteille on pohjautettava siihen, mikä tuottaa eniten hyvää

ihmisille. Ekologian maailmassa on mahdollista perustella arvokkaiksi ekosysteemejä hyödyttäviä asioita. Ekosysteemien hyvinvointi voidaan nähdä itseisarvona eikä sitä ole välttämätöntä määritellä arvokkaaksi ainoastaan sen kautta, mitä hyvää se tuottaa ihmisille. Tätä kutsutaan syväksi ekologiaksi. Arvokasta ovat sellaiset asiat ja toiminta, jotka tuottavat hyvää myös ei-inhimillisille asioille kuten luonnolle. (Lafaye, Michael & Thévenot 2000, 257, 279.) Kestävyys siirtymän edistäminen ja erityisesti luonnon suojelu ovat ekologian maailmassa arvokasta toimintaa. Tämä maailma oletettavasti korostuu aineistossa kansalaisuuden ja teollisuuden maailman lisäksi.

Projektien maailmassa arvokasta ovat kyvyt, jotka edesauttavat verkostoitumista. Arvokkaita ihmisiä ovat verkostoitumista edistävät henkilöt. Verkostoitumisessa ja kehittämisessä edellytetään sosiaalisia taitoja, kykyä joustaa ja sopeutua uusiin tilanteisiin. Arvotonta toimintaa on päinvastaisesti kyvyttömyys sopeutua ja luottaa toisiin. (Boltanski & Chiapello 2005.)

3 Menetelmänä julkisen oikeuttamisen analyysi

Tässä osiossa esittelen käyttämäni analyysimenetelmän tarkemmin. Esitän muutaman esimerkin avulla, miten menetelmää voidaan käyttää, ja millaisissa tutkimuksissa sitä on käytetty aiemmin.

Analysoin aineistoa oikeuttamisteoriasta koostetulla julkisen oikeuttamisen analyysillä (Luhtakallio & Ylä-Anttila 2011). Seuraavassa osiossa esittelen, miten analyysia on käytetty aiemmissa tutkimuksissa. Perehdyn oikeuttamisen maailmojen välillä käytäviin kiistoihin sekä oikeuttamisen maailmojen yhdistelmiin. Esittelen eri kiistatyypeistä kestävyys siirtymään pohjautuen muodostetut esimerkit. Nämä esimerkit ovat kuvitteellisia ja inspiraatio niihin on otettu aineistostani.

Eeva Luhtakallion ja Tuomas Ylä-Anttilan (2011, 35) luoma julkisen oikeuttamisen analyysi (JOA) perustuu Luc Boltanskin ja Laurent Thévenot'in (2006) oikeuttamisteoriaan. Heidän luomassaan menetelmässä on hyödynnetty myös poliittisten vaateiden analyysia, jonka Ruud Koopmans ja Paul Statham (1999) ovat kehittäneet. Julkisen oikeuttamisen analyysi mahdollistaa myös kvalitatiivisen analyysin, kun taas poliittisten vaateiden analyysi perustuu

enemmän kvantitatiiviselle tutkimukselle. JOA-menetelmässä keskitytään nimenomaan moraaliseen argumentointiin. (Ylä-Anttila 2010, 154.) Menetelmä perustuu vertailevaan sosiologiaan, ja sillä pyritään löytämään julkisten kiistojen avulla arvokkaina pidettyjä asioita. Nämä maailmat ja eri arvonmäärittelyt tulevat esiin tilanteiden kriisiytyessä, jolloin rutiininomaiset neuvottelukeinot eivät pääsemään tilanteesta eteenpäin. Tämä menetelmä tuo esille kiistan osapuolten arvonmäärittelyn mekaniikan ja mahdollistaa niiden tarkastelun. (Luhtakallio & Ylä-Anttila 2011, 35, 37.)

Tämä menetelmä soveltuu erityisen hyvin kestävyys siirtymän käsittelyyn, sillä kiistelyjä kriisin hoitamisesta parhaimmalla tavalla käydään jatkuvasti ja niiden ratkaisemiseksi on oleellista löytää asiat, jotka nähdään arvokkaimpina sekä päättäjien että kuntalaisten puheissa. Menetelmä on alun perin luotu tarkastelemaan mediassa esiintyvää keskustelua. Mediassa toimijoiden on jatkuvasti perusteltava esittämänsä väitteet ja perustella miksi käyty keskustelu on merkittävä. Näille julkisille kiistoille ei kuitenkaan ole ollut analyysikehystä ja kyseinen menetelmä vastaa tarpeeseen. (Luhtakallio & Ylä-Anttila 2016.) Kestävyys siirtymän edistämiseksi ja kuntien siihen sitouttamiseksi on löydettävä universaalit arvoa tuottavat asiat ja perustettava yhteiskunnallisten järjestelmien toiminta niiden ylläpitämiselle ja vaalimiselle. Moraalinen oikeuttaminen kahden eri vaihtoehdon välillä ilmenee erityisen hyvin tilanteissa, joissa asetetaan vastakkain toimenpiteestä saatavat tulot ja tasa-arvo (Luhtakallio & Ylä-Anttila 2016).

Menetelmää on tutkittu ja käytetty useassa suomalaisessa ja kansainvälisessä tutkimuksessa (Luhtakallio & Ylä-Anttila 2011; Lehtonen & Lonkila 2013; Koskinen 2012; Huikuri 2011). Intialaista ja suomalaista ilmastokeskustelua vertailevassa tutkimuksessa merkittävä tulos oli, että ekologian maailman viitattiin eniten, mutta se kytkettiin teollisuuden ja markkinoiden maailmaan. Tämän kaltaista oikeuttamista kutsutaan rinnakkaiseksi. (Huikuri 2011, 58.) Tämän tyyppistä kiistaa käydään aineistossani paljon keskusteltaessa kestävyys siirtymän edistämisestä.

Tarkoitukseni ei tässä tutkielmassa, kuten ei julkisen oikeuttamisen analyysissäkaan, ole löytää ratkaisua käydyille kiistoille, vaan löytää mahdollisia samankaltaisuuksia arvoa tuottavista asioista kuntien viranhaltijoiden puheista. Arvoa tuottavien asioiden hahmottaminen edesauttaa ymmärtämään kunnissa tehtyjä päätöksiä kestävyys siirtymää koskien. Vertaileva

sosiologia mahdollistaa lokaalilla tasolla käytävien kiistojen vertailun globaaliin tasoon. Globaalitasolla vertailtaessa kiistat vaihtelevat eri maiden välillä, sillä keskustelu ja käytänteet ovat sidottuja paikalliseen kulttuuriin. Ensi alkuun samasta aiheesta käytävät keskustelut eri maiden kontekstissa saattavat näyttää vertailukelvottomilta, mutta vertailevan sosiologian avulla on mahdollista eristää keskusteluista niitä hallitsevat ja eri maissa toistuvat jaetut moraaliset argumentit. (Luhtakallio & Ylä-Anttila 2011, 35.) Esitän tulososion alussa maailmat vielä uudelleen ja avaan sitä, millaisia piirteitä ne saavat aineistoni pohjalta. Ydin maailmoissa kuitenkin säilyy ja eroavaisuudet alkuperäisiin maailmoihin on selitettävissä kulttuurieroilla, kielellä ja vaihtelevilla käytänteillä.

Seuraavaksi esittelen maailmojen välillä tapahtuvia oikeutusyhdistelmiä, joita kiistelyissä on havaittu. Tuomitsemisella viitataan sellaiseen yhdistämiseen, jossa tuomitaan toisen oikeuttamismaailman arvottamisen kriteeristöt toisen maailman perusteella. (Boltanski & Thévenot 2006; Ylä-Anttila 2010, 187–188; Luhtakallio & Ylä-Anttila 2011, 38.) Tästä esimerkkinä sellainen tilanne, jossa toinen kiistan osapuolista oikeuttaa luonnonsuojelualueen raivaamista rakentamiselta. Kiistan osapuolen mukaan sillä, että uudesta tehtaasta saadaan tuloja, ei ole väliä, sillä luonnon arvoa ei voida mitata rahassa. Kiistassa tuomitaan markkinoiden maailman arvo ekologian maailmasta käsin.

Lisäksi yhdistäminen voi olla kompromissiin päätymistä eli yhdistetään kahden eri maailman arvottamisen kriteerit keskenään. Tällöin päädytään ratkaisuun, joka tyydyttää molempia osapuolia. (Boltanski & Thévenot 2006; Ylä-Anttila 2010, 187; Luhtakallio & Ylä-Anttila 2011, 38.) Esimerkkinä tästä on tilanne, jossa kiistellään uuden tehtaan perustamisesta. Toinen osapuoli on sitä mieltä, että tehdasta ei saa rakentaa sen aiheuttamien päästöjen vuoksi ja toinen osapuoli vetoaa siihen, että tehdas tuottaa varoja kunnalle. Kiistan osapuolet päätyvät kompromissiin ja rakentavat pienemmän tehtaan kuin alun perin oli suunniteltu. Päästöjen vähentämisellä argumentoinut vetoaa ekologian maailmaan, ja kunnan varojen lisäämiseen vedonnut taas vetoaa kansalaisuuden maailmaan. Tämän ratkaisun myötä tuottoja tulee vähemmän, mutta myös päästöjä aiheutuu vähemmän, eli molemmat osapuolet joutuvat tekemään myönnytyksiä.

Edellytyksellä viitataan tilanteeseen, jossa jonkin maailman arvon tuottaminen on riippuvaista toisen maailman arvon tuottamisesta (Ylä-Anttila 2010, 188). Kiistan toinen osapuoli puolustaa

kestävyyssiirtymän edistämistä talouden tilanteen huomioimisen yli. Ekologian maailmaan vetoava henkilö korostaa, että talous ei voi kasvaa luonnonvarojen ehdyttyä. Kyseisessä oikeuttamisessa markkinoiden maailman kriteereillä arvokkaaksi luokiteltu asia edellyttää ekologian maailmaan kriteereillä tuotettua arvoa.

Seurauksella viitataan oikeuttamiseen, jossa tietty ratkaisu tuottaa synergiaetua (Ylä-Anttila 2010, 188). Esimerkiksi uuden tehtaan perustaminen luo työpaikkoja ja näin ollen kasvattaa kunnan elinvoimaisuutta. Eli markkinoiden maailmasta tuotetun arvon seurauksena arvoa tulee myös kansalaisuuden maailmaan.

Kiistat voidaan käydä joko yhden maailman sisällä tai kahden maailman välillä. Edellisessä kiistan osapuolet kumpikin vetoavat samaan oikeuttamisen maailmaan mutta ovat eri mieltä siitä, millä tavoin haluttu tulos saavutetaan. Jälkimmäisellä viitataan tilanteeseen, jossa arvoa tuottava asia nähdään toisen maailman näkökulmasta arvottomana. Kiista voidaan käydä myös kahden maailman välillä niin, että jokin toivottu lopputulema tuottaa arvoa kummankin maailman näkökulmasta. (Luhtakallio & Ylä-Anttila 2011, 38.) Tässä tutkielmassa esiintyy kaikkia kolmea edellä mainittua oikeuttamisen mekaniikkaa: yhden maailman sisällä tapahtuvaa pohdintaa, kahden maailman välillä tapahtuvaa kiistaa sekä kahden maailman yhdistymistä. Oikeuttamisen mekaniikka vaihtelee tilanteesta riippuen eli viranhaltijat tuovat samasta aiheesta esille monia eri kriteerejä, jotka samanaikaisesti tuottavat arvoa toisen maailman näkökulmasta ja toisen maailman näkökulmasta taas vähentävät sitä.

Oikeuttamisteorian oikeuttamisen maailmojen universaaliudesta on esiintynyt kritiikkiä. Eri maiden välillä tehty vertaileva tutkimus on poikanut erilaisia piirteitä saman maailman sisältä. Näitä syvemmin tarkastellessa on kuitenkin havaittavissa, että eri kulttuureissa esiintyvät erot saman maailman sisällä kumpuavat samasta aiheesta. (Luhtakallio & Ylä-Anttila 2011, 46.) Sama ilmiö on havaittavissa minun aineistossani. Ranskalaisten sosiologien Boltanskin ja Thévenot'in luomat maailmat eivät esiinny täysin samanlaisina suomalaisessa kontekstissa. Tämä näkyy aineistossani etenkin kansalaisuuden maailmassa, jossa alkuperäisestä teoriasta poiketen esiintyy paljon pohdintaa kuntalaisten hyvinvoinnista ja sen maksimoinnista. Nämä pohdinnat kuitenkin lukeutuvat kansalaisuuden maailmaan. Tästä lisää aineistoanalyysin tulososiossa.

Oikeuttamisteoria perustuu lähtökohtaisesti sille, että maailmat ovat keskenään tasa-arvoisia mutta oikeuttamistavat eivät todellisuudessa ole keskenään tasavertaisia, vaan oikeuttamisessa ovat läsnä yhteiskunnalliset valtasuhteet. Kiistan osapuolten välillä vallitseva valtasuhde saattaa määritellä sen, minkä oikeuttamisen maailman kriteerejä tilanteessa tulee käyttää, jotta oikeuttaminen hyväksytään. Arvokkaana pidetty asia toisen maailman kriteeristöllä voi toisen maailman kriteereillä olla mitätön. (Luhtakallio & Ylä-Anttila 2011, 48).

4 Tutkimuksen toteutus

Tässä osiossa esittelen tutkielmassani käyttämäni aineiston ja aineistonkeruuprosessin. Esittelen analyysin etenemisen ja tutkielman tekemisessä ilmenneet haasteet. Tutkimuskysymykseni ovat seuraavat: Mihin oikeuttamisen maailmoihin viranhaltijoiden haastatteluissa viitataan keskusteltaessa kestävyys siirtymästä? Mitkä asiat näyttävät arvoa tuottavina kuntien kestävyys siirtymästä keskusteltaessa? Mitkä ovat yleisimmät kiistat kestävyys siirtymästä keskusteltaessa?

4.1 Aineisto

Tutkimuksessa käyttämäni aineisto on kerätty osana Tampereen yliopiston Kestävä kehitys -kurssia. Aineiston ovat keränneet kurssin osallistujat osana kurssisuoritustaan käyttäen heille etukäteen laadittua haastattelurunkoa. Haastattelun osallistujat ovat kahden suomalaisen kunnan viranhaltijoita, jotka työskentelevät kunnilla eri tehtävissä. Aineisto on kerätty ORSI-hankkeen käyttöön tarkoituksena tutkia kunnissa tehtävää kestävyys siirtymää.

Aineisto koostuu yhteensä 22 haastattelusta. Suurin osa haastateltavista on johtavissa asemissa olevia eri toimialojen viranhaltijoita. Osa haastateltavista on suunnittelu- ja asiantuntijatyössä. Loput haastateltavista työskentelevät käytännönläheisemmässä työssä ympäristö- ja osallisuustehtävien parissa. Haastateltavat työskentelevät muun muassa ateria-, liikenne, työllisyys- ja kehityspalveluissa. Haastateltavien anonymiteetin säilyttämiseksi en erittele pestejä tarkasti niin, että haastateltavat olisivat tunnistettavissa.

Haastatteluaineistot on litteroitu ulkopuolisen tahon toimesta ja ne on anonymisoitu niin, että niistä ei voida tunnistaa yksittäisiä haastateltavia. Analysoin aineistoa laadullisen analyysin ATLAS.ti -ohjelmistolla.

Haastattelut on toteutettu seuraamalla etukäteen laadittua haastattelurunkoa. Haastattelurungossa on seitsemän pääkysymystä (liite 2). Haastattelut on toteutettu etäyhteyksien välityksellä ja yksi haastattelu kestää keskimäärin 45 minuuttia. Käyttämässäni aineistossa mielenkiintoista ulottuvuutta analyysiin tuo se, että haastateltavat henkilöt eivät itse välttämättä puolla puheissaan esiintyviä oikeuttamisen maailmoja vaan he kuvailevat, mihin oikeuttamisen maailmoihin kunnan asukkaat ja muut toimijat vetoavat. Haastateltavat kuitenkin tuovat esille myös oman näkemyksensä käydystä kiistasta. Käyttämässäni aineistossa kaikki esiintyvät oikeuttamiset eivät ole helposti havaittavissa vaan ne ovat taustaoletuksina. Oikeuttamisen teoriaa voidaan käyttää myös näiden taustaoletusten tutkimiseen, jolloin oikeuttaminen ei välttämättä ole sanallista (Koskinen 2012, 316). Haastattelurungon kysymykset on muodostettu mittamaan kestävyys siirtymää eli kysymysten asettelu ohjaa haastateltavien vastauksia.

4.2 Analyysin tekeminen

Aineiston analyysiin valitut kohdat poimin aineistosta esittämällä aineistolle erilaisia apukysymyksiä. Ensimmäisellä kierroksella aineistosta poimin ne kohdat, joissa haastateltava kuvailee, millaisia ristiriitoja kuntien päätöksenteossa esiintyy. Toisella analyysikierroksella etsin aineistosta kohtia, joissa ei ilmene vastustusta miltään taholta. Näissä kohdissa esiintyy haasteita, kun pohditaan mitä asioita tulee painottaa ja minkä kustannuksella päätöksiä tehdään.

JOA-menetelmä on luotu tarkastelemaan julkisia kiistoja, mutta aineistoni haastattelut eivät ole julkisia. Käytetyssä aineistossa ääneen pääsee vain yksi kiistan osapuolista ja siinä ei esiinny vuoropuhelua kiistan osapuolten välillä. Haastateltavat henkilöt eli kuntien viranhaltijat eivät myös välttämättä ole itse kiistelystä osapuolena, vaan he tuovat esille eri osapuolien välisiä kiistoja. Aineiston analyysiin olen poiminut ne kohdat, joissa esiintyy moraalista oikeuttamista. Analyysissa tunnistetaan ja nimetään kiistelystä osapuolet. Kiistan analysoinnissa tulee tunnistaa kolme asiaa: mihin oikeuttamisen maailmaan tai maailmoihin kukin osapuoli vetoaa,

perustuuko vetoaminen arvon tuottamiseen vai arvon vähenemiseen, sekä millaisia maailmojen yhdistämissä kiistoissa esiintyy. (Ylä-Anttila & Luhtakallio 2016, 3–4.)

Kävin aineistoa läpi haastattelu kerrallaan. Luin haastattelun läpi ja merkitsin keltaisella värillä sellaiset kohdat, joissa viranhaltija vetoaa johonkin oikeuttamisen maailmaan. Vihreällä merkitsin ne kohdat, jotka eivät liity oikeuttamiseen mutta herättivät mielenkiintoni ja joihin halusin vielä palata myöhemmin.

Käytyäni koko haastattelun läpi luin uudestaan keltaisella koodatut kohdat ja tiivistin poiminnoista oleellisimmat kohdat. Kokosin kaikki tiivistykset samaan tiedostoon, jonka jälkeen peilasin jokaista tiivistystä oikeuttamisen maailmojen kriteereihin. Tiivistyksiä kertyi kaikista haastatteluista yhteensä 253. Esitin jokaiselle tiivistykselle kysymykset: Mikä tuottaa ja mikä vähentää arvoa? Merkitsin tiivistyksen viereen, mihin maailmaan oikeuttamisessa vedotaan ja minkä suuntaista oikeuttamista tapahtuu. Oikeuttaminen on positiivista tai negatiivista eli asia tuottaa tai vähentää arvoa. Osassa tiivistyksiä vedotaan kahteen eri maailmaan. Näissä tapauksissa kyse on kiistasta, joita on erityyppisiä, kuten olen menetelmäluvussa kuvaillut. Näille tiivistyksille esitin kysymyksen: Ollaanko kiistassa samaa mieltä arvon kriteereistä vai kumotaanko arvo toisen maailman kriteereillä? Tämän kysymyksen avulla pystyin kaivamaan poiminnasta esiin ne kohdat, joissa kiistelyä käydään useamman eri maailman rajapinnoilla. Tämä oli analyysia tehdessä se kohta, jossa tulokset alkoivat hahmottua ensimmäisen kerran. Tässä vaiheessa ilmeni, että projektien, kodin, ja inspiraation maailmaan ei juurikaan aineistossa vedota.

Tiivistyksiä kertyi todella paljon, joten kokonaisuutta hahmottaakseni muodostin taulukon, johon sijoitin tiivistykset luokitellen ne oikeuttamisen maailmojen mukaisesti (katso liite 1). Hyödynsin tätä taulukkoa hahmotellessani sitä, mihin oikeuttamisen maailmoihin vedotaan eniten ja minkä suuntaista oikeuttaminen on. Oikeuttamisen suunnan olen merkinnyt taulukkoon (liite 1.) kirjaamalla poiminnan eteen plus- tai miinusmerkin.

Osassa haastatteluissa ilmenee, että haastateltava ei ole perehtynyt kestävyyssiirtymää koskeviin asioihin. Näissä haastatteluissa oikeuttamista ilmeni vähemmän. Tämä osoittaa, että kestävyyssiirtymä ei ole koko organisaatiota läpileikkaava teema, vaan se on sidoksissa viranhaltijan työnkuvaan.

4.3 Tutkimuksen haasteet

Aineisto oli hyvin laaja, ja sen läpikäyminen tuotti paljon työtä. Ensimmäisen analyysikierroksen tein ATLAS.ti-ohjelmistolla, mutta päädyin lopulta purkamaan aineistoa word-dokumentissa. Aineiston laajuus tuotti haasteita kokonaisuuden hahmottamiselle. Taulukon muodostaminen tiivistyksien perusteella kuitenkin auttoi hahmottamaan aineiston kokonaisuudessaan. Taulukon avulla pystyin osoittamaan myös kvantitatiivisia tuloksia oikeuttamisen maailmojen esiintymisestä (liite 1).

5 Tulokset

Aineiston tulosluvussa esittelen ensin oikeuttamisen maailmat aineistoni näkökulmasta. Ensimmäisessä osiossa vastaan kahteen ensimmäiseen tutkimuskysymykseeni eli mihin oikeuttamisen maailmoihin viranhaltijoiden puheissa viitataan keskusteltaessa kestävyyssiirtymästä ja mitkä asiat näyttävät arvoa tuottavina kuntien kestävyyssiirtymästä keskusteltaessa.

Analyysiosion kolmannessa luvussa käyn läpi aineistossani yleisimmin esiintyvät kiistat eli vastaan kolmanteen tutkimuskysymykseeni ”Mitkä ovat yleisimmät kiistat kestävyyssiirtymää koskien?” Kiistoja aineistossa käydään vertikaalisella ja horisontaalisella tasolla. Analyysi etenee vertikaalisilla tasoilla käydyistä kiistoista horisontaaliselle tasolle. Kiistojen jälkeen esittelen vielä oikeuttamisen maailmojen yleisimmät yhdistelmät.

5.1 Aineiston pohjalta muovatut oikeuttamisen maailmat:

Boltanskin ja Thévenotin (2006) luomat kuvailut maailmoista eivät alkuperäisessä muodossaan täysin riitä kuvailemaan aineistoni tuloksia, joten olen lisännyt maailmoihin kriteereitä ja avannut, miten kukin asia ilmenee aineistoni pohjalta.

Teollisuuden maailma

Teollisuuden maailmassa arvoa mitataan resurssien tehokkaalla käytöllä. Arvokasta on käytetyn työajan tehostaminen, maa-alan tehokas käyttö ja varojen käytön suunnittelu. Oleellista on löytää se piste, jolloin käytettävissä olevaa maa-alaa ja varoja ei ylikuluteta vaan

käytetään juuri sen verran, että niistä saadaan mahdollisimman iso hyöty irti kuitenkin kuluttamatta niitä loppuun.

Teollisuuden maailmassa arvoa tuottaa resurssien tehokas käyttö erityisesti talouden kannalta. Käytettävissä olevien resurssien tehokas käyttö edistää kunnan niukkien resurssien järkevää käyttöä. Arvoa tuottaa jätteiden tehokas käsittely niin, että hukkaan menevää materiaalia olisi mahdollisimman vähän. Polttoaineen käytön tehostaminen niin, että maamassoja ei siirreltäisi turhaan. Arvokasta on palveluiden tarjoamisen järjestäminen mahdollisimman edullisesti. Arvotonta on kalliisiin vaihtoehtoihin päätyminen edullisten vaihtoehtojen sijaan. Arvotonta toimintaa on jo tehtyjen päätösten kumoaminen. Arvotonta toimintaa on jättää käyttämättä ne tilaisuudet, joista kunta voi kerätä itselleen varoja.

Koska suurin esimerkiksi päästötekijä on kuljetukset, logistiikka. Siis niitä maamassoja roudaillaan sinne sun tänne, niin se että ne pystyttäisiin hyödyntämään suunnitellusti siinä paikan päällä niin se on yksi merkittävä asia.

Kansalaisuuden maailma

Kansalaisuuden maailmaan vedotaan aineistossa eniten ekologian maailman lisäksi. Yhteensä kansalaisuuden maailmaan vedotaan 50 kertaa, joista 36 on positiivista ja 14 negatiivista. Tämä selittyy osittain tutkimuksen raameilla eli sillä, että aineistossa ääneen pääsevät kuntien viranhaltijat, joiden työnkuvaan kuuluu vahvasti kansalaisten hyvinvoinnin edistäminen. Arvokasta toimintaa kansalaisuuden maailmassa on kaikkien asukkaiden osallistaminen ja vaikutusmahdollisuuksien edistäminen. Arvokasta on kollektiivit, ja ryhmän etu ajaa yksilön edun ohi. Hyvinvoinnin edistäminen tapahtuu erityisesti heikompiosaisten ryhmien huomioimisessa huolehtimalla siitä, että palvelutarjonta on saavutettavaa ja tasa-arvoista. Arvokasta on syrjäytymisen ehkäisy ja heikompiosaisten huomiointi palveluja järjestettäessä.

Arvoa vähentävää on äänestysaktiivisuuden lasku, polarisaatio, sosiaalinen epätasa-arvoisuus ja heikko osallistumisprosentti vaikuttamisessa. Arvoa vähentävää ovat epätasaiset mahdollisuudet käyttää joukkoliikennettä sekä elinkeinoihin liittyvät rajoitteet. Arvotonta toimintaa ovat edelläkävijyys ja liialliset investoinnit ympäristötyöhön. Edelläkävijyys on arvotonta toimintaa, sillä siinä ei priorisoida kunnan asukkaita, ja asetelma on epäreilu muuhun Suomeen nähden. Edelläkävijyydellä aineistossa viitataan niihin kunnan tekemiin ratkaisuihin, jotka ovat Suomen hiilineutraaliustavoitteita edellä. Yksilön edun tavoittelu yhteisön

kustannuksella on arvotonta toimintaa kansalaisuuden maailmassa, jossa arvokkaimpia ovat kollektiivit ja ryhmät.

Esimerkkinä oikeuttamisen maailmaan on viranhaltijan mielipide siitä, että katutilan jakamisessa tulisi huomioida haavoittuvaisimmat ryhmät ja katutilaa pitäisi varata kävelijöille, pyöräilijöille ja joukkoliikenteelle niin paljon kuin sitä tarvitaan.

“...liikkumisessakin tavallaan se sosiaalinen oikeudenmukaisuus ja näin, että tavallaan et tietenkin no se ekologisuus on arvo sinällään ja tietenkin täytyy ajaa se päästöjen vähenemisen kautta. Mut sitten myös se sosiaalinen kestävyys ja just se että tavallaan meillä pitää olla katutila jaettu niin, että siellä on kävelyille ja pyöräilylle ja joukkoliikenteelle sitä tilaa niin paljon kuin niille tarvitaan, jotta myös sellaiset ryhmät, tavallaan haavoittuvammat ryhmät liikenteessä niin olisi sitten oikeudenmukaisemmin edustettuina.”

Ensi alkuun analyysia tehdessäni vaikutti siltä, että käyttämäni aineiston pohjalta muodostuu uusi oikeuttamisen maailma, hyvinvoinnin maailma. Lähemmin asiaa tarkasteltuani huomasin kuitenkin, että hyvinvointi tuottaa arvoa kansalaisuuden maailmassa eli luontevampaa oli laajentaa kansalaisuuden maailmaa niin, että kuntalaisten hyvinvointi kuuluu siihen arvoa tuottavana tekijänä.

Markkinoiden maailma

Arvokasta markkinoiden maailmassa on ratkaisut, jotka nostavat asioiden rahallista arvoa. Alueen vetovoiman kasvattaminen nostaa kiinteistöjen arvoja. Markkinoiden maailmassa arvokasta ovat hintavammat asiat ja kunnan toiminnassa sellaiset päätökset, jotka ovat edullisempia. Arvokasta toimintaa ovat sellaiset ratkaisut, jotka tuottavat säästöjä pitkällä tähtäimellä.

Arvoa vähentävää toimintaa markkinoiden maailmassa ovat edelläkävijyys ja kalliit ratkaisut, jotka eivät tuota välittömästi tuloja investoinneista huolimatta. Arvokasta on siis tehdä ratkaisuja, jotka tuottavat lisää varoja, sillä arvon määrittelyn mittari tässä maailmassa on raha. Käytettävissä olevia resursseja ei ole rajattomasti, ja ne tulee käyttää järkevästi. Arvokasta on se, että raha ohjaa päätöksentekoa. Arvokkaita ovat ne ratkaisut, jotka tuovat taloudellisen hyödyn ja säästöjä. Arvokkaita ovat sellaiset investoinnit, jotka ovat perusteltavissa niin, että ne tuottavat enemmän rahaa kuin niihin on alun perin panostettu.

Arvottomia ovat sellaiset ratkaisut, joiden myötä jää tuloja saamatta. Ei ole siis arvokasta jättää viheralueita hyödyntämättä vaan valjastaa ne sellaiseen käyttöön, että ne poikivat tuloja. Selvitysten tekeminen siitä, mitkä ratkaisut ovat ympäristön kannalta parempia, maksaa. Kiertotaloutta ja kestäväää kehitystä tukevat ratkaisut ovat kalliimpia kuin perinteiset.

“...Ja sitten siellä tulee heti välittömästi se, että kuinka paljon siinä menetetään rahaa, jos ei jotakin alueita kaavoiteta tai myydä eteenpäin tai jos jätetään viheralueita enemmän, niin ne on aina miinusmerkkisiä, kuinka paljon taas menetetään myytävää tonttimaata.”

Kasvisruoan tarjoaminen on kalliimpaa kuin liharuoan tarjoaminen, jolloin kasvisruuan tarjoaminen on arvoa vähentävää toimintaa. Kasvisruoan tarjoaminen ei tuota perusteltua rahallista arvoa suhteessa liharuoan tarjoamiseen, joten se on arvoa vähentävä vaihtoehto.

Maineen maailma

Maineen maailmassa arvokasta toimintaa on kaupungin maineen kasvattamisen eteen tehdyt ratkaisut. Arvokasta on kriittisen ja positiivisen palautteen saaminen, sillä palautteen avulla kunta voi kehittää toimintaansa vastaamaan paremmin asiakkaiden tarpeisiin. Vastavuoroisesti arvotonta toimintaa on ratkaisut, jotka vaikuttavat negatiivisesti kaupungin julkisuuskuvaan, tai sellaisten asioiden tekemättä jättäminen, jotka luovat kaupungista positiivista kuvaa ulkopuolisille sekä kaupungin asukkaille.

Edelläkävijyys kestävyys siirtymässä parantaa kaupungin mainetta. Ympäristöpääkaupunkititteli on lisännyt kaupungin saamaa mediahuomiota. Positiivinen mediahuomio lisää kaupungin houkuttelevuutta yritysten silmissä.

“...Siitä me näemme sen taloudellisenkin kuvion, että näillä asioilla, kun me olemme nyt profiloituneet näin vihreäksi tai vehreäksi, on alkanut tietyntyyppisten yritysten kiinnostuskin alueelle lisääntymään. Ja se on se elinvoimaisuus, mikä siellä on. Tuossa on niitä asioita vähän syy-seuraus-ajattelulla kuvattuna.”

“...Meidän alueelle on tullut paljon kiertotalousyrityksiä, meidän alueen yritykset ovat ottaneet kunnianhimoisia ympäristötavoitteita itselleen. Että kun sitten se on entistä enemmän liike-elämän kilpailuvaltti myös, niin silloin se on heille hyödyksi että kaupunki on edelläkävijä, he pystyy profiloitumaan että he toimii Euroopan ympäristöpääkaupungista käsin...”

Onhan tulevaisuudessa joka tapauksessa kaupungit, kilpailu kaupunkien kesken väestöstähän vaan kiristyy ja kiihtyy, koska väestö vanhenee ja meillä on vähemmän ja vähemmän melkein kaikissa

kaupungeissa nuoria ja työikäisiä, miten me kilpaillaan, miten me houkutellessaan tänne yrityksiä ja työikäisiä opiskelijoita? Ympäristöasiat on meidän tärkein kilpailuvaltti, mä näkisin.

Kasvisruoan tarjoaminen on ympäristöpääkaupungin maineen luomisen kannalta oleellista, mutta toisaalta kasvisruoan tarjoaminen on nostanut vastustusta, eli kasvisruoan tarjoaminen on samanaikaisesti arvokasta ja arvotonta toimintaa. Ympäristöpääkaupunkitittelin unohtuminen on arvoa vähentävää toimintaa.

Ympäristöpääkaupungin mainostaminen on arvokasta toimintaa, sillä se tuottaa kaupungille positiivista imagoa ja tittelin unohtuminen on arvoa vähentävää. Arvokasta maineen maailman näkökulmasta on siis ympäristön eteen tehtävät asiat, joita voidaan hyödyntää positiivisen kuvan luomiseen. Ympäristötyö ei itsessään ole maineen maailman näkökulmasta arvokasta, vaan arvokasta on sen mahdollistama positiivisen kuvan luominen. Ympäristöpääkaupunkititteliä voidaan hyödyntää yritysten kilpailuvalttina ja näin ollen voidaan kasvattaa alueen vetovoimaa. Arvoa vähentävää toimintaa on mainostamatta jättäminen.

“...kun Nokialle kävi miten kävi, ja monelle muullekin teknologia-alan toimijalle Suomessa, niin lähdettiin sitten tavallaan uutta reittiä hakemaan sitä elinvoimaa kuntaan, ja siinä vaiheessa tehtiin päätös, että ympäristö- ja ilmastoasiat on sitten se keihäänkärki, minkä ympärille ruvetaan rakentamaan. Se siinä on taustalla.”

”...tämä on oikeasti houkuttanut kaupunkiin yrityksiä, joille on kestävä kehitys ja ympäristöarvot tärkeitä ja ne on menestymisen edellytys. Se on niille myyntiargumentti ja se on niille argumentti, minkä takia ne pystyy rekrytoimaan ihmisiä ja minkä takia ne haluaa tulla tänne, tuoda yrityksensä Lahteen, nämä ympäristöarvot.”

Inspiraation maailma

Tähän maailmaan aineistossa vedotaan vain negatiivisesti, eli mitkä asiat vähentävät arvoa inspiraation maailmassa. Arvotonta on ilmastoahdistus, joka aiheutuu kestävyyssiirtymästä keskustelemisesta. Lisäksi arvotonta toimintaa on yksilönvapauden rajoittaminen ja kontrollointi. Aineiston mukaan yksilönvapautta rajoitetaan rajoittamalla mahdollisuutta autoilla keskustan alueella. Yksilön vapautta rajoittaa pelkän kasvisruoan tarjoaminen, sillä tällöin yksilö ei saa vapaasti päättää mitä syödä. Arvoa vähentää myös edellytys jatkuvasti perustella ympäristötyön merkityksellisyyttä talouden ja hyvinvoinnin edistämisen näkökulmasta.

“... tuolta poliittiselta kentältä tulee, että ihmiset ei pidä siitä tietenkään, että heitä pakotetaan johonkin tai että heiltä napataan autot pois tai tämäntyypistä...”

Arvotonta toimintaa on tuulivoimaloiden aiheuttama maisema- ja meluhaitta. Maisema- ja meluhaitta aiheuttaa ihmisille harmia. Inspiraation maailman kannalta arvokas spontaanius kärsii, ja näin ollen se vähentää arvoa.

“...auttaisiko se siinä jotenkin siinä ymmärtämisessä sen tuulivoiman tärkeydestä vai onko se niin, että se haitta on niin suuri, että se, sitä ei voi tiedon lisäämiselläkään niiltä ihmisiltä poistaa sitä haittaa että sitä ymmärrystä...”

Projektien maailma

Projektien maailmaan vedottiin aineistossa hyvin vähän. Projektien maailmassa arvoa tuottaa ympäristöpääkaupunkitittelin hakeminen ja positiivisen imagon luominen kaupungista. Ympäristöpääkaupunkititteli ja positiivinen imago kaupungista edesauttavat kaupunkia verkostoitumaan. Projektien maailmassa arvoa vähentävät liian suppeat budjetoinnit mainostamisessa ja kehittämiseen suhtautuminen ylimääräisenä tehtävänä, jolle ei liikene aikaa.

Ekologian maailma

Ekologian maailmaan viitattiin aineistossa eniten, yhteensä 38 kertaa, ja viittauksista 32 on positiivisia ja 6 negatiivisia. Tämä tulos oli odotettavissa haastattelurungosta johtuen, sillä kysymykset ohjasivat keskustelun kestävyys siirtymään. Ekologian maailmassa korostuvat luonnonsuojelu ja luontonäkökulman korostaminen. Arvokasta on lisäksi päästöjen vähentäminen siirtymällä uusiutuviin energianlähteisiin.

Luonnonsuojeluun panostaminen ehkäisee luontokatoa, huomioi elottoman ja elollisen luonnon hyvinvoinnin sekä edistää ihmisten luontosuhdetta.

“...[Järven nimi] oli tosi saastunut, oikein semmoinen haiseva teollisuusjätteiden dumpauspaikka ja nythän se on virkistyskäytössä oleva ja järven vesi on ihan hyvälaatuista pääsääntöisesti...”

“...Ne on semmoisia asioita, että se on oikeastaan kaiken perusta, että me eletään, me ollaan yksi osa luontoa ja mä näen, että ihmisellä eikä millään sukupolvella ole oikeus tuhota sitä, mitä meille on annettu....”

“...Ja sitten meillä on tosi paljon on pystytty kasvattamaan vaikka luonnonsuojelualueiden pinta-alaa, moninkertaistettua se...”

“...Ne on semmoisia asioita, että se on oikeastaan kaiken perusta, että me eletään, me ollaan yksi osa luontoa ja mä näen, että ihmisellä eikä millään sukupolvella ole oikeus tuhota sitä, mitä meille on annettu....”

5.2 Yleisimmät kiistat

Tässä osiossa tarkastelen aineistossa esiintyviä solmukohtia eli otan käsittelyyn ne kohdat, joissa viranhaltija pohtii jonkin ratkaisun hyviä ja huonoja puolia. Viranhaltijat siis yhdistelevät eri maailmoja, vertailevat niitä keskenään ja kiistelevät arvottamisen kriteereistä. Julkisen oikeuttamisen analyysin mukaisesti nämä ovat niitä kiistelyn kohtia, joissa kiistelyn osapuolet vetoavat eri maailmoihin ja pohtivat mikä vaihtoehto on toista arvokkaampi. Oikeuttamisen mekaniikka vaihtelee aineistossa. Aineistossa esiintyy kaikkia eri oikeuttamisen tyylejä: yhden maailman sisällä tapahtuvaa oikeuttamista, kahden maailman välillä tapahtuvaa oikeuttamista sekä useamman maailman yhdistämistä. Suurin osa oikeuttamisista tapahtuu kahden tai kolmen maailman välillä argumentoiden sitä, minkä maailman kriteerit tuottavat kunnan näkökulmasta eniten arvoa.

Kiistelyjä käydään muidenkin maailmojen välillä, mutta analyysiin olen ottanut ne kiistat, joita esiintyy eniten ja joissa ristiriita jää ratkaisematta. Näissä tilanteissa päädytään kompromissiin, joka ei tuota kummallekaan kiistan osapuolelle tyydyttävää vastausta, ja kiista jää ratkaisematta. Nämä kompromissit ovat kestävyys siirtymän kannalta oleellisia, sillä kestävyys siirtymän edistämiseksi nämä kiistat tulee ratkaista. Ratkaisun on oltava sellainen, että se huomioi sekä pitkän että lyhyen aikavälin tavoitteet.

Aineiston haastateltavat ovat viranhaltijoita eli heidän toimintansa lopullista tavoitetta määrittelevät kunnan tehtävät. Kunnan viranhaltijan tehtävä on kuntalaisten hyvinvoinnin edistäminen. Aineistossa siis käydään keskustelua siitä, miten tuo lopputulema saavutetaan parhaiten, ja keskiössä ovat kuntalaiset ja kestävyys siirtymä. Kestävyys siirtymä on keskiössä haastattelurungon johdosta, sillä kysymykset ohjaavat vastaajia sisällyttämään kestävyys siirtymän tavoitteeksi. Kestävyys siirtymä on lisäksi asetettu kuntien tavoitteeksi valtiollisella tasolla.

Analyysiin olen valinnut tutkielmani kannalta merkittävimmät kiistat. Tarkastelen käytyjä kiistoja ekologian ja kansalaisuuden maailmojen, ekologian ja teollisuuden maailmojen,

maineen ja teollisuuden maailmojen, markkinoiden ja ekologian maailmojen sekä kansalaisuuden ja teollisuuden maailmojen välillä.

Kiistoja käydään horisontaalisella ja vertikaalisella tasolla. Horisontaalisella tasolla tapahtuvien kiistojen osapuolet ovat keskenään tasavertaisissa asemissa. Horisontaalisen tason kiistoja käydään viranhaltijoiden välillä. Kiistoja käydään myös yhden haastattelun sisällä. Viranhaltija vetoaa useampaan eri oikeuttamisen maailmaan ja puntaroi, mikä maailmoista tuottaa eniten arvoa. Horisontaalisella tasolla käytävissä kiistoissa vedotaan ensisijaisesti kansalaisuuden ja ekologian maailmoihin. Näissä kiistoissa osapuolet ovat yhtä mieltä arvottamisen kriteereistä, mutta kiista käydään siitä, miten päästään parhaaseen lopputulokseen.

Horisontaalisella tasolla arvokkainta viranhaltijoiden näkökulmasta ovat kuntalaiset ja kunta. Kuten edellä kuvailen, nämä asiat lukeutuvat kansalaisuuden maailmaan. Kestävyys siirtymä on tärkeä osa kansalaisuuden maailmaa ja ekologian maailman kriteerit siitä, mikä on arvokasta, pätevät näin ollen myös kansalaisuuden maailmassa. Myös ekologian maailman arvo on viranhaltijoiden mukaan otettava huomioon. Ekologian maailmaan luettavat asiat ovat kuitenkin väline arvon tuottamiselle kansalaisuuden maailmassa eli arvokkaimmaksi nousee kansalaisuuden maailma.

Vertikaalisella tasolla kiistoja käydään viranhaltijoiden ja päätöksiä tekevien ja päätöksiin vaikuttavien välillä. Näissä vertikaalisissa kiistoissa viranhaltijoiden on käännettävä oikeuttamiset markkinoiden ja teollisuuden maailman kriteeristölle. Vertikaalisissa kiistoissa eniten legitimaatiota on markkinoiden ja teollisuuden maailmoilla, joiden avulla tuotettu arvo nähdään välttämättömänä, jotta arvoa voidaan ylipäättään tuottaa myös muihin maailmoihin. Esittelen ensimmäisenä horisontaalisella ja sitten vertikaalisella tasolla käytävät kiistat. Kiistoissa haasteena on erityisesti se, että horisontaalisella tasolla kunnan viranhaltijan näkökulmasta kuntalaisten hyvinvointi ja kestävyys siirtymän edistäminen on arvokasta, mutta vertikaalisella tasolla kiistojen toinen osapuoli ei pidä näitä asioita arvokkaana, mikäli oikeuttamista ei tehdä markkinoiden maailmaan vedoten. Lisäksi vertikaalisten ja horisontaalisten kiistojen tasojen päälle piirtyvät vielä eri aikahorisontit, jotka viranhaltijoiden on otettava huomioon. Pällekkäisiä tasoja hahmottaakseni olen eritellyt ne omiksi analyysin osioiksi. Oikeuttamisen maailmat risteävät niiden sisällä ja niiden välissä.

Kuten edellä kuvailin, eniten aineistossa viitataan kansalaisuuden ja ekologian maailmoihin. Kiistat käydään viranhaltijoiden, muiden eri kunnan toimijoiden ja kuntalaisten välillä. Kunnan viranhaltijoiden tekemät oikeutukset vetoavat eniten kansalaisuuden ja ekologian maailmoihin mutta kiistan toisen osapuolen mukaan näiden maailmojen tuottama arvo ei ylitä markkinoiden tai teollisuuden maailman arvoa. Viranhaltijoiden on käännettävä oikeuttamiset markkinoiden ja teollisuuden maailmojen kriteeristöille, jotta kompromissiin kiistassa päästään.

Minkään maailman arvoa ei kiistetä, vaan arvoa vähätellään. Viranhaltijoiden tavoite on saavuttaa sellainen lopputulos, joka tuottaa eniten hyvinvointia kuntalaisille ja ylläpitää kunnan elinvoimaa. Heillä on erilainen mielipide siitä, miten tuohon ratkaisuun päästään kuin niillä kiistan osapuolilla, jotka vetoavat markkinoiden ja teollisuuden maailmaan. Markkinoiden maailman kriteeristöä arvon määrittämisestä arvostetaan eniten, joten he joutuvat kääntämään oikeuttamiset markkinoiden maailman arvoasteikkoa myötäileväksi.

Keskiössä on ekologian maailma, sillä siihen vedotaan aineistossa eniten yhdessä kansalaisuuden maailman kanssa. Ekologian maailma ei kuitenkaan tuota eniten arvoa, vaan ekologian maailmaan liittyvät oikeuttamiset ovat negatiivisia. Kiistoissa tuodaan siis esille sitä, miten ympäristötyö on arvoa vähentävää, sillä siihen panostetut varat ovat pois peruspalveluiden budjetista. Tässä on huomioitava haastattelun kysymysrunko, joka ohjaa vastaajat ottamaan ympäristönäkökulman huomioon.

Viranhaltijat tuovat aineistossa esille myös muiden tekemää oikeuttamista. Yksi viranhaltijoista kuvailee, kuinka oikeuttaminen ekologian maailman kriteereillä ei ole riittävää, vaan asioita pitää oikeuttaa käyttämällä markkinoiden tai kansalaisuuden maailman kriteerejä arvon tuottamisessa.

”Nyt selkeästi näkyy semmoinen, että näihin ympäristöarvoihin viittaaminen ei pure tähän päättäjäjoukkoon niin vahvasti. Siellä on pikkasen tapahtunut sitä poliittisten voimasuhteiden kohdalla siirtymää, että ne pitää jotenkin pystyä perustelevaan laajemmin jollain hyvinvointiin liittyvillä kysymyksillä tai talouteen liittyvillä kysymyksillä, kun sillä...”

Ekologian maailman ja kansalaisuuden maailman väliset kiistat

Näissä kiistoissa oikeutuksen tyyppi on kahden maailman välillä ja kiistaa käydään horisontaalisella tasolla. Kiistaa käydään siitä, kumman maailman kriteereillä tuotettu arvo tuottaa paremman lopputuleman.

Tavoitteena on kunnan toiminnan jatkuvuus, ihmisten hyvinvointi ja kestävyys siirtymän tekeminen. Yleisimmin ekologian maailman arvottamisen kriteerejä käytetään lisäperusteluna yhdistettynä johonkin toiseen maailmaan. Käydyissä kiistoissa ei siis juurikaan oikeuteta päätöksiä vedoten pelkästään ekologian maailman kriteereihin. Ekologian maailmaan vedotaan uhkakuvien kautta, eli viranhaltijat nostavat esille ilmastonmuutoksen aiheuttamat riskit kuntalaisten hyvinvoinnille. Ekologian maailman arvo on väline kansalaisuuden maailman arvon tuottamiselle.

"sehän liittyy tietysti siitä hyvätuloisimpien asukkaiden houkuttelemisesta, joka taas vaikuttaa tietysti meidän veropohjaan ja sitä kautta meidän- meidän pitää tehdä, meidän pitää löytää niitä keinoja, millä me saadaan erityisesti niitä hyvätuloisia ihmisiä tänne asumaan, jotta meillä on varaa ylläpitää meidän palveluita."

Yhdistävä piirre näillä aineistosta poimituilla esimerkeillä on se, että niissä käytetään arvokkuuden mittarina rahaa. Toisessa nostossa viranhaltija miettii lopputulemaa palveluiden järjestämisen kannalta eli vetoaa kansalaisuuden maailmaan. Hän kuitenkin tiedostaa, että palveluiden järjestämiseksi kunnan on varmistettava hyvä huoltosuhde kustannuksiin nähden.

Näiden maailmojen välillä käydään aineistossa eniten kiistoja. Ekologian maailmaan viitataan puhumalla ympäristötyöstä, ja kansalaisuuden maailmaan viitataan puhumalla peruspalveluista, kustannustason noususta ja työpaikkojen määrästä. Ympäristötyön sanotaan nostavan hintoja, mikä vaikuttaa erityisesti pienituloisten asemaan. Näissä kiistoissa korostuu se, että ympäristötyötä ei määritellä eli ei avata sitä, mitä se oikeastaan pitää sisällään. Näistä kiistoista puuttuu se osapuoli, joka listaisi ympäristötyön tuomat edut. Kiistellään siitä, panostetaanko ympäristötyöhön vai sosiaalisen epätasa-arvoisuuden ehkäisemiseen kuten nuorten huonovointisuuteen. Näiden kahden välille tehdään selkeä raja, eli ympäristötyöhön käytettävät varat ovat suoraan pois peruspalveluiden järjestämisestä. Tärkein maailma on markkinoiden maailma ja sen arvon mittarina käytettävä raha. Toiseksi tärkein maailma on kansalaisuuden maailma ja kolmanneksi tärkein on ekologian maailma.

Ekologian maailma ei nouse kansalaisuuden tai markkinoiden maailman ohi, sillä ilmastonmuutoksen aiheuttamien haittojen ja riskien laajuutta ei ymmärretä markkinoiden maailman kriteeristöllä. Markkinoiden maailman kriteeristö on paras keino argumentoida jonkin asian puolesta. Tästä näkökulmasta tarkasteltuna toimivin keino edistää kestävyys siirtymää on määritellä ulkoiskustannukset fossiilisille polttoaineille. Tulevaisuuden tapahtumien hintalappua kunnalle on mahdotonta arvioida täysin, mutta se vaikuttaa olevan tehokkain keino vakuuttaa muut kestävyys siirtymän tärkeydestä. Ongelmana näyttäytyy tietämättömyys siitä, millaista työtä ympäristön eteen tehdään tai tulisi tehdä. Aineistossa toistuu usean kerran toteamus siitä, että ympäristötyö on kallista ja se on pois peruspalveluiden järjestämisestä.

Tässä nosto aineistosta, jossa kiistellään siitä, mikä tuottaa eniten arvoa. Tiivis rakentaminen on ekologisempaa ja kuuluu näin ollen ekologian maailmaan. Hyvinvoinnin huomioiminen rakentamisessa vetoaa kansalaisuuden maailmaan.

”...vaikka näkökulma, että nyt rakennetaan hyvin tiivistä, hyvin paljon pieniä asuntoja, mitkä toisaalta on, tiukat neliöt on [puhuu nauraen] ekologisempaa ja paljon, tehokas kaupunkirakenne on ekologisempaa, mutta tuottaako se sitten hyvinvointia vai pahoinvointia”

Ekologian maailman ja maineen maailman väliset kiistat

Ekologian ja maineen maailmojen välisissä kiistoissa kiistellään siitä, mikä tuottaa kunnan kannalta parhaan lopputuleman. Arvokkainta näiden maailmojen välisissä kiistoissa on kansalaisuuden maailman arvo ja kiista käydään siitä, minkä maailman kriteereillä tuotetaan eniten arvoa kansalaisuuden maailmaan: kunnan maineen edistämällä vai kestävyys siirtymään panostamisella. Näissä kiistoissa osapuolet pohtivat eri vaihtoehtoja sen kautta, edistetäänkö kunnan houkuttelevuutta vai kestävyys siirtymää.

Aineistossa myös yhdistellään näitä maailmoja eli viranhaltijat toteavat kunnan kestävyys siirtymän edistämisen parantavan kunnan mainetta. Mekanismi toimii myös toiseen suuntaan eli kunnan mainostaminen kestävyys edelläkävijänä houkuttelee kuntaan uusia yrityksiä.

Aineistossa käsitellään paljon edelläkävijyyden asemaa, jota kunnat toteuttavat. Viranhaltijat tuovat esille sitä, miten edelläkävijyyteen suhtaudutaan huonona valintana.

Omakotitalojen rakentaminen pitkän välimatkan päähän ei ole kestävyiden kannalta paras vaihtoehto, sillä tämänkaltainen rakennustyyli luo arkea, joka on riippuvainen yksityisautoilusta kodin sijaitessa kaukana palveluista. Isoissa omakotitaloissa asuminen lisäksi kasvattaa energiankulutusta. Toisaalta isojen omakotitalojen rakentaminen houkuttelee hyvätuloisia asukkaita, joista kunta on riippuvainen. Mikäli kunta tekee ratkaisun suosia kestävyttä kaavoittamis- ja rakentamispäätöksissään, se saattaa menettää hyvätuloisia asukkaita. Kiista käydään siis sen välillä tuottaako kestävyiden edistäminen rakentamista säätelemällä enemmän arvoa kuin hyvätuloisten asukkaiden houkuttelemisen kaupunkiin.

”...jos me ei tarjota näitä rakentamismahdollisuuksia niille perheille, joilla on varaa rakentaa omakotitalo, niin naapurikunta saattaa sen tehdä edelleen. Ja se ei ole, ympäristön näkökulmasta se on se sama lopputulema, eli että sinne, jos me ajatellaan, että asiointi olisi vaikka nyt kaupungin keskustassa tai tästä ajettaisiin Helsinkiin tai jonnekin töihin, niin ympäristön näkökulmasta se on sama, mutta sen meidän verokertymän kannalta [naurahtaa] eri ja sitten se hyöty valuu sinne naapurikuntaan.”

Samassa nostossa viranhaltija viittaa myös kuntien luomiin ohjausmekanismeihin. Mikäli kunta luo yrityksiä sitovia säädöksiä kestävyiden edistämiseksi, saattavat nämä kunnan sisäiset ohjausmekanismit ohjata yrityksiä muihin kuntiin. Tässä nousee esille hankaluus siinä, että kunnat kilpailevat yrityksistä ja asukkaista toisten kuntien kanssa. Kuntien kasvavat kustannukset peruspalveluiden järjestämisessä luovat valtasuhteen, jossa isot yritykset voivat sanella ehtoja kuntien lainsäädäntöön ja ohjausmekanismeihin. Toisaalta haastateltavat nostavat esille sen, että kestävyys tulee olemaan tulevaisuudessa keihäänkärki yritysten toiminnassa ja mikäli kunta onnistuu luomaan imagon kestävyttä edistävänä kuntana, houkuttelee se yrityksiä keskittämään toimintansa näihin kuntiin. Kiista käydään sen välillä, tuottaako enemmän arvoa luoda ekologisuutta edistäviä ohjausmekanismeja vai vältellä ohjausmekanismien luomista ja näin houkutella yrityksiä kuntiin. Jälleen riskinä on se, että kunta menettää mahdollisuuden saada kuntaan uusia yrityksiä. Kansalaisuuden maailman tuottama arvo näyttäytyy siis tässäkin kiistassa kaikkein arvokkaimpana asiana.

Ekologian maailmassa arvoa tuottavat ratkaisut siis tuottavat arvoa myös maineen maailmassa. Jatkan näiden kahden maailman kombinaatiosta tarkemmin alaluvussa, jossa käsittelen eri maailmojen kombinaatioita.

Tämä asetelma luo kuitenkin dilemman siitä, pyrkivätkö kunnat todellisuudessa edistämään kestävyys siirtymää ekologisuuden kautta vai ovatko tehdyt toimenpiteet viherpesua. Positiivisen imagon luomiseksi kunnan ei tarvitse yritysten näkökulmasta hillitä päästöjään tai supistaa luonnonvarojen käyttöä, vaan kunnan on tarjottava hyvät kasvumahdollisuudet yritykselle. Kasvaakseen yrityksen on tehtävä investointeja, jotka vaativat luonnonvarojen käyttöä. Kunnan on siis näyttäytyttävä kestävyys siirtymää tukevana toimijana, mutta mikäli kunta tekee kestävyys siirtymän eteen liiaksi toimia eli esimerkiksi supistaa tuotantoaan ja asettaa rajoituksia päästöille ja luonnonvarojen käytölle, ajaa se pois yrityksiä alueeltaan.

Maineen maailman näkökulmasta ekologisuus on siis keino luoda hyvää mainetta, mutta ekologian maailman näkökulmasta maineen parantaminen ei samalla tavalla lisää arvoa. Positiivisen maineen johdosta kunnan talous voi kehittyä, jolloin joudutaan taas käyttämään enemmän luonnonresursseja.

Yksi maineen ja ekologian maailmojen välillä käytävä kiista liittyy peruspalveluiden järjestämiseen. Viranhaltija tuo esille kiistan, jossa pohditaan sitä, tarjotaanko kouluissa lihavai kasvisruokaa. Kasvisruoka on ekologisempaa mutta liharuoka suositumpaa. Kasvisruoan tarjoaminen on herättänyt paljon vastustusta. Viranhaltija tuo esille dilemman siitä, miten heidän tulisi tarjota enemmän kasvispainotteista ruokaa mutta samanaikaisesti myös huomioida asiakkaan toiveet. Asiakkaan toiveet ja kestävyys siirtymän edistäminen ovat keskenään ristiriidassa eli kiista käydään maineen maailman ja ekologian maailman välillä. Kyseessä on myös maailmojen yhdistyminen, eli asiakkaiden huomioiminen tuottaa arvoa maineen maailman lisäksi myös kansalaisuuden maailmassa.

”Ja sitten se, että me ollaan nyt tässä viimeisten vuosien aikana haluttu nostaa nimenomaan meidän asiakkaat meidän keskiöön. Se asiakkaalta tuleva palaute ja se asiakasyhteistyö ja asiakkaan ymmärtäminen ja asiakkaiden tarpeiden tyydyttäminen on se meidän ykkösjuttu, että tehdään sellaista ruokaa mitä asiakas haluaa.”

”Kyllä mä sanoisin, että se haaste tulee siinä että on valtava paine siihen että pitäisi mennä enemmän kasvispainotteisempaan ruokaan, pitäisi lisätä niitä kasviproteiineja ja vähentää punaista lihaa. Ja sitten nämä kaikki me ollaan yritetty tehdä, mutta esimerkiksi just se että kun me ollaan vaihdettu punaista lihaa esimerkiksi broilerin lihaksi, niin sitten me ollaan asiakkailta saatu valtavasti palautetta että teillä ei ole kuin broileria tarjolla. Että sitten se että onko meidän asiakkaat valmiit niihin. Me oltaisiin valmiita ottamaan niitä isompiakin askeleita, mutta meidän asiakas ei välttämättä ole vielä ihan valmis tähän kaikkeen. ”

Maineen maailman ja teollisuuden maailman väliset kiistat

Maineen ja teollisuuden maailmojen välillä on kiistoja, mutta ne eivät ole kiistoissa päämaailmana, vaan ne linkittyvät kiistaan muihin maailmoihin yhdistyvinä. Näiden maailmojen välillä käytävissä kiistoissa ollaan samaa mieltä siitä, että eniten arvoa saadaan kunnan elinvoimaisuuteen panostamisesta. Kiistoissa käsitellään ensisijaisesti budjettia ja sen riittävyttä.

Seuraavassa nostossa vedotaan markkinoiden, teollisuuden ja maineen maailmoihin. Tässä nostossa ei suoranaisesti vedota ekologian maailmaan, mutta ympäristöpääkaupunkivuoteen panostaminen edistää myös kestävyys siirtymää ja tuottaa näin ollen arvoa myös ekologian maailmaan. Ympäristöpääkaupunkivuoteen tehtävät panostukset ja niiden puolustaminen vetoavat maineen maailmaan. Ympäristöpääkaupunkivuoden hintavuuden kritisointi taas vetoaa markkinoiden ja teollisuuden maailmoihin.

...ja kun ymmärrän sitä logiikkaa siellä ihmisillä, että miksi me nyt, että mikä on se suuri hyöty mitä me tästä saamme että me olemme etunojassa. Monet ei sitä näe/ymmärrä, niin kyllä se.. Että eihän siinä mitään, siis jos rahaa olisi vaikka muille jakaa niin eipä silloin ihmisillä ole sitä vastaan että käytetään vähän rahaa näihin ja tehdään kalliimminkin, mutta silloin kun on niukat resurssit niin se kulminoituu siihen rahaan...

”...meillä on tämä ympäristöpääkaupunkivuosi, on ollut näyttäviä panostuksia [kunnan nimi] kaupungilla tähän teemavuoteen. Se ainakin on selkeästi noussut paikallisessa lehdistössä esiin, että osan kuntalaisten on ollut vaikea ymmärtää ja hyväksyä, miksi panostetaan rahallisesti niin paljon tähän teemavuoteen, ollaan skeptisiä, tuoko se [kunnalle] mitään hyötyjä jatkossa. Varmaan konkreettisin esimerkki oli tämä jääveistos Helsingissä, joka oli tuossa, oliko se kuukausi takaperin, kun oli tällaisia sulavia jääkuutioita siellä torilla kuvaamassa ilmastonmuutosta ja jäätiköiden sulamista, se hintalappu oli ollut tällä taideteoksella kokonaisuudessaan aika kova...”

Näiden maailmojen väliset kiistat koskevat ympäristöpääkaupunkitittelin hakemiseen liittyviä kustannuksia. Kyseisen tittelin hakeminen oli hyvin kallista ja aineistossa pohditaan, miksi tähän käytettiin varoja, kun kuluja tulisi karsia. Ympäristöpääkaupunkitittelin hakeminen

nähdään turhana, sillä se unohtuu pian. Ympäristöpääkaupunkitittelin hakeminen on arvokasta maineen maailmassa ja arvoa vähentävää markkinoiden ja teollisuuden maailmoissa. Oleellista tämän kiistan analysoinnissa on huomioda se, että kansalaisuuden maailman tuottama arvo on keskustelussa taustalla. Budjetoinnilla pyritään siihen, että kunnan varoja on riittävästi käytettävissä myös kunnan muihin palveluihin.

“...Ja siinä ehkä mä koen myös sen, että kun siinä teemassa on myös yhä vaikeampi näyttää niitä suoranaisia euromääräisiä hyötyjä, vaikka siis sanotaan yleisesti, että luontokato on paljon isompi haaste kuin ilmastonmuutos sinällään. Mutta että sitä on tosi vaikea osoittaa sitä hyötyä ja sitä kautta perustella sitten niitä tarvittavia toimia.”

Ympäristöpääkaupunkitittelin hakeminen ei suoranaisesti kasvata arvoa ekologian maailmassa. Se tuottaa arvoa maineen maailman näkökulmasta, mutta maineen maailman kautta tuotettu arvo tuottaa arvoa myös ekologian maailmassa, mikäli ympäristöpääkaupunkititteli todellisuudessa edistää kestävyys siirtymää. Tässä on kuitenkin riskinä, kuten myös kunnan kestävyysimagon kehittämisessä, että todellisuudessa ympäristöpääkaupunki-imagon edistämiseksi ei tehdä mitään sellaista, mikä lisäisi arvoa ekologian maailmassa. Kunta voi kertoa tekevänsä investointeja puhtaamman energian muotoihin tai suojelevansa luontoa, mutta näitä ratkaisuja on vaikea perustella markkinoiden maailman kriteereillä. Luontokadon ehkäiseminen ei suoraan tuota kunnille rahaa. Luontoalueen raivaaminen rakentamisen tieltä tuottaa kunnalle tuloja, ja hyöty on konkretisoitavissa nopeasti. Haasteena on näiden vaihtoehtojen vertailu, sillä ne eivät ole keskenään samalla tavalla objektivoitavissa.

Ympäristöpääkaupunkitittelin hakeminen ja sen saaminen on toisaalta osoitus luottamuksesta ja siitä, että kunnan tekemä työ kestävyys siirtymän edistämiseksi on huomioitu. Tunnustuksen saaminen lisää arvoa inspiraation maailman näkökulmasta.

Markkinoiden maailman ja ekologian maailman väliset kiistat

Markkinoiden ja ekologian maailmojen välillä käytävissä kiistoissa kiistellään siitä, kumman maailman kriteereillä saavutetaan parempi lopputulos kuntalaisten näkökulmasta. Ekologiset kestävyys siirtymää edistävät ratkaisut ovat kalliimpia kuin enemmän päästöjä aiheuttavat ratkaisut. Ekologian ja markkinoiden maailman välillä käytävät kiistat voidaan tiivistää siten, että kestävyys siirtymää tukevat ratkaisut edellyttävät sekä muutoksia vanhoihin toimintatapoihin että rakennusten uusimista. Ekologian maailman näkökulmasta nämä asiat

tuottavat arvoa, sillä ne edistävät ekologisuutta. Markkinoiden maailman näkökulmasta ne vähentävät arvoa, sillä muutosten tekeminen maksaa. Tuottaakseen arvoa myös markkinoiden maailmassa tulisi tehtävien muutosten tuoda säästöjä ja tuloja enemmän kuin vanhat toimintamallit, jotta rahallinen panostus olisi kannattavaa.

”...Ja sitten siellä tulee heti välittömästi se, että kuinka paljon siinä menetetään rahaa, jos ei jotakin alueita kaavoiteta tai myydä eteenpäin tai jos jätetään viheralueita enemmän, niin ne on aina miinusmerkkisiä, kuinka paljon taas menetetään myytävää tonttimaata.”

Ympäristötyöhön kuuluu selvitysten tekeminen. Selvitysten tekeminen edesauttaa kestävyys siirtymän edistämistä eli lisää arvoa ekologisuuden maailmassa. Selvitysten tekeminen maksaa, mikä puolestaan vähentää arvoa markkinoiden maailman näkökulmasta. Muita aineistossa esiintyviä esimerkkejä kalliista ympäristötoimista ovat kiertotalous ja energiaremontit.

Usein aineistossa esiintyvä oikeuttaminen on huomio siitä, että tietty toimenpide tuottaa tuloja kunnalle. Markkinoiden maailma ja ekologian maailma asettuvat usein vastakkain eli se vaihtoehto, joka tuottaa arvoa ekologian maailmassa, vastaavasti vähentää arvoa markkinoiden maailmassa.

Kasvisruoka on kalliimpaa kuin liharuoka, eli kyseessä on kiista kahden eri maailman välillä. Viranhaltija kuvailee kestävyys siirtymään liittyväksi isoksi haasteeksi kasvispainotteiseen ruokaan siirtymisen. Yksi haaste kasvispainotteisessa ruoassa on sen korkeampi hinta liharuokaan verrattuna. Tässä kiistassa pohditaan siis, että kumpi tuottaa enemmän arvoa, markkinoiden maailman vai ekologian maailman kriteeristöllä tuotettu arvo.

“...Ja sitten nämä kilpailutus, kun me ollaan aina nykyään sitten tämän kilpailutusuhan alla, niin se vaikuttaa siihen että kun se hinta ratkaisee, niin jokainen ymmärtää sen että jos halvimmalla hinnalla pitää sitten tuottaa sitä ruokaa, niin siellä ei ainakaan se kasvis ole päällimmäisenä.”

Kansalaisuuden maailman ja teollisuuden maailman väliset kiistat

Kiistoja näiden maailmojen välillä käydään todella paljon ja oikeutuksia vedoten molempiin maailmoihin on runsaasti. Haaste analyysia tehdessä on se, että arvokkaimpana nähdään kuntalaisten hyvinvointi, mikä on riippuvainen kunnan huoltosuhteen ylläpitämisestä. Kuntalaisten hyvinvoinnin oikeuttaminen vetoaa kansalaisuuden maailmaan ja kunnan

huoltosuhteen ylläpitäminen teollisuuden maailmaan. Ristiriitaisen tästä tekee se, että kunnan elinvoimaisuuden ylläpitäminen eli teollisuuden maailmaan vetoaminen lisää arvoa kansalaisuuden maailmassa. Teollisuuden maailman kriteereillä arvokas on arvokasta sen kautta, mitä hyvää se tuottaa kuntalaisille. Tulos on se, että kestävyys siirtymän ja kuntalaisten hyvinvoinnin edistäminen on arvokasta, mutta nämä on kuitenkin perusteltava käyttäen markkinoiden ja teollisuuden maailmojen kriteerejä. Viranhaltijat ovat sitä mieltä, että sekä markkinoiden että teollisuuden maailman kriteerit siitä mikä on arvokasta, eivät ole joka tilanteessa aukottomia. He kuitenkin tiedostavat, että saadakseen tavoitteensa läpi on heidän käytettävä markkinoiden ja teollisuuden maailmojen arvokkuuden mittareita ja kriteerejä oikeuttaakseen tehtäviä päätöksiä. Kansalaisuuden maailman arvo on perusteltava käyttäen markkinoiden ja teollisuuden maailmojen arvon mittaristoa, jotta oikeuttaminen on tehokasta.

Näiden välillä käytävät kiistat siitä, panostetaanko toimintojen tehostamiseen verovarojen saamiseksi, voidaan luokitella kompromisseiksi tai seuraus-tyyppisiksi yhdistelmiksi. Toimintaa ei voida arvottaa käyttämällä ainoastaan teollisuuden maailman kriteereitä arvon mittauksessa, sillä silloin tehty kompromissi on hauras. Kuitenkin toisen maailman kriteereillä tuotettu arvo johtaa arvon lisääntymiseen myös toisessa maailmassa. Raja näiden kahden kiistatyyppin kanssa on häilyvä tässä tilanteessa.

Kansalaisuuden maailman ja teollisuuden maailman välillä esiintyvissä kiistoissa pohditaan peruspalveluiden järjestämistä. Viranhaltija pohtii, onko arvokkaampaa tuottaa palvelu luotettavalla ja kestäväällä vai edullisella tavalla. Seuraavassa nostossa vedotaan kansalaisuuden ja teollisuuden maailmojen lisäksi ekologian maailmaan. Haastavaa tässä kiistassa on määrittellä, mikä palvelee kuntalaisten hyvinvointia parhaiten. Tässä kiistassa on kyse eri maailmojen välillä käytävästä kiistasta eli siitä, minkä maailman arvo tuottaa parhaimman lopputuleman. Tässä kiistassa pohditaankin juuri sitä, mikä tuottaa eniten arvoa, edullinen vai kestävästi ja luotettavasti tuotettu palvelu.

“...Niin kyllähän se ristiriita se arvojen, jos katsotaan arvoja niin me ollaan paikallinen työllistäjä. Ja jos joku toiminnan ottaa haltuunsa joka sitten ei ole niin vastuullinen ajattelussaan työllisyydestä tai elintarvikkeiden kotimaisuusasteesta, että jos fokus on vaan siellä että tuotetaan edullisimmin palvelua, niin me ei olla se edullisin. Ei tode-, ja meidän strategiassa ja meidän missiossakin on se, että me ei olla edullisin mutta me ollaan luotettava ja me ollaan sitten vastuullinen toimija. Näitä ristiriitoja me tässä nyt, näitten kanssa me kamppailemme tällä hetkellä.”

Edullisesti tuotettu palvelu voi lisätä arvoa myös kansalaisuuden maailman näkökulmasta, mikäli palvelun tuottamisessa säästetyt varat käytetään sellaiseen toimintaan, joka lisää kuntalaisten hyvinvointia. Toisaalta edullisesti tuotetussa palvelussa on saatettu tinkiä laadusta, jolloin palvelu ei tuotakaan hyvinvointia kuntalaiselle. Edullisimmin tuotettu palvelu ei myöskään ole välttämättä kannattavin ratkaisu, sillä arvokkaamman palvelun tuottamisessa on mahdollisesti huomioitu paremmin työntekijöiden olot ja palvelun tuottamisen jatkuvuus. Mikäli palvelujen tuottamisessa kiinnitetään huomiota ainoastaan välittömästi tuleviin hyötyihin, kuten säästöihin, ohitetaan pitkällä aikavälillä syntyvät edut ja haitat.

5.3 Eri maailmojen kombinaatiot

Kuten olen eri maailmojen välisissä kiistoissa kuvaillut, useat arvoa tuottavat asiat lukeutuvat useampaan kuin vain yhteen maailmaan. Tässä osiossa käyn lisäksi läpi sellaisia rajatapauksia, joissa ei voi tehdä selkeää eroa siitä, mihin maailmaan asia kuuluu. On kuitenkin huomioitava, ettei yksikään arvottaminen ole mustavalkoisesti yhteen maailmaan kuuluva, mutta tässä osiossa esittelen ne poiminnat, jotka ovat analyysini kannalta merkittäviä.

Ekologian maailma ja kansalaisuuden maailma

Ekologian ja kansalaisuuden maailmoissa arvottaminen pätee hyvin samanlaisena. Näiden maailmojen kannalta arvoa tuottavat asiat voidaan määritellä molempien maailmojen kannalta arvoa lisääviksi tai arvoa vähentäviksi. Näiden maailmojen välillä esiintyy myös seuraus-tyypistä oikeuttamista. Selvennän tämän logiikan käyttämällä aineiston pohjalta etsimiäni esimerkkejä.

Luonnon monimuotoisuuden panostaminen lukeutuu selkeästi ekologisuuden maailmaan, kuten aikaisemmin olen analyysissäni esittänyt. Luontosuhteen edistäminen tuottaa arvoa myös muissa oikeuttamisen maailmoissa, sillä aineiston perusteella luontosuhteen edistämiseksi pyritään lisäämään kuntalaisten keinoja liikkua luonnossa. Esimerkkinä tästä tilanne, jossa viranhaltija pohtii alueen rauhoittamista rakentamiselta. Kyseisessä tilanteessa hän vetoaa sekä kansalaisuuden että ekologian maailmaan. Kansalaisuuden maailman näkökulmasta alueen rauhoittaminen rakentamiselta vähentää arvoa, sillä tällöin kunnalla jää verotuloja saamatta. Hän kuitenkin vetoaa myös ekologian maailmaan, sillä ekologian maailman kannalta alueen

rauhottaminen tuottaa arvoa. Kahden eri maailman välisessä kiistassa hän lisäksi yhdistää kaksi eri maailmaa. Alueen rauhoittaminen rakentamiselta vähentää arvoa myös teollisuuden maailmassa, sillä toimintaa ei tehosteta niin paljon kuin olisi mahdollista.

“...Meillä on erilaisia kompensatiokeinoja ja muita. Jos me kaavoitamme aluetta asuinkäyttöön, me etsimme vastaava rauhoitettava alue muualta. Osallistumme siihen vastuuseen tätä kautta...”

Teollisuuden, kansalaisuuden ja markkinoiden maailmat

Kansalaisuuden maailmaan myös yhdistetään muita maailmoja. Ensimmäiseksi esittelen kansalaisuuden maailman ja markkinoiden maailman suhteen. Markkinoiden maailma yhdistetään aineistossa kansalaisuuden maailmaan, eli markkinoiden maailman näkökulmasta arvoa tuottavat asiat tuottavat arvoa kansalaisuuden maailmassa. Markkinoiden maailmassa pyritään maksimoimaan tuotto, ja tässä suhteessa markkinoiden maailmassa arvokas toiminta kulkee käsi kädessä teollisuuden maailman arvokkaan toiminnan kanssa.

Tältä näkökulmalta teollisuuden ja kansalaisuuden maailmat linkittyvät vahvasti yhteen. Maailmojen yhdistymisellä viitataan siihen, että sama asia tuottaa arvoa useassa maailmassa samanaikaisesti (Luhtakallio & Ylä-Anttila 2011). Teollisuuden maailmassa arvoa tuottavien asioiden tekeminen mahdollistaa sellaisen toiminnan, joka tuottaa arvoa kansalaisuuden maailmassa. Kansalaisuuden maailman näkökulmasta teollisuuden maailmassa ei voi tehdä ylimääräistä tehostamista, sillä kaikki tehostamisesta saadut varat ovat lisä kunnan kassaan. Nämä lisätulot voidaan käyttää kuntalaisten hyvinvoinnin edistämiseen. Työttömyys vähentää arvoa sekä kansalaisuuden että teollisuuden maailmassa. Tässä oikeuttamisessa arvoa mitataan rahalla, hyvinvoinnilla ja tehokkuudella eli oikeuttaminen vetoaa kolmen eri maailman tuottamaan arvoon. Kyseisessä nostossa ilmenee, että viranhaltijan mukaan kuntalaisten hyvinvointi on riippuvainen kuntien verotuloista. Oikeuttamisen tyyppi tässä nostossa on edellyttämistä. Arvon tuottaminen kansalaisuuden maailmassa edellyttää arvon tuottamista markkinoiden maailmassa.

“...Ja jos tulee kova työttömyys niin silloinhan se sitten tietysti heikentää sitä kunnan toimintakykyä ihan kunnan näkökulmasta, jos verotuloja ei tule. Kyllä ihmisten verotulot on kuitenkin tärkeä jokaiselle kunnalle. Ja se hyvinvointi tulee tietysti sen kautta.”

Maineen, markkinoiden ja teollisuuden maailmat

Maineen, teollisuuden ja markkinoiden maailmoihin luokiteltavat arvoa tuottavat asiat ovat väline arvon tuottamiselle kansalaisuuden maailmassa.

Maineen maailmassa arvokkaana pidetyt asiat kytkeytyvät vahvasti kansalaisuuden ja markkinoiden maailmoihin. Alueen vetovoiman parantaminen ja yritysten houkuttelevuus kuntaan edesauttaa kunnan peruspalveluiden ylläpitämistä.

5.4 Aikahorisontit

Merkittävä tulos aineistossa on ristiriitaa herättävä eri aikahorisonttien päällekkäisyys ja niiden huomioiminen. Kuntien tehtäviin kuuluva peruspalveluiden järjestäminen ja kuntastrategiaan kuuluva kunnan toiminnan suunnittelu ja kehittäminen tulee sovittaa yhteen. Aikahorisonttien näkökulmasta kunnan toiminnan tarkasteleminen mahdollistaa toimintojen tarkastelun päätöksentekijöiden intressien näkökulmasta. Tässä osiossa hahmottelen, mikä luokittelu tehtävien päätöksien taustalla piilee, eli miksi jotkin toiminnat jäävät vähemmälle huomiolle, tai miksi ne on mahdollista sivuuttaa toisten toimintojen vuoksi. Aikahorisontit auttavat hahmottamaan sitä jakoa, että vain osa nykyhetkessä tehtävistä päätöksistä aiheuttaa vaikutuksia, jotka näkyvät heti. Olennaiseksi tekijäksi niiden asioiden välillä, jotka tehdään nyt ja joita siirretään tuonnemmaksi, on tehtyjen päätöksien seuraamusten ilmenemisaika.

Tässä yhteydessä on oleellista huomioida kunnan tulolähteiden rakenne, sillä tulot mahdollistavat kunnan toiminnan jatkumisen ja tulojen virtaamisessa ei voi tapahtua katkoksia. Tuloja tuottavat toiminnot nousevat prioriteettilistalla tärkeimmäksi. Kunnan toiminnassa on löydettävä tasapaino. Niiden toimintojen osuus, jotka heikentävät tulovirtojen jatkuvuutta ei saa nousta liian korkealle suhteessa niihin toimintoihin, jotka ylläpitävät tulovirtoja. Kuntien toiminnassa haaste onkin toiminnan jatkumisen varmistaminen tekemällä päätöksiä, joissa on otettu huomioon pitkäaikaisvaikutukset. Lisäksi on tehtävä ne päivittäiset toiminnot, jotka kuuluvat kunnan tehtäviin. Haasteena onkin siis nykyhetken ja tulevaisuuden samanaikainen huomiointi päätöksenteossa. Tätä dilemmaa hahmottaakseni olen luonut kolme aikahorisonttia, joihin analyysini teemat jakautuvat. Luodun aikahorisonttijärjestelmän avulla on mahdollista hahmottaa, miten oikeuttaminen tapahtuu, ja mitkä oikeuttamisen maailmat nousevat kuntien

viranhaltijoiden puheessa arvokkaammaksi kuin toiset. Aikahorisonttijaottelu auttaa lisäksi hahmottamaan vertikaalisella ja horisontaalisella tasolla käytäviä kiistoja.

Kunnan merkittävin tulonlähde on verotulot. Verotulojen jatkuvuuden varmistamiseksi kunnan elinvoimaisuus ja huoltosuhde on pidettävä tasapainossa. Aikahorisonttien väli ei ole selkeärajanen, vaan niiden väliin jää myös väliaikahorisontti. Tulevaisuuden aikahorisonttiin lukeutuvat sellaiset asiat, joiden kehityskulkua ei ole mahdollista ennustaa. Tulevaisuuden aikahorisonttiin kuuluu sellaisia asioita, joista kunnilla ei ole kokemusta ja kehityskaarien ennustaminen pohjautuu pitkälti tutkimustietoon ja mahdollisiin tulevaisuuden skenaarioihin.

Syy, miksi luokittelen tuloksia aikahorisonttien muotoon on se, että näiden eri aikahorisonttien huomioiminen on se näkymätön raja, jonka mukaan päätöksiä kunnissa tehdään. Kuntien viranhaltijat huomioivat sekä nykyhetken että tulevaisuuden, mutta kamppailevat näiden välillä. Aineiston valossa tulevaisuuden aikahorisonttiin kuuluvat asiat jäävät toissijaisiksi. Vastatakseni toiseen tutkimuskysymykseeni “mitkä asiat näyttävät arvoa tuottavina kuntien kestävyysmuutoksesta keskusteltaessa” on hahmotettava, miksi markkinoiden ja teollisuuden maailmojen kriteerit ovat niin merkittäviä horisontaalisissa kiistoissa, vaikka asiantuntijat painottavat kestävyysmuutoksen tärkeyttä myös talouden näkökulmasta. Kuten analyysin tuloksista ilmenee, oikeuttamisten tulee myötäillä horisontaalisella tasolla markkinoiden maailman kieltä. Markkinoiden maailmaan vetoava oikeuttaminen lukeutuu kaikkiin aikahorisontteihin. Ekologian ja kansalaisuuden maailmoihin vedotaan, mutta niiden arvo nähdään lisätuna tai tulevaisuuden suuntana eikä yksistään tarpeeksi merkittävänä.

Johtopäätökseni on se, että kuntien toiminnan eri tavoitteet ja aikajänteet nousevat olennaiseksi seikaksi siinä, miksi ekologian maailma ei itsessään nouse niin korkealle. Tässä on lisäksi huomioitava se, että aineistossani kysymyksen asettelu jo itsessään ohjaa haastateltavien vastauksia paljon. Tutkielmassani keskitytään haastattelijoiden tekemään arvottamiseen eikä siihen, miten heidän arvottamisensa näkyy tehtävissä päätöksissä tai mitä konkreettisia toimia ne tuottavat.

Aikahorisontit olen järjestellyt niin, että **välittömään aikahorisonttiin** kuuluvat sellaiset toiminnot, jotka toistuvat päivittäin ja joiden vaikutukset näkyvät kuntalaisten jokapäiväisessä arjessa. **Väliaikahorisonttiin** olen sijoittanut ne asiat, joiden toiminta ei näy kuntalaisten

arjessa joka päivä. Tähän kategoriaan kuuluvia asioita on kuitenkin mahdollista ennustaa, ja ne ovat asioita joihin kunnissa osataan varautua. **Tulevaisuuden aikahorisonttiin** puolestaan lukeutuvat ne asiat, joiden ennustaminen perustuu olemassa olevaan tutkimustietoon. Tulevaisuuden aikahorisonttiin lukeutuvat sellaiset tulevaisuuden skenaariot, joita ilmastonmuutos aiheuttaa, kuten ravinnon ja puhtaan veden loppuminen sekä lämpötilan nousu ja siitä aiheutuvat ongelmat. Nimesin nämä teemat sen mukaan, milloin vaikutukset näiden kategorioihin kuuluvien asioiden tekemisestä tai tekemättä jättämisestä näkyvät. Tulevaisuuden aikahorisonttiin kuuluvien asioiden tekeminen tai tekemättä jättäminen näkyy vasta pitkällä aikavälillä eikä välttämättä päätöksiä tekevän henkilön elinaikana. Välittömään aikahorisonttiin kuuluvien asioiden tekeminen tai tekemättä jättäminen näkyy heti. Näiden kahden aikahorisontin väliin jää väliaikahorisontti.

Tulevaisuuden aikahorisonttiin kuuluvat ne asiat, joissa on purettava vanhoja käytänteitä. Välittömään ja väliaikahorisonttiin kuuluvat asiat ovat asioiden uudelleen järjestämistä ja vaihtoehtojen välillä puntarointia, mutta eivät todellisuudessa mistään luopumista. Yksi haastateltavista kuvailee, kuinka päätökset jakautuvat helppoihin ja vaikeisiin. Helppoihin lukeutuvat ne toimenpiteet, jotka voidaan toteuttaa helposti ja nopeasti ja niistä saadaan hyötyä nopeasti. Helppojen toimenpiteiden toteuttamisen jälkeen saavutaan pisteeseen, jonka jälkeen päätökset edellyttävät asioista luopumista. Vanhojen käytänteiden purkaminen ja asioista luopuminen aiheuttaa ristiriitoja.

"... jotenkin hahmottuu mielessä tällöinen kuvio, että voi vähän tällöisenä hypoteesin omaisena, että voiko ajatella niin, että on tällöisiä helppoja päästöjä, helppoja toimenpiteitä, mistä voi aika nopeastikin saada voittoja ja saada win-win-juttuja, mutta että sitten, kun se loppuu, niin sitten tulee, että on tällöinen piste, missä huomaa, että okei, nyt helpot asiat on tehty, nyt tulee vaikeita, ja sitten siinä kohtaa myös huomaa, että nyt tässä joudutaan, nyt tulee ristiriitoja..."

Esimerkkejä helpoista asioista, joiden kohdalla kyse on valintojen tekemisestä ja asioiden uudelleen järjestämisestä, ovat jätteen kierrätys, kiertotalous, uusiutuvan energian käyttö, kompensointi ja toiminnan tehostaminen. Näitä toimintoja siis yhdistää se, että niiden toteuttamisessa ei todellisuudessa tarvitse luopua mistään. Toimintatapoja on vain muutettava niin, että käytettävissä olevia resursseja vaihdetaan tai niiden käyttöä tehostetaan. Toiminnan tehostamisella ja valintojen tekemisellä päästään lähemmäs sitä kriittistä pistettä, jossa kaikki mahdolliset vaihtoehdot on käytetty ja resursseista on puristettu kaikki teho mitä niistä on mahdollista saada irti. Ongelmaksi nousee kysymys siitä, mitä tehdä, kun tuo kriittinen piste

saavutetaan. Sen ylittämiseksi toimintoja on supistettava. Mikä on se kriittinen piste tarkasteltaessa sitä, miten paljon hyvinvointia voidaan tuottaa käytettävissä olevilla resursseilla, ja mitkä hyvinvointiin kohdistuvat asiat on karsittava pois? Kaikki toiminnot voidaan kansalaisuuden maailman näkökulmasta perustella sillä, että ne lisäävät kuntalaisten hyvinvointia. Vaakalaudalla näyttävät aineiston valossa olevan kuntalaisten hyvinvointi ja kestävyys siirtymä. Kestävyys siirtymään panostaminen nähdään suorana vähennyksenä kuntalaisten hyvinvoinnista. Kestävyys siirtymään kohdistetut varat ovat pois peruspalveluista tai kaupungin kasvupotentiaalilta. Kestävyys siirtymää ei nähdä kunnan tehtäviin kuuluvaksi. Ilmapiiiri on se, että tämänkaltaisten isojen ratkaisujen tulisi tulla valtiolliselta tasolta. Epävarmuutta herättää mahdollisuus tehdä väärä ratkaisu tai jättää resursseja hyödyntämättä. Yleinen aineistossa esiintyvä pelonaihe on kehityksessä jälkeen jääminen suhteessa muihin kuntiin. Viranhaltijoilla on vahva tahtotila kehittää kuntaa kuntalaisten hyvinvoinnin kannalta. Kestävyys siirtymä on tästä irrallaan oleva asia.

Tarkasteltaessa kunnille asetettuja lakisääteisiä tehtäviä ja tavoitteita on kestävyys siirtymän huomiointi ristiriidassa näihin asetettuihin päätavoitteisiin huomioiden. Mikäli kuntien tärkein tehtävä on järjestää kuntien peruspalvelut, on kestävyys siirtymän huomiointi tätä toimintaa vastaan. Markkinoiden ja teollisuuden maailman kriteereillä kestävyys siirtymä vähentää arvoa. Ekologian ja kansalaisuuden maailmojen näkökulmasta se lisää arvoa. Mikäli kansalaisuuden ja teollisuuden maailmoja tarkastellaan vain markkinoiden maailman näkökulmasta, kestävyys siirtymä vähentää arvoa. Ilmastonmuutoksen aiheuttamien uhkien johdosta tulisi kestävyys siirtymän nostaa arvoa myös markkinoiden maailmassa, mutta jostain syystä tämä ei toteudu. Tulevaisuuteen sijoitettavia riskejä yhteiskunnille ei huomioida nykyhetkessä, sillä niiden rahallista arvoa ei voida laskea täsmällisesti.

Eriarvoisuuden ehkäisemiseksi julkisen sektorin tarjoamien sosiaali- ja terveystalvelujen tarjonnan tulisi kasvaa. Resurssien huetessa palveluiden järjestämisen kustannukset kuitenkin nousevat, mutta kustannustason nousun myötä näiden palvelujen tuottavuus ei kuitenkaan nouse. Kuntien tehtävänä on siis palveluiden tarjonnan kehitys ja lisääminen yhä pienevillä resursseilla. Samanaikaisesti kuntien tulee edistää kestävyys siirtymää eli irrottautua fossiilista polttoaineista ja siirtyä kohti uusiutuvien energiamuotojen aikakautta. Onko taustalla luottamus siihen, että teknologiakehitys ratkaisee lähestyvän resurssipulan, jolloin sopeuttamistoimet eivät ole välttämättömiä?

Ekologian maailmaan vedotaan, mutta se nähdään keinona tuottaa arvoa kansalaisuuden maailmaan. Markkinoiden ja teollisuuden maailmat tuottavat arvoa myös kansalaisuuden maailmaan, mutta niiden kriteerit arvosta ohjaavat päätöksentekoa eniten. Asiat on perusteltava markkinoiden ja teollisuuden maailmojen kautta eli siten, miten jokin tehty toimenpide tuottaa tuottoa tai tehostaa käytettävissä olevien resurssien käyttöä.

Välittömään aikahorisonttiin kuuluvat kuntien peruspalvelut, joiden järjestämistä aineistossa punnitaan paljon. Yleisimpiä aineistossa esiintyviä peruspalveluita ovat kouluruokailu, siivoaminen ja jätteen kuljetus. Näitä asioita ei voida jättää tekemättä vetoamalla esimerkiksi liian korkeisiin kustannuksiin tai ympäristöhaittoihin. Kestävyyden edistämisen ja kustannustason hillitsemisen kannalta näissä asioissa voidaan tehdä valintoja eri vaihtoehtojen välillä kuitenkin luopumatta mistään.

“...kun järjestetään tilaisuuksia, meillä on ohjeistus, että käytetään Reilun kaupan kahvia ja käytetään vegaanisia tuotteita ja pyritään välttämään esimerkiksi turhaa kertakäyttöastiaa...”

Välittömään aikahorisonttiin lukeutuvat ratkaisut, joissa puretaan jo tehtyjä päätöksiä.

“...Kymmenien vuosien työ saatetaan heittää yhdessä valtuustokokouksessa roskiin, tämmöistä on poliittinen.. tämmöistä on demokratia, sanotaan niin”

Tämä johtaa siihen, että välittömään aikahorisonttiin lukeutuvia asioita painotetaan tulevaisuuden aikahorisontin kustannuksella. Käytettävissä olevat resurssit luovat ahtaan tilan, joka ei jätä riittävästi tilaa tulevaisuuden aikahorisontin huomioimiselle. Teollisuuden maailmassa korostuu välittömän aikahorisontin arvo. Kuten kuvailin teollisuuden maailman kappaleessa, tässä maailmassa arvokasta toimintaa on sellaiset tehdyt ratkaisut, jotka säästävät resursseja. Toimintaa pyritään tehostamaan niin, että investoidut resurssit tuottaisivat niin paljon hyötyä kuin mahdollista. Edelläkävijyys ja liialliset investoinnit ympäristötyöhön ovat arvotonta toimintaa kansalaisuuden maailmassa välittömän aikahorisontin näkökulmasta.

Väliaikahorisonttiin lukeutuvat asiat, joiden hyödyt tai haitat eivät konkretisoidu välittömästi. Niiden arvoa ei ole mahdollista ennustaa nykyhetkessä tarkasti, mutta toiminnan seurausten voidaan arvioida konkretisoituvan lähitulevaisuudessa. Maineeseen maailmassa arvokkaana pidetyt asiat lukeutuvat väliaikahorisonttiin, sillä positiivisen imagon tuomat edut eivät näy välittömästi, mutta ne ovat melko tarkasti ennustettavissa tapahtuvan muutaman vuoden sisällä.

Suurin osa **tulevaisuuden aikahorisonttiin** kuuluvista asioista kuuluu ekologian maailmaan. Ekologian maailmaan kuuluvat luonnonsuojelu ja järjestelmien uudelleen muovaaminen luokitellaan tulevaisuuden aikahorisonttiin. Resurssien tehokas käyttö edistää kestävyyttä pitkällä aikavälillä, mutta siitä saatavat hyödyt näkyvät myös heti. Tulevaisuuden aikahorisontin näkökulmasta ympäristön eteen tehtävä työ on perusteltuna arvoa lisäävää toimintaa kansalaisuuden maailmassa. Välittömässä aikahorisontissa kaikki ympäristötyöhön sijoitettavat varat ovat suoraan pois peruspalveluiden järjestämisestä. Kuitenkin tulevaisuuden aikahorisontin näkökulmasta ympäristön eteen tehtävä työ varmistaa sen, että kuntalaisilla säilyvät hyvät elinolot tulevaisuudessa.

Välittömässä aikahorisontissa ympäristötyön tekemättä jättäminen syö tulevaisuuden aikahorisontissa perustaa hyvinvoinnilta. Kansalaisuuden maailman näkökulmasta arvokas sosiaalinen tasa-arvoisuus heikentyy ilmastonmuutoksen edetessä. Aikahorisonttien näkökulmasta markkinoiden maailmassa ympäristön kannalta hyvät ratkaisut ovat tulevaisuuden aikahorisontin näkökulmasta arvokasta ja välittömän aikahorisontin näkökulmasta arvotonta.

Kuten olen jo aiemmin osoittanut, markkinoiden ja ekologian maailmojen välillä käydään paljon kiistoja. Kiistoista jää kuitenkin puuttumaan se näkökulma, että ympäristötyön tekeminen maksaa nyt, mutta on tulevaisuudessa hyödyllistä ja saattaa alentaa kustannuksia. Tulevaisuuden aikahorisontin kannalta katsoen ympäristötyön tekeminen on välttämätöntä eli arvoa tuottavaa markkinoiden maailman näkökulmasta. Välittömän aikahorisontin näkökulmasta ympäristötyö kuitenkin vähentää arvoa.

“...sehän vaatii tietysti paljon yhteistyötä talouden kanssa, että se ympäristötyö maksaa, mutta toisaalta, että saadaan näkyviin se, että mitä se myös sitten maksaisi, jos me jätetään jotakin tekemättä...”

Tulevaisuuden aikahorisontin näkökulmasta se on arvokasta, sillä ympäristötyön tekemättä jättäminen maksaa. Aineiston mukaan edelläkävijäisyys ja ympäristöpääkaupunkitittelin hakeminen on ollut kallista. Vastaajien mukaan ei ole perusteltua olla edelläkävijä suhteessa muuhun Suomeen. Tässä nousee esille myös spatiaalinen ulottuvuus.

Edelläkävijyyden kritisointi nousee myös aikahorisonteissa esille. Välittömään aikahorisonttiin kuuluvat ne asiat, jotka ylläpitävät ja tuottavat hyvinvointia kuntalaisille välittömästi ja eniten, ja välittömään aikahorisonttiin vedotaan aineistossa eniten.

Aikahorisontit voidaan myös sisällyttää oikeuttamisen maailmojen sisälle. Selkeästi kansalaisuuden maailmaan arvoa tuottaa välitön aikahorisontti eli sellaiset ratkaisut, jotka lisäävät kuntalaisten hyvinvointia välittömästi. Hyvinvointia välittömässä aikahorisontissa heikentävät toimenpiteet mahdollistavat hyvinvoinnin ylläpitämistä tulevaisuuden aikahorisontissa. Ongelmana on myös spatiaalinen ulottuvuus eli ilmastonmuutoksen seurausten tapahtuminen laajalla alueella. Kunnissa tehtävä työ ja ratkaisujen seuraukset tapahtuvat sillä pienellä alueella, johon kunnan toiminta rajoittuu. Ilmastonmuutoksen aiheuttamat uhat Suomelle ovat enimmäkseen heijastevaikutuksia. Peruspalveluiden ja kunnan huoltosuhteen ylläpitäminen on tähän valmistautumista.

Ekologian maailmassa taas arvokkaana näyttäytyy tulevaisuuden aikahorisontti eli arvoa tuottavat sellaiset asiat, joiden hyöty näkyy vasta pidemmällä aikavälillä. Välitön aikahorisontti ei vähennä arvoa ekologian maailmassa eli on myös sellaisia asioita, jotka tuottavat arvoa välittömästi, mutta niitä on huomattavasti vähemmän.

Ekologian maailmassa toimenpiteet, jotka ovat arvokkaita, tuottavat arvoa vasta pidemmällä aikavälillä. Seuraavassa nostossa ilmenee myös välittömään aikahorisonttiin lukeutuva ekologian maailmassa arvoa tuottava nosto.

”...Jotenkin kaupunki tämä organisaatio on kuitenkin olemassa sitä varten, että lahtelaisilla olisi mahdollisimman hyvä, turvallinen, terveellinen, viihtyisä ympäristö...”

Kuten edellä olevassa nostossa ilmenee, ympäristön huomioiminen tuottaa arvoa myös välittömässä aikahorisontissa. Näitä hyötyjä ei ole kuitenkaan mahdollista kääntää markkinoiden maailman kriteereille.

Luontokato ja luonnon diversiteetin tuhoutuminen tapahtuvat pitkän aikavälin kuluessa. Luonnonsuojelu tai kestävyyssiirtymän edistäminen eivät ole asioita, joiden eteen olisi joka päivä tehtävä joitain asioita siitä näkökulmasta, että vaikutukset näkyisivät heti. Peruspalvelut eivät yksiselitteisesti ole sellaisia asioita, joiden vaikutukset näkyvät välittömästi. Mielenterveyspalveluihin panostaminen ongelmien ehkäisemiseksi on hyvä esimerkki

palvelusta, jossa leikkaaminen ei välttämättä näy heti toisin kuin kouluruokailusta leikkaaminen. Luonto ei pysty itse huomauttamaan, mikäli sen eteen ei tehdä tarvittavia rahallisia investointeja. Ongelma ei kuitenkaan kiteydy tuohon seikkaan, sillä tutkijat puhuvat luonnon puolesta ja pitävät sen tilanteen heikentymisestä paljon ääntä.

Luontoon panostaminen ei tuota voittoa välittömässä aikahorisontissa vaan mahdolliset voitot tulevat pidemmällä aikavälillä tulevaisuuden aikahorisontissa. Kouluruokailuun tai terveystalvihuinkaan panostaminenkaan ei kuitenkaan tuota tuottoa välittömästi. Luonnonsuojelua ei ilmeisesti nähdä yhtä merkityksellisenä kuin kuntalaisten hyvinvointia. Luonto ja kestävyys ovat jokin ylimääräinen asia, johon panostaminen on pois kuntalaisten hyvinvoinnista. Ihminen nähdään ekosysteemeistä erillisenä. Luonto on resurssi, jota voidaan hyödyntää sen sijaan, että se olisi yksi osa ihmisyyttä.

5.5 Yhteenveto

Tutkielman tavoitteena oli tutkia Suomalaisten kuntien viranhaltijoiden puhetta kestävyys siirtymästä, ja selvittää mitä he pitävät arvokkaana kuntien toiminnassa. Tutkimuskysymykseen vastaamiseen käytettiin haastatteluaineistoa, jossa kahden eri suomalaisen kunnan viranhaltijat pääsevät ääneen. Viranhaltijoille esitettiin kysymyksiä kuntien ja Suomen kestävyys siirtymään liittyen. Aineisto analysoitiin laadullisella analyysimenetelmällä julkisen oikeuttamisen analyysillä (Luhtakallio & Ylä-Anttila 2011), joka perustuu Boltanskin ja Thévenot'in (2006) luomaan oikeuttamisteoriaan.

Tulosten mukaan kuntien viranhaltijoiden mielestä arvokkain maailma on kansalaisuuden maailma. Toiseksi arvokkain on markkinoiden maailma ja kolmanneksi arvokkain on ekologian maailma. Aikahorisonttien näkökulmasta tärkeimmät ovat välitön aikahorisontti ja väliaikahorisontti. Tulevaisuuden aikahorisontti on merkittävä, mutta sen huomiointi on hankalaa, sillä siihen sijoittuvien tapahtumien arvoa on vaikea laskea nykyhetkessä. Kansalaisuuden maailma ja markkinoiden maailma lukeutuvat välittömään aikahorisonttiin ja ekologian maailma tulevaisuuden aikahorisonttiin.

Merkittävä tulos on se, että kuntien päätöksenteon kentällä eli horisontaalisella tasolla kuntalaisten hyvinvoinnin ja kestävyys siirtymän edistäminen ei ole arvokkainta. Päätöksentekokentän tasolla korostuvat markkinavetoinen puhe ja tehokkuuden suosiminen. Aineistossa ilmenee sekä kunnan päättäjien että kuntalaisten mielipiteitä siitä, miten kunnan toiminta tulisi järjestää. Tällä kentällä vallalla ovat markkinoiden ja teollisuuden maailmat. Markkinoiden maailmassa arvokasta on leikkaukset, joilla kunta tekee säästöjä, ja tuottoja tuottavat investoinnit. Markkinoiden maailman näkökulmasta kestävyys siirtymän edistäminen on arvoa vähentävää toimintaa lyhyellä aikavälillä, sillä siihen investoidut varat tuottavat säästöjä tai tuottoja vasta tulevaisuudessa.

6 Pohdinta

Arvokkaimpana viranhaltijat pitävät kuntalaisten hyvinvoinnin edistämistä. Tärkeää heille on myös huoltosuhteen huomiointi, jotta kunta pystyy tarjoamaan nyt ja tulevaisuudessa tarvittavat peruspalvelut. Viranhaltijoilla on myös laillinen velvoite peruspalvelujen tarjoamisesta, ja arvon tuottaminen kunnille kytkeytyy vahvasti kunnan ja kaupungin rooliin järjestää nämä peruspalvelut. Kunnilla on lakisääteinen velvoite järjestää peruspalvelut sekä huolehtia ympäristönsuojelusta. (Laki kuntien ympäristönsuojelun hallinnosta 1996/1013 § 3; Kanaoja ym. 2008.) Yksilöiden hyvinvointi kytkeytyy vahvasti palvelutarjontaan, mahdollisuuteen vaikuttaa tehtyihin päätöksiin, omaan elämään ja vapaa-aikaan sekä subjektiiviseen että objektiiviseen terveyteen (Agenda 2030; Raworth 2017). Kunta voisi aina tehdä enemmän kuntalaisten hyvinvoinnin eteen. Kuntalaisten hyvinvoinnin parantamisessa ei tule vastaan sellaista riittävän hyvää tasoa, jossa sosiaali- ja terveystalouteen ei tarvitsisi enää ohjata enempää varoja. Kuntalaisten hyvinvointia edistettäessä voidaan aina tehdä enemmän, mutta planetaariset rajat määrittelevät, missä hyvinvoinnin edistämisen tulee tapahtua (Raworth 2017). Objektiivisen, subjektiivisen sekä relationaalisen hyvinvoinnin edistämisestä koituvat vaikutukset ja resurssien käytön on mahduttava planetaaristen rajojen sisälle (Kortetmäki & Hirvilampi 2022; Gough 2017).

Haasteita tuottaa eri aikajänteiden yhteensovittaminen. Erityisesti horisontaalisella tasolla käytävissä kiistoissa korostuu välitön aikahorisontti. Arviot ilmastonmuutoksen seuraamuksista ja riskeistä kuitenkin osoittavat, että tulevaisuuden aikahorisontista tarkastellen on myös markkinoiden ja teollisuuden maailmojen näkökulmasta arvokasta edistää kestävyys siirtymää (Agenda 2030; IPCC 20121; Hickel & Kallis 2020).

Päätulos on se, että kuntien viranhaltijat pitävät arvokkaimpana kuntalaisten subjektiivisen ja objektiivisen hyvinvoinnin edistämistä sekä asioita, jotka tätä edesauttavat. Kestävyys siirtymän edistäminen on heidän mukaansa toimiva väline kuntalaisten hyvinvoinnin edistämiseen varmistamalla turvallisen elinympäristön sekä mahdollisuuden työskennellä ja elää haluamallaan tavalla. Kuntalaisten hyvinvointia edistää mahdollisuus työskennellä, osallistua kunnan päätöksentekoon ja oleskella luonnossa.

Kestävyyssiirtymän edistäminen nähdään aineistossa turhana ja epärealistisena. Edelläkävijyyden kyseenalaistaminen heijastelee samaa linjaa kuin tutkimus, jossa tarkasteltiin kuntapäätäjien ja kuntalaisten asenteita ilmaston eteen tehtävistä toimista (Lehtonen ym. 2020). Tutkimuksessa kyseenalaistettiin sitä, miksi Suomen pitää toimia etunsa puolesta. Teollisuuden maailmassa arvokasta on toiminnan tehostaminen ja sellaisten päätösten tekeminen, joiden avulla käytettävissä olevista resursseista saadaan irti mahdollisimman paljon. Tehokkuuden ja markkinoiden maailmoissa arvon mittarina toimii aineiston valossa ensisijaisesti raha. Toiminnan tehostamista edellytetään sekä kuntien heikentyvän huoltosuhteen että planetaaristen rajojen huomioimiseksi (O'Neill 2018). Toiminnan tehostaminen äärimmilleen on suotavaa kestäväyssiirtymän kannalta, mutta ei ilmastonmuutoksen aiheuttamien riskien varautumisen kannalta. Riskienhallinnan kannalta toimintojen resursseissa on oltava joustovaraa, joka otetaan yllättävissä tilanteissa käyttöön (Hukkinen 2023). Riskienhallinta lukeutuu tulevaisuuden aikahorisonttiin, mutta kuntalaisten hyvinvoinnin näkökulmasta nykyhetken aikahorisontissa ylimääräisten resurssien käyttämättä jättäminen ei ole järkevää.

Kestäväyssiirtymä on ilmastonmuutoksen aiheuttamien riskien hallintaa ja riskien minimoimista tulevaisuuden aikahorisontin näkökulmasta. Viranhaltijoiden puheissa korostuu kuitenkin tulevaisuuden aikahorisontissa enemmän huoltosuhteen huomiointi. Ilmastonmuutokseen liittyvät riskit lukeutuvat tulevaisuuden aikahorisonttiin, ja tämä piirre korostuu etenkin päätöksentekokentällä. Päätöksentekijät ovat demokraattisilla vaaleilla valittuja henkilöitä, ja osa heidän tekemistään päätöksistä konkretisoituu vasta tulevaisuuden aikahorisontissa. Päätöksentekokentällä horisontaalisella tasolla käytävissä kiistoissa nykyhetken aikahorisontti priorisoidaan tulevaisuuden aikahorisontin ohi.

Päätöksentekokentällä vetoava argumentointi huomioi nykyhetken aikahorisontissa ilmenevät riskit, mutta ilmastonmuutokset aiheuttamat riskit, joita on hankala ennustaa, ohitetaan. Haasteena on kahden eri aikahorisontin huomioiminen. Välittömän aikahorisontin riskeihin lukeutuu ikärakenteesta ja taloustilanteesta aiheutuva huoltosuhteen heikentyminen, joka murentaa pohjaa hyvinvointivaltion palveluiden tuottamiselta (Kanaoja ym. 2008). Huoltosuhteen vaaliminen luo pohjan myös kestäväyssiirtymän edistämiseksi, eli välitöntä aikahorisonttia ei voida ohittaa. Tulevaisuuden aikahorisonttiin lukeutuvien riskien huomiointi on kuitenkin tärkeää, sillä riskit murentavat myös pohjaa hyvinvointivaltiolta ja ihmisten tulevaisuudelta maapallolla.

Suomen kannalta merkittävän riskin luo ilmastonmuutoksesta johtuva huoltovarmuuden heikentyminen (Tuomenvirta ym. 2018). Ilmastonmuutoksen aiheuttamat heijastevaikutukset Suomelle ovat samoja, joita kunta kohtaa jo nyt heikentyvän huoltosuhteen vuoksi.

Toinen merkittävä tulos on eri aikahorisonttien yhteensovittamisen hankaluus. Kunnan viranhaltijat vetoavat sekä välittömään että tulevaisuuden aikahorisonttiin mutta päätöksentekokentällä eli horisontaalisella tasolla argumentoinnissa on vedottava välittömään aikahorisonttiin, sillä nykyiset rakenteet eivät taivu käsittelemään pitkällä aikavälillä hitaasti kehittyviä kriisejä (Harjanne ym. 2020; Saari 2016). Välittömään aikahorisonttiin investoiminen tuottaa tuottoja ja säästöjä välittömästi, kun taas tulevaisuuden aikahorisonttiin kuuluvat asiat tuottavat säästöjä ja tuottoja vasta tulevaisuudessa.

Suomen kestävyyspaneelin luomat kestävyyspolut kuntapäätäjille näkyvät viranhaltijoiden puheessa läpi aineiston (Lyytimäki & Furman 2021). Kasvisruoan tarjoaminen on markkinoiden maailman kriteereillä aineiston mukaan arvoa vähentävää, sillä se on liharuokaa kalliimpaa. Tässä oikeuttamisessa jää uupumaan se näkökulma, että kasvisruoan tarjoaminen on kalliimpaa lihatuotantoon investoitujen tukien vuoksi. Kasvisruoan valmistaminen kuluttaa liharuokaa vähemmän resursseja ja tuottaa vähemmän päästöjä. Todellisuudessa kasvisruoka on mahdollista tuottaa liharuokaa edullisemmin ollen näin parempi vaihtoehto myös markkinoiden ja teollisuuden maailmoissa. Kasvisruokaan siirtyminen on yksi kestävyyspolkujen tavoitteista ja keino tehostaa resurssien käyttöä (Lyytimäki & Furman 2021). Tässä korostuu välittömän ja tulevaisuuden aikahorisonttien erot eli välittömässä aikahorisontissa liharuoka on edullisempaa mutta tulevaisuuden aikahorisontissa, jolloin ilmastonmuutoksen vaikutukset alkavat näkyä, kasvisruoka on edullisempi vaihtoehto.

Aineistossa puhututtaa paljon liikkumiseen liittyvät kysymykset ja kiistoja käydään etenkin yksityisautoilusta. Kuntien tulee edistää hiilineutraalia liikkumista panostamalla jalankulku- ja pyöräilyteihin. Kuntien tulee edistää sellaisen kaupunkirakenteen luomista, joka ei edellytä yksityisautoilua. (Lyytimäki & Furman 2021.) Kunnissa esiintyy paljon vastustusta yksityisautoilun rajoittamisesta. Yksityisautoilun tuottama hyöty suhteessa sen aiheuttamiin haittoihin jää vähäiseksi. Yksityisautoilu aiheuttaa paljon päästöjä ja melua. Autot vievät paljon kaupunkitilaa, joka voitaisiin hyödyntää jalankulku- ja pyöräteille. Autoilun rajoittaminen mahdollistaa kaupunkitilan käyttämisen tehokkaammin.

Luontosuhteen edistämisen huomiointi on olennainen osa uudenlaista näkemystä siitä, että luonto ei ole ihmisistä erillinen hyödynnettävä resurssi vaan ihmiset ovat erottamaton osa tätä järjestelmää (Kortetmäki ym. 2021). Viranhaltijat esittävät esimerkkejä, siitä miten he edistävät luonnonsuojelua eli pyrkivät kompensoimaan luontoalueille rakentamista ja rauhoittamalla alueita. Luonnon huomiointia korostaa neljäs kestävyyspolku (Lyytimäki & Furman 2021).

Markkinoiden ja ekologian maailmojen välillä käytävä kiistaa on aineistossa runsaasti. Kestävyyspolkujen huomioimisen kannalta tämän tavoitteen eli viidennen polun tavoitteen saavuttamisessa on eniten työnsarkaa. Ongelmana on erityisesti suppea näkemys talouden alueelle kuuluvista asioista, joka jättää huomiotta taloutta koskevien lyhytnäköisten päätösten pitkäaikaiset vaikutukset ja fossiilisten polttoaineiden ulkoiskustannuksien laskemisen (Lyytimäki & Furman 2021).

Viranhaltijat huomioivat kuntalaisten hyvinvoinnin, toimintamahdollisuuksien, koulutuksen ja osallistamisen merkitykset (Lyytimäki & Furman 2021). Viranhaltijoiden toiminnassa kestävyyspolkuihin verrattuna kuudes polku huomioidaan mallikkaasti.

Ekologian maailmaan viitataan usein, mutta tämä tapahtuu joko yhdistämällä se muihin maailmoihin tai vähentämällä arvoa eli pohtimalla mahdollisia riskejä, joita ilmastonmuutos aiheuttaa. Muissa samankaltaisissa tutkimuksissa on havaittu rinnakkaista oikeuttamista eli vetoamista samanaikaisesti useampaan maailmaan (Huikuri 2011, 58). Ekologian maailmaan viitattiin eniten rinnakkain eli osoittamalla, millaista arvoa kestävyys siirtymän edistäminen ja ilmastonmuutoksen torjunta tuottavat markkinoiden ja teollisuuden maailmoissa.

Ilmastonmuutoksen vaikutuksista on runsaasti tutkimustietoa (IPCC; Agenda 2030; Steffen ym. 2005), mutta haasteena on Suomen päätöksentekojärjestelmän rakenteet, jotka eivät taivu ratkomaan hitaasti pitkällä aikavälillä kehittyviä kriisejä (Saari 2016; Harjanne ym. 2020; Alan 2016). Keikahduspisteen ylittäminen ekosysteemien romahtamisessa lähestyy väijäämättä, ja tällöin tilanne on peruuttamaton. Ekosysteemien keskinäinen kytkeytyminen vaikeuttaa riskien vaikutusten arviointia sekä sen hahmottamista, miten katastrofaalista ekosysteemien romahdus ihmiskunnalle olisi. (Steffen ym. 2005.) Ihmisillä ei ole käsitystä muista geologisista aikakausista kuin holoseeniaikakaudesta, jolloin ekosysteemit toimivat stabiilisti ja ihmisen

elämää tukien. Tulevaisuuden kuva on vaikeaselkoinen, ja olemassa olevat järjestelmät eivät taivu tämän mittakaavan ongelmien ratkaisemiseen.

Edelläkävijyyden haasteena on ajallisen sekä spatiaalisen ulottuvuuden huomiointi. Kestävyyssiirtymä tulee tehdä välittömässä aikahorisontissa, mutta sen vaikutukset näkyvät vasta tulevaisuuden aikahorisontissa. Kestävyyssiirtymän edistämiseksi ei tavoitella hyötyjä vain kunnalle, vaan sen edistäminen on osa isompaa kokonaisuutta. Haastetta lisää vielä se, että kestävyys siirtymä on riskien minimointia eikä kestävyys siirtymän edistymisessä saavuteta konkreettista maalia, jolloin kriisi olisi ohi.

7 Johtopäätökset

Tämän tutkielman kontribuutio on tarjota uudenlaista näkökulmaa kuntien sisällä käytävään työhön. Kuntien toimintaa kestävyys siirtymän edistämiseksi on tutkittu runsaasti ja tekemäni tutkielma täydentää jo tehtyä tutkimusta. Tutkielman tavoitteena on ollut tarkastella, mitä kuntien viranhaltijat pitävät kunnan toiminnassa arvokkaana. Tutkielman tulosten mukaan arvokkaimpana kuntien viranhaltijat pitävät kuntalaisten hyvinvoinnin ylläpitämistä ja edistämistä. Paras keino hyvinvoinnin edistämiseksi on kunnan huoltosuhteen huomioiminen ja resurssien tehokas käyttö. Arvottamisen mekaniikka paljastaa kuntien sisällä vallitsevia asenteita ja tarjoaa uudenlaisia lähtökohtia muutosten edistämiseksi. Kuntien viranhaltijat ovat selkeästi aineiston perusteella sisäistäneet kestävyys siirtymän eri osa-alueiden kehittämistarpeet lukuun ottamatta ulkoiskustannuksia. Suomen kestävä kehityksen asiantuntijoiden luomien polkujen implementoinnissa ongelmaksi nousee viides polku eli kestävä ja oikeudenmukainen talous. Tällä polulla viitataan erityisesti talouden alueen laajentamiseen ja ulkoiskustannuksien määrittelyyn.

Argumentointi eri vaihtoehdoista vaihtelee eri ulottuvuuksilla, joita aineiston mukaan ovat spatiaalinen, ajallinen ja argumentoinnin vertikaalinen sekä horisontaalinen tila. Viranhaltijoiden mukaan kuntalaisten hyvinvointi ja kunnan huoltosuhteen huomiointi on arvokasta, mutta päätöksentekokentällä toimivampi argumentointitapa on vedota välittömään aikahorisonttiin sekä mahdollisiin tuloihin ja säästöihin.

Kestävyyden eteen tehtävät ratkaisut tuottavat positiivisia tuloksia vasta pidemmällä aikavälillä eli tulevaisuuden aikahorisontissa. Osa hyödyistä näkyy myös väliaikahorisontissa ja välittömässä aikahorisontissa. Ympäristöpääkaupunkititteli näyttäytyy tässä valossa keinona konkretisoida markkinoiden maailman kriteereillä arvokkaita tuloksia ennen kuin investointien hyödyt konkretisoituvat tulevaisuuden aikahorisontissa.

Suomi on monella mittakaavalla edelläkävijä kestävyys siirtymän edistämiseksi, ja Suomen toimintamalleja hyödynnetään myös muualla maailmassa. Ympäristöpääkaupunkititteli toimii aineiston mukaan hyvänä motivaatioina kestävyys siirtymän edistämiseksi osoituksena siitä, että Suomessa tehty työ on huomioitu myös muualla maailmassa. Mikäli kuitenkin Suomen kaltaisessa monella mittapuulla mallimaana toimivassa maassa on edellä kuvatun kaltaisia

haasteita päätöksenteon rakenteissa, on ongelman ratkaisu isommalla mittakaavalla huolestuttavan vaikeaa. Toisaalta Suomen pieni koko ja alhainen byrokratia mahdollistavat uusien mallien luomisen ja implementoinnin nopeallakin aikataululla. Suomen kuntien tekemä työ kestävyys siirtymän edistämiseksi on siis avainasemassa uusien mallien luomisessa ja kriisien hallinnassa.

Luonteeltaan ilmastonmuutoksesta ja resurssien hupenemisesta käytävät keskustelut ovat sellaisia, ettei niissä ole määritelty maaliviivaa, johon päästäessä olisi tehty riittävästi. Kaikki kestävyys edeten tehtävät toimet ovat sellaisia, että niillä pyritään hidastamaan vääjäämätöntä, eikä ilmastonmuutosta voida estää vaan sitä voidaan ainoastaan siirtää tuonnemmaksi. Tämän ongelman luonne vaikuttaa merkittäväällä tavalla aiheesta käytävään keskusteluun. Ongelmana on sellaisten mittaristojen määrittelemine, joilla kestävyys siirtymän edistymistä voitaisiin reaaliaikaisesti mitata. Mittaristoja on kyllä luotu, mutta niiden tarkempi tarkastelu useasta eri näkökulmasta usein osoittaa, ettei edistysaskeleita ole todellisuudessa otettu.

Aineistossa käytävät kiistat ovat melko lieviä. Kiistelyjä saattaisi esiintyä enemmän, mikäli aineistossa olisi tarkasteltu päätöksentekoprosessia tai kuntien päätöksentekijöiden tekemää oikeuttamista. Kuten tuloksista ilmenee, tässä tutkielmassa käytetty aineisto tarjoaa katsauksen kuntien sisällä tapahtuvaan argumentointiin vertikaalisella ja horisontaalisella tasolla. Katsaus on tehty kuntien viranhaltijoiden näkökulmasta, ja siitä rajautuvat pois päätöksentekijöiden vertikaalisella tasolla käytävät kiistat. Päätöksentekijöiden vertikaalisella tasolla käytäviä kiistoja voisi analysoida tarkastelemalla esimerkiksi kunnanvaltuuston istuntoja.

Kysymykseksi nouseekin se, missä vaiheessa tilanne keikahtaa niin, että hyvinvointia ylläpitääkseen on supistettava hyvinvointia edistäviä toimintoja, jotta ilmastonmuutoksen aiheuttamat haitat eivät nakerra hyvinvointia. Tärkeä jatkotutkimuksen aihe olisi tarkastella päätöksenteon rakenteita kriisien ratkaisemisessa ja etsiä erityisesti niitä asioita, joilla pitkällä aikavälillä hitaasti kehittyvien kriisien hallintaa voidaan edistää.

Tutkielman tulokset ovat lomaannuttavia. Kuten tuloksista ilmenee, tahtotilaa muutoksien tekemiselle on, mutta rakenteelliset ongelmat ja vallalla oleva markkinavetoinen ajattelu estävät kestävyys siirtymän toteutumista. Yhteiskunnallisessa keskustelussa isoimmaksi ongelmaksi on tällä hetkellä kehystetty velkaantuminen ja sen hoito. Todellista velkakriisiä ei kuitenkaan ole

ollut, ja Suomen pitkän aikavälin velanhoitokyky luokitellaan edelleen erinomaiseksi. Velka on kuitenkin otettava huomioon, sillä peruspalvelujen järjestäminen on kriisiytynyt.

Käytettävissä olevilla resursseilla ei ole mahdollista nostaa kaikkia kuntalaisia donitsin sisälle ennen kuin toimintoja on tehostettu riittävästi. Tehostaminen edellyttää tulevaisuuden aikahorisontin huomioimista, investointeja ja järjestelmien uudelleen muovaamista. Ongelmana on kysymys siitä, tehdäänkö tehostamista taloudellisen tilanteen kehittämiseksi vai ilmastonmuutoksen hidastamiseksi.

Taluskriisin nouseminen suurimmaksi huolenaiheeksi ei kuitenkaan ole luonnollista, vaan markkinavetoinen logiikka on ihmisten luomaa. Ilmastonmuutoksen hidastamisen priorisointi on mahdollista nostaa kaikkein suurimmaksi huolenaiheeksi. Haasteena on kuntalaisten hyvinvoinnin edistäminen ja kestävyys siirtymän toteuttaminen samanaikaisesti. Nykyisillä järjestelmillä molempien edistäminen samanaikaisesti on hyvin haastavaa, kuten tutkielmani osoittaa.

8 Lähteet

- Agenda 2030 (2015) Transforming our world: The 2030 Agenda for Sustainable Development <https://kestavakehitys.fi/agenda-2030>. Viitattu 2.4.2023
- Alan, M. Jacobs (2016) Policy Making for the Long Term in Advanced Democracies. *Annual Review of Political Science* 19:1 433–454. <https://www.annualreviews.org/doi/pdf/10.1146/annurev-polisci-110813-034103>. Viitattu 10.4.2023
- Berger, Peter L. & Luckmann, Thomas (1994) *Todellisuuden sosiaalinen rakentuminen: tiedonsosiologinen tutkielma*. Suomentanut Vesa Raiskila. Helsinki: Gaudeamus, Print.
- BIOS-tutkimusyksikkö (2019) *Ekologinen jälleenrakennus*. <https://eko.bios.fi/> viitattu 10.4.2023
- Boltanski, Luc & Chiapello, Eve (2005) The new spirit of capitalism. *International journal of politics, culture, and society*, 18(3), 161-188.
- Boltanski, Luc & Thévenot, Laurent (1999) *The Sociology of Critical Capacity*. *European Journal of Social Theory* 2:3, 359–377.
- Boltanski, Luc & Thévenot, Laurent (2006) *On Justification: Economies of Worth*. Kääntänyt Catherine Porter. Princeton, New Jersey: Princeton University Press. Ranskankielinen alkuteos 1991.
- Brundtlandin raportti (1987) *Report of the World Commission on Environment and Development: Our Common Future*. New York: Yhdistyneet kansakunnat. <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/5987our-common-future.pdf>. Viitattu 17.3.2023
- Furman, Häyhä & Hirvilammi (2018) SYKE Policy brief. <http://hdl.handle.net/10138/235417> viitattu 17.3.2023
- Gough, Ian (2017) *Heat, Greed and Human Need: Climate Change, Capitalism and Sustainable Wellbeing*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, Web.
- Harjanne, Atte & Räisänen, Helmi & Eronen, Jussi T. (2020) Suomen pandemiapolitiikka näköalana ilmastokriisipolitiikkaan. *Tiede & edistys* 45:4 348–366.
- Hickel, Jason & Giorgos Kallis (2020) Is Green Growth Possible? *New political economy* 25:4 469–486.
- Hirvilammi, Tuuli (2020) The virtuous circle of sustainable welfare as a transformative policy idea. *Sustainability*, 12(1), 391.
- Huikuri, Suvi (2011) Kiista ilmastosta: Uuden ilmastopimuksen oikeutukset Helsingin Sanomissa ja The Times of Indiassa vuosina 2005-2008. *Sociologia*, 48(1). <https://journal.fi/sociologia/article/view/123944>. Viitattu 10.4.2023
- Hukkinen, Janne (2023) Kuinka Suomi voi sopeutua kroonisten ympäristökriisien tulevaisuuteen? <https://www.maanpuolustus-lehti.fi/kuinka-suomi-voi-sopeutua-kroonisten-ymparistokriisien-tulevaisuuteen/>. Viitattu 15.4.2023
- IPCC (2021) Summary for Policymakers. In: *Climate Change 2021: The Physical Science Basis. Contribution of Working Group I to the Sixth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change* [Masson-Delmotte, V., P. Zhai, A. Pirani, S.L. Connors, C. Péan, S. Berger, N. Caud, Y. Chen, L. Goldfarb, M.I. Gomis, M. Huang, K. Leitzell, E. Lonnoy, J.B.R. Matthews, T.K. Maycock, T. Waterfield, O. Yelekçi, R. Yu, and B. Zhou (eds.)]. In Press.
- Kananoja, Aulikki & Niiranen, Vuokko & Jokiranta, Harri (2008) *Kunnallinen sosiaalipolitiikka: Osallisuutta ja yhteistä vastuuta*. PS-Kustannus.

- Kortetmäki, Tea & Hirvilampi, Tuuli (2022) Kestävää hyvinvointia yhteisellä maapallolla. Teoksessa Senja Laakso ja Riikka Aro (toim.) Planeetan kokoinen arki: askelia kestävämpään politiikkaan. Helsinki: Gaudeamus.
- Kortetmäki, Teea & Puurtinen, Mikael & Salo, Miikka & Aro, Riikka & Baumeister, Stefan & Duflo, Rémi & Elo, Merja & Halme, Panu & Husu, Hanna-Mari & Huttunen, Suvi & Hyvönen, Katriina & Karkulehto, Sanna & Kataja-aho, Saana & Keskinen, Kirsi E & Kulmunki, Inari & Mäkinen, Tuuli & Näyhä, Annukka & Okkolin, Mari-Anne & Perälä, Tommi & Purhonen, Jenna & Raatikainen, Kaisa J. & Raippalinna, Liia-Maria & Salonen, Kirsi & Savolainen, Katri & Kotiaho, Janne S. (2021) Planetary well-being. *Humanities and Social Sciences Communications*, 8, Article 258.
- Koskinen, Jenni (2012) Oikeuttamisen maailmat yliopistojen työajan kohdentamisjärjestelmän perusteluissa ja kritiikissä. *Sociologia*, 49(4), 307-320.
- Lafaye, Claudette & Thévenot, Laurent (1993) Une justification écologique? Conflits dans l'aménagement de la nature. *Revue française de sociologie* 34:4, 495–524.
- Lafaye, Claudette; Moody, Michael & Thévenot, Laurent (2000) Forms of Valuing Nature: Arguments and Modes of Justification in French and American Environmental Disputes. Teoksessa Michèle Lamont & Laurent Thévenot (toim.): *Rethinking Comparative Cultural Sociology: Repertoires of Evaluation in France and the United States*. Cambridge: Cambridge University Press, 229–272.
- Laki kuntien ympäristönsuojelun hallinnosta 1996/1013. Annettu Helsingissä 5.12.1996
- Langdon, P. G., et al. "Safe and just operating spaces for regional social-ecological systems." *Glob Environ Change-Hum Policy Dimens* 28 (2014): 227238Deutsch.
- Lehtonen, Tommi & Niemi, Mari K. & Perälä, Annu & Pitkänen, Ville & Westinen, Jussi (2020) Ilmassa ristivetoa. Löytyykö yhteinen ymmärrys? Vaasa: InnoLab-tutkimusalue. [Ilmassa_ristivetoa_loppuraportti_30_11_2020.pdf \(uwasa.fi\)](https://www.uwasa.fi/ylla/ilmassa-ristivetoa-lopPURaportti-30-11-2020.pdf) Viitattu 4.4.2023
- Lonkila, Markku, & Turo-Kimmo Lehtonen (2013) Laurent Thévenot ja oikeuttamisteoria. *Yhteiskuntatieteellinen verkkolehti Alusta!*
- Luhtakallio, Eeva, & Tuomas Ylä-Anttila (2011) Julkisen oikeuttamisen analyysi sosiologisena tutkimusmenetelmänä. *Sociologia* 1, 24 - 51
- Lyytimäki, Jari & Furman, Eeva (2021) Kuusi polkua kestävyteen: suosituksia suomalaisille kunnille. Teoksessa Samuli, Sinisalo (toim.) *Ympäristökäsikirja kuntapäätäjille–ja kaikille muille*. Helsinki: Into, 73–82.
- O'Neill, Daniel W. & Fanning, Andrew L. & Lamb, William F. & Steinberg, Julia K. (2018) *A Good Life for All Within Planetary Boundaries*
- Parrique, Timothée & Barth, Jonathan & Briens, François & Kerschner, Christian & Kraus-Polk, Alejo & Kuokkanen, Anna & Spangenberg, Joachim H. (2019) Decoupling debunked: Evidence and arguments against green growth as a sole strategy for sustainability. European Environmental Bureau.
- Raworth, Kate (2017) *Doughnut Economics. Seven Ways to Think Like a 21st Century Economist*. London: Random House Business Books. Print.
- Reinekoski, Tapio & Lahikainen, Lauri & Lehtonen Turo-Kimmo (2022) Frictional rhythms of climate work in city governance. <https://doi.org/10.1177/00380261221123186> Viitattu 15.4.2023
- Rockström, Johan & Steffen, Will & Noone, Kevin & Persson, Åsa & Chapin, F. Stuart & Lambin, Eric & Lenton, Timothy M. & Scheffer, Marten & Folke, Carl & Schellnhuber, Hans Joachim & Nykvist, Björn & de Wit, Cynthia A. & Hughes, Terry & van der Leeuw, Sander & Rodhe, Henning & Sörlin, Sverker & Snyder, Peter K. & Costanza,

- Robert & Svedin, Uno & Falkenmark, Malin & Karlberg, Louise ; Corell, Robert W. & Fabry, Victoria J. & Hansen, James & Walker, Brian & Liverman, Diana & Richardson, Katherine & Crutzen, Paul & Foley, Jonathan (2019) Planetary boundaries: exploring the safe operating space for humanity. *Ecology and society* 14:2
- Saari, Juho (2016) Pitkän aikavälin ongelma – Sitra. <https://www.sitra.fi/blogit/pitkan-aikavalin-ongelma/> viitattu 10.4.2023.
- Sjöstedt, Tuula (2018) Mitä nämä käsitteet tarkoittavat? Sitra <https://www.sitra.fi/artikkelit/mita-nama-kasitteet-tarchoittavat/>. Viitattu 12.4.2023
- Steffen, Will & Regina, Angelina & Sanderson, Peter D . & Tyson, Jill & Jäger, Pamela A. Matson, Berrien. Moore III, Frank. Oldfield, Richardson, Katherine & Schellnhuber, Hans-Joachim & Turner, Billie L. & Wasson, Robert. J. (2005) *Global Change and the Earth System A Planet Under Pressure*. Springer Berlin Heidelberg. <https://doi.org/10.1007/b137870>. Viitattu 14.5.2022
- Suomi.fi <https://www.suomi.fi/kansalaiselle/oikeudet-ja-velvollisuudet/digituki-ja-hallintopalvelut/opas/nain-julkinen-hallinto-toimii/kunnat-ja-kunnallishallinto> viitattu 6.3.2023
- Thévenot, Laurent (2011) Oikeutettavuuden rajat: Yhteiselämää koossapitävät sidokset ja niiden väärinkäyttö. Suomentanut Veikko Eranti. *Sosiologia* 48.1
- Tuomenvirta, Heikki & Haavisto, Riina & Hildén, Mikael & Lanki, Timo & Luhtala, Sanna & Meriläinen, Päivi & Mäkinen, Kirsi & Parjanne, Antti & Peltonen-Sainio, Pirjo & Pilli-Sihvola, Karoliina & Pöyry, Juha & Sorvali, Jaana & Veijalainen, Noora (2018) Sää- ja ilmatoriskit Suomessa - Kansallinen arvio. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 43/2018. Valtioneuvoston kanslia. Viitattu 5.4.2023
- Ylä-Anttila, Tuomas (2010) *Politiikan paluu : globalisaatioliike ja julkisuus*. Tampere: Vastapaino Print.
- Ylä-Anttila, Tuomas, ja Eeva Luhtakallio (2016) Justifications Analysis: Understanding Moral Evaluations in Public Debates”. *Sociological Research Online* 21:4 1–15. <https://doi.org/10.5153/sro.4099>. Viitattu 3.2.2023
- Zeemering, Eric S. (2018) Sustainability Management, Strategy and Reform in Local Government”. *Public Management Review* 20, nro 1 136–53. <https://doi.org/10.1080/14719037.2017.1293148>. Viitattu 3.3.2023

9 Liitteet

9.1.1 Liite 1. Analyysitaulukot

Inspiraation maailma	+ kriittinen palaute (18)	- tuulipuistojen maisema ja meluhaitta (18)	+ vanhan ja käytetyn tuunaaminen (21)	- kestävyys iirtymästä keskusteleminen aiheuttaa ilmastoahdistusta (21)	- tuulivoimallisten aiheuttamien melu- ja maisemahaitta (22)	
Kodin maailma	+ perinteet ja kotoa opitut tavat					
Maineen maailma	+ asiakkaiden nostaminen keskiöön	+ edelläkävijyyttä	+ mediahuomio tuo boostia	+ ympäristöpäätöksien lisääminen yrityksiä Lahteen	+ alueen vetovoiman kasvattaminen	+ kaupungin suosion kasvattaminen yritysten keskuudessa
Kansalaisuuden maailma	+ sosiaalinen vastuu	+ sääntöjen noudattaminen	+ katutilan varaaminen kävelijöille, pyöräilijöille ja julkiselle liikenteelle	+ haavoittuvien ryhmien huomioiminen	- autoilu	- äänestysaktiivisuuden lasku
Markkinoiden maailma	- viheralueiden hyödyntämättä jättäminen vähentää tuloja	- Talojen rakentaminen kestävästi kalliimpaa	- ympäristötyö maksaa	- ympäristötyön tekemättä jättäminen maksaa	- energiaremontti maksaa	+ alueen vetovoiman kasvattaminen nostaa kiinteistöjen arvoja

Teollisuuden maailma	+ edullisimmin tarjottu palvelu	+ energiankäytön tehokkuus	- kasvisruoka kallista	- jo tehtyjen päätöksien purku	+ jätteen uusiokäyttö, hukkaan menevä osuus pieni	+ taloudellinen kestävyys
Ekologian maailma	+ luonnon suojeleminen	+ ihmiset osana luontoa (eihän nää vähennä arvoa?)	+ Talojen rakentaminen kestävästi	+ autoilun vaikeuttaminen	+ luonnonsuojelun lisääminen	+ kulutuksen vähentäminen
Projektien maailma						

Inspiraation maailma						
Kodin maailma						
Maineen maailma	+ kestävyys siirtymä eteen tehdyt asiat tuovat alueelle lisää yritystoimintaa	+ ympäristöopäpäkaupunkititettelin saaminen (12)	+ kestävyys isoin kilpailu valtti, houkuttelee yrityksiä (12)	+ edelläkävijöitä kiertotaloudessa (13)	+ ympäristöopäpäkaupunkius, asioiden eteen ollaan valmiita tekemään töitä (13)	- ympäristöopäpäkaupunkititteli ei näy joukkoliikenteessä (14)

Kansalaisuuden maailma	- polarisaatio	+ osallistaminen	+ asukkaiden tasapuolinen kohtelu	- äänestysprosentin laskeminen (12)	+ kaikkien ryhmien äänen saaminen esille (12)	- sosiaalinen epätasa-arvoisuus (12)
Markkinoiden maailma	- selvitysten tekeminen nostaa kustannuksia	+ kiertotaloutta ja kestävä kehitys ä tukevat ratkaisut kalliimpia kuin perinteiset (13)	+ raha ohjaa päätöksentekoa (15)	- ympäristöpääkaupunkititteli kallis (15)	+ taloudellisen hyödyn tuovat ratkaisut (18)	+ pitkällä aikavälillä tuottoa ja säästöjä tuottavat investoinnit (18)
Teollisuuden maailma	+ vehreys tuottaa tuloja	+ kehittyneet jätteiden käsittely	+ uusiutuvan energian käyttö kaukolämmön tuotannossa (12)	+ jätteen tehokas kierrätys (12)	+ turhien maamassakuljetuksien välttämätön (13)	+ elinkeinoelämän kehitys (17)
Ekologian maailma	- kestävämpien ratkaisujen keksiminen	+ kompensointi	+ ekologinen	+ autoilun vaikeuttaminen	+ kävelyn helpottaminen	+ tarjotaan vegaanista

			kestävyy s			syötävää (12)
Projektien maailma						

Inspiraatio n maailma						
Kodin maailma						
Maineen maailma	+ kymmenen vuotta muuta Suomea edellä hiilineutraal isuustavoitt eessa (12)	- vaikea mainosta a joukkolii kennettä pienen budjetin takia (14)	- ympäris töpääka upunki titteli unohtuu (15)	+ Yritysten kestävyys kilpailuvalt ti (17)	- kasvisruokap äivä nosti paljon vastustusta (20)	+ kasvisruoan tarjoaminen (20)
Kansalaisu uden maailma	- yhteiskunna llinen jakautumin en (12)	- työttömät ja ikääntyne et eivät vastaa kyselyihi n (12)	- kaikilla ei ole varaa ostaa sähköau toa (12)	+ kestävän liikkumise n mahdollist aminen kaikille (14)	- kaikilla ei ole mahdollisuus käyttää joukkoliiken nettä (14)	+ yhdessä tekeminen (15)
Markkinoi den maailma	- edelläkäv iisyys (17)	- liikaa tekemine n ympäristö	+ kestävä n kehityk sen	+ kestävästä kehityksest ä saatavat säästöt	+ edelläkävijyy s kestävyydess ä hyödyttää	+ kunnan kassaan tuloja tuovat

		n eteen (17)	toimenp iteet tuovat säästöjä (17)	voidaan laittaa vanhusten hoitoon (17)	taloudellisest i (17)	ratkaisut (18)
Teollisuud en maailma	+ säästöjä tuovat ratkaisut (17)	+ rakennust en käytön tehostami nen ja kulujen vähentä minen (18)	+ resurssi viisaus			
Ekologian maailma	+ pyritään välttämään kertakäyttö asioitten käyttöä (12)	+ tarjotaan tapahtumi ssa Reilun kaupan kahvia (12)	+ vähenne tään liikkum isesta aiheutu via päästöjä (12)	+ kivihiilestä luopumine n (12)	+ kestävä liikkuminen (14)	+ päästöjen ja ykstyisauto ilun vähentämin en (14)
Projektien maailma						

Inspiraatio n maailma						
Kodin maailma						

Maineen maailma	+ kestävyys tehnyt kunnasta tunnetun (22)	+ kunta pyrkii toimimaan esimerkkinä (22)	+ ympäristö- ja ilmastoasiat ovat keihäänkärki (22)			
Kansalaisyhteiskunnan maailma	+ hankinnoissa sosiaalisen työllistämisen ehto	+ ilmastotyön edistämisen edistää yhteistä hyvää ja oikeudenmukaisuutta (15)	+ ilmaston, eettisyyteen ja sosiaaliseen oikeudenmukaisuuteen kannattaa panostaa yhteisen hyvän kannalta (15)		+ asukkaiden hyvinvointi ja turvallisuus (16)	+ yhteistyö asukkaiden, yhdistysten ja kaupungin välillä (16)
Markkinoiden maailma						
Teollisuuden maailma						
Ekologian maailma	+ hankintoja tehdessä tulee ottaa huomioon ympäristö uoli (15)	- ympäristön huomioiminen jää puheen tasolle (15)	- raha ohjaa päätösten tekoa (15), laitettu myös markkinoiden	+ kestävä tekeminen	+ kestävä kehitys (16)	+ luonnon suojaus (16)

			maailman			
Projektien maailma						

Inspiraation maailma						
Kodin maailma						
Maineen maailma						
Kansalaisyhteiskunnan maailma	+ asukkaat aktiivisia (16)	+ vaikuttamismahdollisuuden käyttäminen (16)	+ oikeus vaikuttaa asioihin (16)	+ asukkaiden osallistaminen kehittämiseen (17)	+ tuulivoimalat työllistävät (17)	+ läpinäkyvä ja rehellinen toiminta (18)
Markkinoiden maailma						
Teollisuuden maailma						
Ekologian maailma	- kompensointi hiilineutraalisuuden saavuttamiseksi (16)	+ luonto (17)	- viherpeisu (18)	- päättäjien täytyy mennä talousedellä (18)	+ kestävä kehitys (22)	+ ympäristö- ja ilmastoasiat ovat keihäänkärki (22)
Projektien maailma						

Inspiraation maailma						
Kodin maailma						
Maineen maailma						
Kansalaisuuden maailma	+ pehmeät arvot (18)	+ kehittämisen ilman byrokratiaa (18)	+ kaikilla kuntalaisilla mahdollisuus saada äänensä kuuluviin (18)	- ihmisten elinkeinoihin tulee rajoitteita (18)	+ läpinäkyvyys ja avoimuus päätöksenteossa (18)	+ kuntien hyvinvoinnin ja yhteisöllisyyden kasvattaminen (19)
Markkinoiden maailma						
Teollisuuden maailma						
Ekologian maailma	+ edelläkävijäyys kestäväydessä (18)	+ liikenteen päästöjen vähentäminen (18)	+ virkistys- ja luontokohteiden ylläpitäminen ja kunnostaminen (21)	+ luonnon monimuotoisuuden ja ympäristönsuojelun edistäminen (22)	+ luontokadon ehkäisy (22)	- liikenteen ja työkalujen päästöt (22)
Projektien maailma						

Inspiraation maailma						
Kodin maailma						
Maineen maailma						
Kansalaisuuden maailma	+ kaukana palveluista asuvan henkilön auttaminen (19)	+ mahdollisuus asua kotona (19)	- elinkeinon loppuminen (19)	+ uuteen elinkeinon kouluttaminen (19)	- työttömyyden kasvaminen (19)	+ tasapuolinen palvelutarjonta (19)
Markkinoiden maailma						
Teollisuuden maailma	+ työpaikan sijaitsemisen lähellä kotia (19)	+ uuteen elinkeinon kouluttaminen (19)	+ työn löytymisen läheltä (19)	+ hävikin pienentäminen (20)	+ ylijäämän ruoan tarjoaminen muualle (20)	- siivoustuotteen jätettä, jota ei voida kierrättää (20)
Ekologian maailma	+ työpaikan sijaitsemisen lähellä kotia (19)	+ kestäväyyden huomioon ottaminen kokonaisorganisaatiossa (20)	+ veden ja energian kulutuksen vähentäminen (20)	+ lintujen muuttoreittien huomioon ottaminen tuulimyllyjen kaavoituksessa (20)	- rikkinaisten laitteiden kierrättämisen ei mahdollista (20)	- siivoustuotteen jätettä, jota ei voida kierrättää (20)
Projektien maailma						

Inspiraation maailma						
Kodin maailma						
Maineen maailma						
Kansalaisuuden maailma	- työttömyys heikentää kunnan toimikykyä (19)	+ yhteistyö koulujen ja kaupungin välillä (20)	+ osallistaminen ja toisista huolehtiminen (21)	+ kuntalaisten työllistämisen (21)	+ hyvinvoinnin lisääminen työllistämisen lä ja elämän sisällön lisäämisellä (21)	+ työllistämisen ja kuntalaisten hyvinvoinnin lisääminen (21)
Markkinoiden maailma						
Teollisuuden maailma						
Ekologian maailma						
Projektien maailma						

Inspiraation maailma						
Kodin maailma						
Maineen maailma						
Kansalaisuuden maailma	- ympäristöty	+ läpinäkyv	+ läpinäk			

	ö nostaa hintoja ja heikentää ennestään pienituloisten asemaa (21)	yys ja osallisuus (22)	yvyys ja ihmisten kohtaaminen (22)			
Markkinoiden maailma						
Teollisuuden maailma						
Ekologian maailma						
Projektien maailma						

9.1.2 Liite 2. Haastattelurunko

1. Kertoisitko itsestäsi, työstäsi ja organisaatiostasi?
 - a. Mitä teet työssäsi ja millaisia tehtäviä organisaatiollasi on?
 - b. Keiden kanssa teet töitä ja keitä muita kohtaat työssäsi?
2. Millaisia arvoja haluat toteuttaa työssäsi?
 - a. Mikä on sinulle työssäsi erityisen tärkeää?
 - b. Joudutko työssäsi pohtimaan erilaisten arvojen ristiriitoja?
3. Iin kunta/Lahden kaupunki on profiloitunut ilmasto- ja ympäristöasioissa edelläkävijäksi. Miten tämä näkyy sinun työssäsi?
 - a. Miten organisaatiosi osallistuu näihin tavoitteisiin?
 - b. Miten se ei vielä osallistu, mutta voisi osallistua?
 - c. Aiheuttavatko hiilineutraalisuus- ja muut ilmasto- tai ympäristötavoitteet ongelmia? Millaisia?
 - d. Millä tavalla ilmastonmuutoksesta tai ympäristöasioista puhutaan tavallisessa työn arjessa?
4. Millaisia kestävyys siirtymään liittyviä erimielisyyksiä tai jännitteitä omassa kunnassasi/kaupungissasi on kohdattu? Miten niitä on ratkottu? Voit vastata yleisesti tai oman työsi näkökulmasta.
 - a. Miten eri tahot ovat suhtautuneet kunnan/kaupungin edelläkävijyyteen ilmasto- ja ympäristöasioissa?
 - b. Millaisia reaktioita erilaiset ilmasto- ja ympäristötoimet ovat synnyttäneet? Onko sinulla antaa jotain esimerkkejä?
 - c. Miten kunnan/kaupungin eri toimialat osallistuvat ilmasto- ja ympäristötyöhön? Miten yhteistyö on toiminut?

5. Mitkä ovat tällä hetkellä mielestäsi kestävyys siirtymän suurimmat haasteet kunnassasi yleisesti ja oman työsi näkökulmasta?
 - a. Miten sinun näkökulmastasi nykyiseen edelläkävijä asemaan on päädytty? Kenen ansiosta?
 - b. Miten tästä päästään eteenpäin? Miten hiilineutraalisuus/päästövähennys/kiertotalous ym. tavoitteet saavutetaan?
 - c. Mitkä ovat vaikeimpia edessä olevia ongelmia tai haasteita kestävyystavoitteiden edistämiseksi?
6. Miten ilmasto- ja ympäristöasiat sekä oikeudenmukaisuus ja reiluus liittyvät mielestäsi yhteen?
 - a. Ketkä ovat kestävyys siirtymässä osallisina ja millä tavalla? Keitä kuunnellaan ja ketkä eivät saa ääntään kuuluviin? Keitä pitäisi osallistaa tai kuunnella enemmän?
 - b. Suomen hallitus tavoittelee hallitusohjelmassaan oikeudenmukaista siirtymää, eli kestävyys siirtymää, joka on reilu ja tasapuolinen. Ovatko oman kuntasi/kaupunkisi ilmasto- ja ympäristötoimet mielestäsi reiluja ja tasapuolisia? Miksi? Miksi ei? Mitä voisi tehdä paremmin?
 - c. Voivatko sinun näkökulmastasi ilmastotoimet, ympäristönsuojelu ja sosiaalinen oikeudenmukaisuus tukea toisiaan? Miten tämä voisi näkyä omassa työssäsi? Entä oman organisaatiosi toiminnassa?
7. Heräsikö haastattelun aikana joitakin ajatuksia, joita haluat vielä tuoda esille?